313.

FOLKAFORER OCH STOLLASTÖCKEN

BYGDEPRAT AF TURE S. (ÄLLBERG)

MED ILLUSTRATIONER

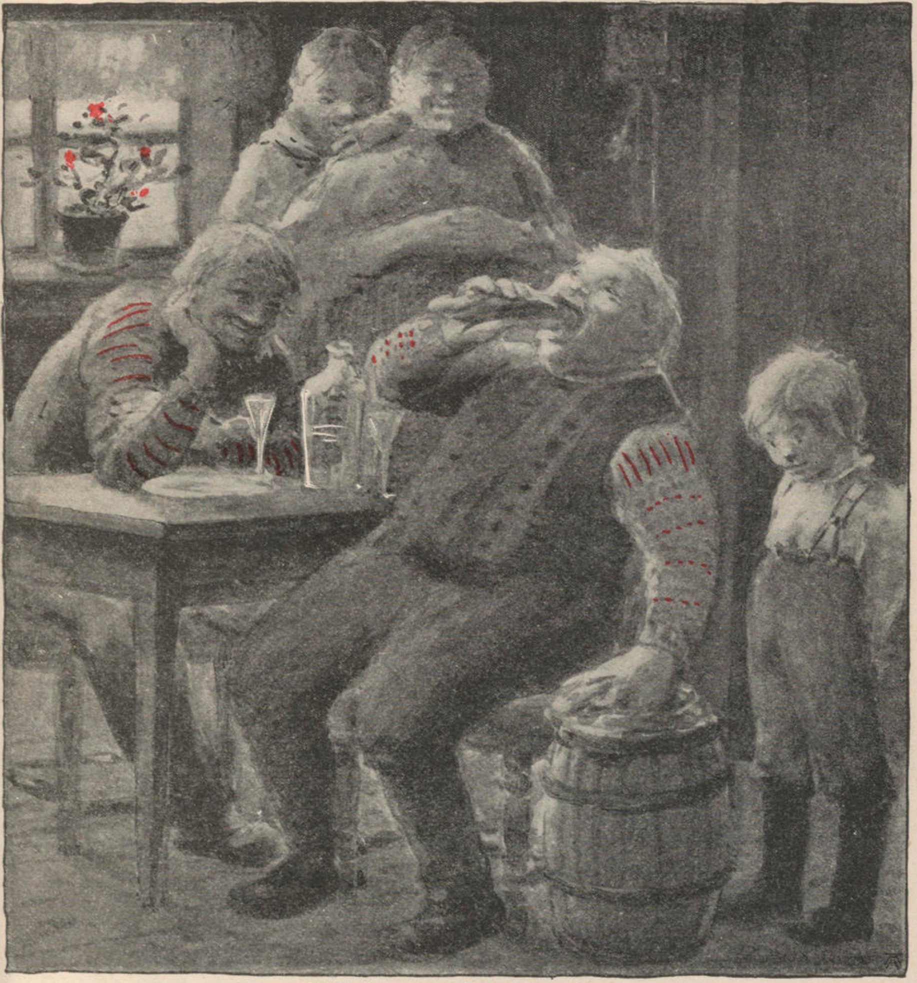

STOCKHOLM
C. & E. GERNANDTS
FÖRLAGS-AKTIEBOLAG

FOLKAFORER

OCH

STOLLASTÖCKEN

BYGDEPRAT

AF

THURE S.(ÄLLBERG)

STOCKHOLM
C. & E. GERNANDTS FÖRLAGS AKTIEBOLAG.

STOCKHOLM
KÔERSNERS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1897.

Den gamle skolkarlens straffpredikningar och bibelförklaringar.

Vi äro en stor hop, däribland en massa präster här i landet, som vid gubben A:s säkra hand för första gången tågade in på teologiens knaggliga och styfbrutna mark, Alla hafva vi en gång darrat inför den propre och elegante gubben med de vådliga kraftuttrycken på läpparna och den stränga och allvarliga blicken bak de guldbågade glasögonen, men vi hafva ock alla älskat honom för det stora och varma hjärta, som klappade för oss i hans robusta bröst.

Ett original var han.

Så här bortemot ett fjärdedels sekel efteråt kan det ju gå för sig skämta öfver de förfärliga straffpredikningar, hvilka lektor A. tidt som oftast höll för oss, men det var minsann lagom skämtsamt så länge man satt där och darrade och skalf under gubbens blickar, medan han på sitt kraftiga sätt och med sina mest mustiga uttryck framhöll vår uselhet och dålighet, och därunder stammade litet smått.

Arg var han säkerligen icke i så hög grad som vi då föreställde oss, utan det var egentligen en vana och ett

oemotståndligt behof hos honom att få, såsom det så skönt heter, »skälla» på allt och alla.

Han menade rakt ingenting ondt därmed, men det begrepo vi inte då, utan darrade under lektorns mullrande åska såsom inför domen.

Stora, långa trettioåringar, som på den tiden icke sällan förekommo på skolbänken, hyste samma obeskrifliga respekt för gubben A., och de där »gamlingarna» voro också oftare än de yngre utsatta för hans allra vådligaste straffpredikningar.

Hade någon annan lärare talat till oss i samma ton och med samma uttryck, hade vi nog opponerat oss ibland, men nu sutto vi där samtliga spaka, rädda, förkrossade och ödmjuka, medan han gaf oss på huden.

Och ibland fingo vi hålla till godo med duktiga örfilar också.

Till och med när gubben ohjälpligen kom af sig vid uppläsningen af psalmversen i aftonbönen, hvilket ofta var af en obeskrifligt komisk verkan, vågade vi icke draga en millimeter på smilbanden.

Han såg nämligen betydligt vred ut, när han gaf sig i färd med att memorera ur psalmboken, och kanhända tog han då på sig denna skräckinjagande min för att vi skulle hålla oss allvarsamma, ifall han skulle komma af sig, hvilket nästan alltid hände.

Vanligen plägade detta inträffa i början af psalmen, men då klippte han genast till med en annan, och han kunde på det sättet känna sig för på tre à fyra stycken, innan han kom i gång.

En aftonstund gick det dråpligt för honom ända till dess han läst högt sista versraden i psalmen.

Självfva slutet undflydde totalt hans minne, och det blir omöjligt att glömma gubbens ursinniga min, när han gjorde den erfarenheten.

— Och hjälp mig, Jesu, nådelig . . . hm . . . hm . . .

Där stoppade det för honom, och lektorn glodde till öfver glasögonen, som om han hade velat svälja oss allesamman. Men ett slut måste han ha på versen, och så hostade han ett par gånger samt skrek sedan, under det han såg ut som ett åskmoln:

»Och hjälp mig, Jesu, nådelig
Att djäfvulen ej sviker mig! Amen.»

* * *

Vid ett tillfälle hade vi några stycken burit oss mycket illa åt och varit oförskämda mot en extra lärare, hvilket tyvärr ibland inträffade.

För den sakens skull undfingo vi af gubben det gräsligaste ovett, som säkerligen någonsin vankats i någon skola. Han hyflade först till oss en och en i sänder och sedan alla i gemen.

— Hva' du din lille svinpäls, Thu-Thure S., ska' här i skolan å göra, dä' begriper ja' inte. För du ä' lika lat som du ä' dum, å lika dum som du ä' oförskämd, å lika oförskämd som du ä' lat, och lika ussel å dålig som du ä' dum å oförskämd å lat.

— Å du, G—svärd, du ä' ett fullkomligt kriantur; du tycks gå här å trotsa på din ussla kna-knapadel, din stympare, men dä' ska' ja' säja dej, att ja' inte vill ge' så mycke' som mina gamla ga-galoscher en gång för ditt ruttna adelskap.

När gubben hunnit hit uti sina straffdomar, fick han händelsevis syn på den hyggligaste eleven i hela afdelningen, en yngling, som alls icke deltagit i oförskämdheten mot extraläraren. Men gubben, som nu var kommen i sitt esse, ansåg tydligen, att äfven denne borde ha sin lilla släng med af slefven, hvadan han vände sin vrede från oss, de verkliga syndabockarne, och undfägnade honom med följande tirad:

— Nu sitter du tydligtvis och gläder dej åt dina kamraters ofärd, men ja' ska' säja dej, att du kanske ä' vi-vida större kri-kriantur än de andra. Dä' ä' bara tillfälle som hi-hittills har saknats dej att lägga din u-usselhet i dagen; fi-finner du bara läglighet, så komma dina bofstreck att bli förskräckliga, fast du nu sitter här och söker se ut som en kyrkängel, din... hm... din skomakaregesäll. Ful och o-otäck ä' du också te' å si på, så dä' får ja' säja dej, att du passade bättre i ett me-menageri än här!

Det är omöjligt att beskrifva hur förfärad och förbluffad denne oskyldige yngling blef öfver denna väckelsepredikan.

Så gick det lektion efter lektion. Alltid fann gubben anledning att på sitt egendomliga sätt framhålla vår »usselhet och dålighet». Men när det blef fråga om examina och betyg, så höll han oss faderligt om ryggen, och vi kunde också våra saker för honom, så att det hurrade efter'et.

* *
*

I studentexamen rättade han sig icke ett dugg efter hvad censorerna föreskrefvo, utan han höll sig med sina frågor, där han visste, att vi voro säkrast hemma och låtsade, som om det hade varit en vanlig lektion, så att han interfolierade på det alldagliga viset sitt examinerande med ett och annat »kri-kriantur», »dru-drummel», »nöt» och »stockfiol». Censorerna sågo mycket tilltalade ut och logo i mjugg åt dessa lärda trefligheter.

Strax före studentexamen sade gubben till oss, att vi uti kyrkohistorien »kunde ta' och se på Luther och lärostriderna efter honom, så att vi inte sutte och fånade och drumlade oss som vanligt».

Det gjorde vi också, så att vi voro urstyfva med afseende på vännen Luther och lärostriderna.

Men när examensdagen kom och kyrkohistorien skulle före, anmodade censorn lektor A., att han måtte hålla sig till Augustinus och hans tidehvarf.

— Jaså. Åh ja! sa' A., och vi bleknade och voro förfärade.

Men gubben gick omkring censorns föreskrift på detta enkla sätt.

— Nå, kan du långe där säja, hvar Augustinus var ifrån?

— Från Afrika!

— Jaha, dä' ä' riktigt! Hvad var han för någonting?

— Biskop!

— Nå, kan du då nämna någon annan lärofader i nyare tid, som syn-synbarligen påverkats af Augustinus?

— Mårten Luther!

— Jaha!

Se'n voro vi ju inne på Luther och det blef aldrig vidare ett dyft fråga om Augustinus.

Censorn såg litet långnäst ut, men han afbröt icke examen, hvilken gick såsom en olja.

På det viset hjälpte han oss härligen i våra trångmål, och därför älskade vi gubben, fastän vi städse voro fulla af bäfvan och räddhåga, när vi stodo inför honom.

* *
*

Till den gamle lektorns många framstående egenskaper (han hölls nämligen icke utan rätt för en af landets lärdaste elementarlärare) hörde framför allt hans ovanliga hjälpsamhet och gifmilda sinnelag.

Gärna och ofta stack han en sedel till någon fattig yngling, men han fordrade af denne absolut tystnad angående den saken.

— Här har du ett par se-sekiner men du ä' så goch håller gapet på dej, å inte pratar om'et, din dru-drummel! plägade han säga.

En gång kom en af gubbens medlärare och förebrådde honom detta slöseri med tiokronorssedlar, hvilket icke stod i fullt klokt förhållande till den gamle lärdes tillgångar. Detta välmenande råd upptogs emellertid med den allra grufligaste onåd.

— Lägg dej inte i mina af-affärer, du snå-snålstock, utan gå du din väg och låt mej sli-slippa se ditt ve-vedervärdiga ansikte! röt gubben.

Och kamraten-lektorn fick lomma i väg, som om han varit en simpel skolpojke.

* * *

Under de sista åren af sin tjänstetid slösade lektor A. mycken kärlek och omvårdnad på en släkting, som bevistade skolan.

Rask och hygglig samt något ostyrig var denne yngling precis i gubbens smak, så att om denne lät honom vederfaras mycket kärleksfullt och eggande ovett, lät han heller aldrig hans börs vara tom.

Stundom föll det dock gubben in att låta släktingen göra reda för, huru han användt erhållna penningar, och då gällde det för unge Karl att hålla tungan rätt i munnen. Från ett sådant förhör har man en mycket lustig historia, som tillika på det otvetydigaste sätt lägger i dagen gubbens kärlek till ett öppet väsen samt hans ända ut i fingerspetsarne gående konservatism och ovilja mot alla nymodiga rörelser, förnämligast nykterhetspedanteri och nyevangelism, hvilken senare han i sin egenskap af mycket pålitlig teolog ingalunda kunde fördraga.

— Nå, Ka-Karl, sporde gubben en dag, hvar gjorde du af de senaste två kro-kronorna som ja' gaf dej?

— Jo, farbror, jag köpte konjak för att ha' någonting att bjuda kamrater på! svarade brorsonen med mycken uppriktighet och ärlighet.

— Åh ja! dä' ä' just icke något dumt sätt, å nyttjas dä' mä' må-åtta, så har man ingenting att anmärka däremot. Nå, har du då haft några kamrater hos dej?

— Ja, Andersson, Lindell och Lundgren va' hos mej i går kväll! (Lundgren var känd som mycket ifrig nyevangelist).

— Jaså, fortsatte gubben, vi-visade du dem något?

— Jo, jag bjöd dem ett par tumlare konjak!

— Åhja, dä' gjorde du rätt i Ka-Karl! Nå, dra-drack di?

— Jabevars, Andersson tog sej en bra konjak!

— Jaha, ja, han ä' en mycket duktig och red yngling; flitig och uppmärksam ä' han också. Vi-visserligen ä' han bara en bo-bondson, men han har ett mycke' redigt hufve' så jag har god förhoppning om honom. Nå, Li-Lindell, han tog väl också?

— Ja, för all del, det gjorde han visst!

— Åhja, äfven han ä' en ga-ganska framstående yngling. Inte ä' han precis något un-under af flit, men han har mycken naturlig be-begåfning!

— Lindell tog till och med två glas, farbror, afbröt ynglingen.

— Ja-aså, ja, han ä' mä' di bäste i afdelningen. å ja' har särskildt fäst mej vid hans behandling af mo-modersmålet såsom mycket re-redig och bra. Ja' har verkligen ett mycket godt hopp om honom! Nå, den där Lundgren då, drack han något?

— Nej, han påstod, att det stred mot hans principer!

— Hm, hm, den dru-drummelen! Dä' ska' just ett sådant där nöt prata om prin-principer. Ett sådant där kri-kriantur, som spri-springer omkring på ko-konventiklar å annan u-ussel dålighet och gör sina lä-lärare sorg och be-bekymmer. Eländig och i högsta måtto ta-tarflig är han också i sina ku-kunskaper, å sitt modersmål det behandlar han då pre-precis som den u-uslaste sko-skomakaregesäll, så han kan väl näppeligen bli student. Hm, hm, å så kommer en sådan där ärke-sto-stock-fiol fram å pratar om

principer å vill inte ens dri-dricka ett gla-glas konjak! röt gubben i det yttersta raseri.

Det säges, att Lundgren, som fick reda på den orlofsedel A. vid detta tillfälle gaf honom, af fruktan och bäfvan för gubben sedermera infann sig hos brorsonen och anammade en konjagare samt anhöll, att detta måtte komma inför lektorns öron.

När A. fick kunskap om denna libation, smålog han mildt och uttryckte sin belåtenhet öfver att »dä' fäet vill söka bli folk igen» och Lundgren gick gladeligt igenom uti sin maturitetsskrifning.

* * *

Att döma af den rysansvärda straffpredikan, som den lärde lektorn vid ett tillfälle höll efter en morgonbön inför alla skolans alumner, synes han icke hafva varit någon synnerlig älskare af musik.

Det var nämligen så, att läraren i sång och musik vid ett tillfälle uppmanat dem, hvilka trakterade orgeln under morgonbönerna, att spela preludier till psalmverserna.

Kort därefter kom lektorn en morgon upp i katedern för att hålla bön, och vid orgeln på läktarn satt den gången en äldre lärjunge i skolans högsta klass, en yngling, som var känd och värderad lika mycket för sin framstående musikaliska begåfning som för sin tadelfria vandel och sina goda kunskaper i öfrigt.

Denne drog nu, enligt föreskrift, till med ett långt och ganska tilltalande preludium.

Gång på gång öppnade gubben sin mun och drämde till att sjunga på psalmen, men det tog icke skruf, och när slutligen preludiet var slut, var A. så förgrymmad, att han icke alls förmådde taga en ton.

Bibelförklaringen i den morgonbönen inskränkte sig i följd af gubbens vrede därtill, att han två gånger å rad

läste upp ett och samma kapitel ur nya testamentet, hvarefter han reste sig.

Så kom ett nytt, långt preludium, hvilket ännu ytterligare stegrade gubbens ursinne. När vi sedan efter psalmsången redde oss till att strömma in i klassrummen, befallde han oss stanna kvar på våra platser, enär han hade något att förkunna.

— Hör du druler däruppe, skrek han åt orgelspelaren, du tycks tro, att du befinner dej på något sä-sämre värdshus efter du spelar sådant där usselt tingeltang och klingklang! Sådana där fä-fähundsaktigheter undanber ja' mej; eller tycker du att dylika eländiga pigtoner passa vid en andlig handling?

— Direktören har befallt mig spela preludier! stammade den stackars orgelnisten.

— Hä-här styrer ingen direktör, förstår du, utan jag! Och dina eländiga pre-preludier, eller hva' du behagar kalla din us-usla smörja, dä' kan du få spela på något tarachim eller eljes, när du vill ådagalägga den fä-färdighet, du möjligen besitter i dina smu-smutsiga fingrar, me-men här duduperar du ingen med nå-några pre-preludier, för vi veta ändå blott alltför väl, hvilket rysansvärdt kriantur du däruppe ä'!

Den stackars orgelspelaren stod på läktarn förfärad och såsom fallen från skyarna, och vi andra skyndade bäfvande in i klassrummen.

* *
*

På sextiotalet kom där till skolan en ung man, som var nästan ett fenomen. Man ansåg honom för ett verkligt snille och hans läsning gick med en sällsport fart.

Han tog öfver hvarannan klass och satt ändå alltid främst och fick städse de högsta betygen i alla ämnen, så att både lärare och kamrater förespådde honom en lysande framtid i vetenskapens tjänst.

Men när han blef vuxen och kom upp i läroverkets högsta klass, började han öppet och offentligt bekänna, att han storligen betviflade åtskilligt af det, som stod i Norbecks teologi, Augsburgiska bekännelsen och Symbolum Athanacianum.

Särskildt hyste han svåra dubier med afseende på de underverk, som bibeln omtalar, och hans obstinata matematiska sinne reste sig på ett mycket betänkligt sätt upp mot läran om själfva treenigheten.

Många af kamraterna, hvilka i detta ögonblick äro riktiga och framstående prelater i landet, sökte förgäfves leda honom från de villospår, på hvilka han slagit in. Men det halp intet.

Tvärtom blef den unge mannen i stället så förhärdad i sitt fritänkeri, att han satte upp tolf stycken gudlösa och hädiska teser, samt inbjöd till en offentlig diskussion å en af lärosalarne.

Disputationen gick äfven af stapeln, och hädar-ynglingen ansåg, att han kunde triumfera; ty han var kunnigare än de fleste och yttrade sig med en hänsynslöshet, som förbluffade motståndarne och kom dem att tiga och draga sig tillbaka.

Lärarne vordo djupt bekymrade, men teologie-lektorn själf, gubben A., tog saken ganska lugnt och förklarade, att han nog inom kort skulle få ynglingen att blifva renlärig och fullt troende.

— Hör du Jo-Johansson, kom hem te' mej kl. 4 i afton, så får jag tala ve' dej! sa' gubben en dag till den irrlärige sjundeklassisten.

På slaget fyra stod denne också morsk och själfmedveten innanför dörren i sin religionslärares studerkammare.

— Du tror en hel hop du, min käre Jo-Johansson, men du lär tro så rasande ko-konstigt, och så säjer di, att du i allmänhet inte tror på bi-biblen?

— Jo, i viss mån gör jag det, men det finns allt åtskilligt i den boken som...

— Si så, pra-prata nu ingen smö-smörja, utan säj om du tror på bibelen eller ej! afbröt gubben.

— Åtskilligt är ju förnuftsvidrigt, och jag får erkänna, att... till exempel underverken...

— Ja, så, sa' gubben, och reste sig saktmodigt ur stolen, jaså, han är vidrig för ditt förnuft och du tror inte, du dru-drummel och sto-stockfiol, men ja' ska', min själ, bibringa dej redigt förnuft och lära dej att tro, ja'!

Och så grep han fritänkaren i nacken med ena handen och fattade sitt tjocka spanska rör med den andra.

Ynglingen vågade naturligtvis inte slingra sig undan, och snart började det spanska röret att falla fast och tätt utefter hans rygg.

Efter en stund höll gubben upp, vände på martyren och såg honom i ögonen.

— Tror du på bibeln än, ditt fä? röt han.

— Dä' ä' väl ej nödvändigt att tro allt, som står... till exempel... att...

— Jo, dä' ä' just dä' som ä' nödvändigt, dä' ska' ja' visa dej! och så började han ånyo dänga på honom utefter ryggtaflan, så att det skrällde och sjöng i lärjungen. Men ju kraftigare och tätare käppen föll, ju klarare och renare började biblens sanningar uppgå inför själens ögon på denne.

— Tro-tror du inte än?

— Jo, nu börjar jag tro, så att om lektorn ville resonera med mej en smula i lugn om bibeln, så...

— Jaha, du, dä' ska' ja' göra! Ja' ska' resonera med dej så, som man rätteligen bör resonera om tros-trosartiklar och bibeln med sådana där okunniga kri-kriantur och öf-öfvermagar och stympare, som du ä'! sa' lektorn och drabbade ånyo på den halft troendes rygg det värsta han kunde.

— Nu måtte väl tro-tron ha' infunnit sej! pustade gubben till slut, alldeles uttröttad.

— Ja, ja, herr lektor, nu tror, förlåt mej, nu tror ja'! grät den unge mannen.

Då satte sig gubben genast ner och såg mildt och godt på honom.

— Hva'ke dä' just hva' ja' sa', att du skulle tro på bibeln till sist, Johansson! Sir du det du! Bara du fick påtagliga bevis, som du kunde begri-gripa med ditt ussla och in-inskränkta förstånd. Gå nu hem och lä-läs och sköt dej och gå inte och pra-prata en hop dumheter om bi-bibeln. Så förökas din tro. Här har du några kro-kronor, för du ä' ju eländig å fattig, din långa dumme dra-drasut!

Den omvände ynglingen slank ut som en pil och märkligt är, att han ifrån den stunden aldrig kunnat misstänkas för irrlärighet. Han blef tvärtom sedermera en af statskyrkans allra yppersta präster, som i tal och i skrift kraftigt uppträdt till bibelns försvar.

* * *

En gång under sin lektorstid blef gubben A. benådad med ett stort pastorat.

Han flyttade dit, men trifdes platt icke i den nya verksamheten. Han kom ej åt att få gräla såsom han varit van vid, ty det gick icke för sig bland de styfva bönderna på den ort, dit han kom. Han leddes vid och tynade af i tystnaden ute på landet, och när lektoratet efter en tid blef

ledigt sökte han och fick det åter, oaktadt det icke gaf stort mer än hälften så mycket i inkomster som pastoratet.

— Men hur kommer det sej, sa' en dag en af hans kyrkovärdar, att prosten vill lämna oss, när han får mycke' mindre lön som lektor?

— Tror du inte, att dä' ä' värdt några tusen kronor om året att slippa se så'na där menagerifi-figurer, som du och dina ge-gelikar! grymtade den gamle skolkarlen.

* * *

En annan gång, då vi i »Novum» läste berättelsen om den barmhertige samariten, gick gubben på golfvet med tummarna instuckna bak västen i armhålorna och funderade ut en lämplig förklaring, hvarför prästen gick förbi den af röfvaren slagne mannen.

— Dä' kan ju för oförståndigt folk synas underligt, sa' han, att prästen gick framom den sargade stackaren. Men det berodde ty-tydligen därpå, att prästmannen sku-skulle in till staden och pre-predika i högmässan. Nu hade han säkerligen fördröjt sig och hörde sam-sammanringningen i Jerusalems tempel just när han fick se den sårade, och då kan ni väl be-begripa, era fä, att han ingalunda fick tid att vå-vårda sig om mannen. Folket i Jerusalem vä-väntade otåligt på honom, och han fick icke försumma sin tjänst. Så är det uppenba-barligen med den saken. Kom ihåg dä', era stofiler!

Ja, så var han och sådana tag hade han i sig, den gamle oförgätlige hedersmannen. Gu' signe hans stoft, där det nu hvilar i den lilla anspråkslösa småländska kyrkogården.

Två martyrer.

Vår präst sa' en gång i predikstolen:

»Det finnes ingen ödmjukhet längre, ingen undergifvenhet, intet tålamod, ingen försakelseanda, ingen ihärdighet annat än i jäktandet efter rikedom och nöjen, ingen uthållighet annat än i lustarnes tillfredsställelse! Man far blott efter njutning och göder sitt kött!» skrek han och slog sig för bröstet samt tittade med det hvita.

Men det är då säkert, att om prosten kommit att tänka på Gusten Pettersson eller Manne Nilsson, innan han yttrade det där, så hade de orden aldrig blifvit sagda eller ock hade prosten åtminstone inte gormat så hårdt.

Påfven och den katolska kyrkan ha bland sina många helgon en hel skock, hvilka före kanoniseringen eller under den tid, då de traskade omkring på jorden, icke förfogade öfver hälften af det tålamod, som dessa två sistnämnda. Och min tro är, att få katoliker, som efter sin död blifvit kanoniserade, ha i lifstiden späkt sitt kött så grundligt som Gusten och Manne, fastän dessa senare gå här och räknas till syndarehopen samt troligen aldrig bli ansedda för helgon.

Hvilket är orättvist.

Men jag vill åtminstone göra min plikt och sätta ärones krona på deras änne.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Man kan inte se en mera påtaglig bild af självförsakelse än Manne i sensommardagar. Hos honom kan man icke tala om denna moder till allt elände, som kallas köttets begärelse, ty det finnes intet kött på hans kropp, icke en endaste slarfva en gång.

Han har spunnit af sig det på bicykel och på jakt, så att om man skulle förebrå honom något, så vore det väl egentligen »benens begärelse»; men sådant har man ju aldrig hört nämnas såsom något i och för sig själf syndigt.

O! den som kunde lefva så helgonlikt som han!

Hela våren och sommaren, ända tills jaktandan tager vid, förgäter han hustru och barn och vänner och värld och är en botgörare utan återvändo, späkande sin lekamen mellan ett par hjul, trampande sig fram på vägar och stigar, tänkande i ensamheten djupa och ödmjuka tankar samt vettskrämmande bondkäringar och vägfarandes hästar, hvilket är bicykelsportens främsta resultat.

När andjakten sedan börjar, ser Manne ut som en sprättbåge.

Men har ej ännu tillräckligt späkt sig, och så tager han ytterligare till att martera sin lekamen och sin hunds också. Dag efter dag plumsar han då i vassen vid stränderna af alla bygdens sjöar, är uppe med solen och går som en perpendikel dag ut och dag in och glor tålmodigt efter de flyende änderna.

Och detta gör han icke för snöd vinnings skull, ty han får ej en enda and med sig hem.

— De äro för stora, de flyga sin kos, plägar han säga med en undergifven suck, men det hindrar honom ej att dag efter dag viga sin arma uthjulade och försläpade kropp åt samma eviga penitens.

I septemberdagar vandrar detta tålmodiga, undergifna och ihärdiga sportbenrangel i skog och mark efter harar och orrar.

— Får du nå't, Manne? fråga vi honom ibland.

— Nej, det är utskjutet, men i morgon ska' jag försöka på ett annat håll, svarar han med ett änglalikt leende, när han halfdöd af hunger, trötthet och strapatser återvänder från den stärkande jaktens härliga nöjen.

Och så fortsätter han dag efter dag, tåligt utsättande sig för öfvermänskliga mödor och sina vänners begabberier. Han försakar mat och dryck och middagshvila och kaffe och punsch, han öfvergifver fader och moder och hustru och barn och all världen samt följer sin bicykel eller sin hund.

En dag stod denne martyr inför domstol, tilltalad af Jösse Bengtsson för att ha skjutit dennes skällebagge dess högra bakben af. Manne hade tagit baggen för en råbock.

Skulle icke en sådan karl kanoniseras efter sin död, så lär väl jag ingenting begripa af hvad som menas med köttets underkufvande.

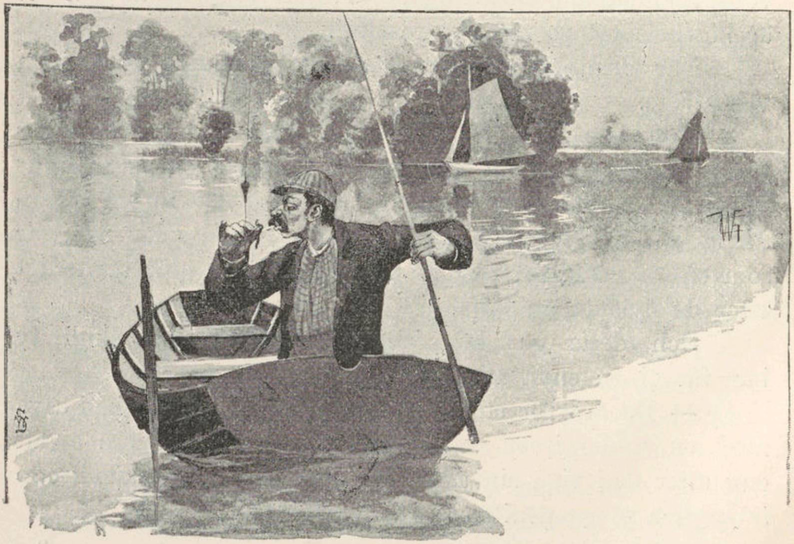

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

En nästan lika helig och djädrig eremit är Gusten Pettersson.

Han späker dock icke sin kropp på landsväg mellan hjul, eller uti skog och mark med bössa på rygg, utan han samlar sin blifvande gikt och reumatism och sin ålderdoms krämpor sittande i en flatbottnad eka ute på sjön.

Ty Gusten är en fiskare. Allt ifrån det isen går sin väg sitter han ensam och allena från solens uppgång allt intill nedergången långt borta vid vasskanten och stirrar på ett flöte, hvilken verksamhet inbringat honom under året 6 mörtar till hushållet samt en indians rödbrända hy.

Kommer han hem någon kväll och således icke föredrager att tillbringa natten och begå sin andakt i någon fårkoja vid stranden eller i en ängslada, så är det ingalunda af längtan att få omfamna sin hustru eller kyssa sina barn, utan för att leta daggmask i grannarnes örtagårdar.

En människa med vanliga böjelser och allmänt mänskligt förstånd skulle länge sedan, — om han haft Gustens erfarenheter — hafva bränt sin båt, brutit sönder sina metspön och förtrampat sina refvar. Men han har hvar morgon, som blir ny, och hvar kväll, som blir skum, samma brinnande håg, samma lefvande fiskeanda.

En gång slank han en natt in i sin bäste väns trädgård för att leta mask samt ställde sig i närheten af en berså för att tända sin lykta.

Så fort hans ljus blänkte till, fick han ur bersåns innandöme höra ett gällt och förskrämdt kvinnoskri, som han egentligen skulle hafva känt igen såsom sin hustrus, om han för tillfället kunnat tänka på annat än sin daggmask. Och en grof mansröst röt samtidigt:

— Jaså, du går och spionerar på folk!

Ögonblicket därpå slogs hans lykta i tusen bitar, och själf vardt han kindpustad och bankad samt med hugg och slag drifven ut ur lustgården.

Men han tog allt med samma himmelska tålamod, med hvilket han hela månader utan klagan kan vänta en mörts svaga napp, lånade sig en annan lykta och stultade in i en annan trädgård. Ä'ke en sådan karl nästan mer än en människa?

En onaturligt het sommarmiddag, då eljes allt lefvande, så vidt möjligt var, sökte skugga, — det var för resten i fjol somras — satt han som vanligt ute på sjön och glodde på sitt flöte samt inbillade sig, att han var en vådlig sportmänniska, ända till dess han höll på att få solsting.

Då fick han — så underligt det än låter — en förståndig idé.

— Jag ska', minsann, ta mig ett bad, efter jag inte har så långt till vatten, tänkte han.

Och så klädde han af sig i ekan och skuttade i på grundet. Men båten fick en liten törn och lommade af till sjös.

Där stod Gusten nu och kunde nästan inte annat.

Slutligen beslöt han att gå i land och kom upp till en backstuga, där en ensam gammal gumma bodde vid stranden.

På aftonen kom den undergifne fiskaren hemdrifvandes, klädd i en gammal rutig underkjol, ett par träskor på de bara fötterna och ett grönt kläde på det storslagna hufvudet. Det kan kallas att vandra som en botgörare.

En morgon kom han hemskranglandes med en långrefskrok med vidhängande tafs i näsan.

— Hur i all världen har herrn burit sig åt nu? sporde doktorn och kunde naturligtvis inte hålla sig för grin.

— Ja' låg på knä i aktern och skulle vittja refven, och pojken, som rodde, gjorde med båten ett ryck framåt i stället för att backa som en ska' göra. Då dråsade ja' i och rände hufvu't midt i refven, svarade Gusten.

Men tror ni inte ändå, att Gusten kvällen efteråt var ute med sin ref, oaktadt det då var kallt och ruskigt, och

fastän hans näsa värkte förskräckligt och såg ut som en medelstor palt, som icke är fullt kokt.

Jo, men var han så!

Och under hela tiden och efter alla vedervärdigheter har han ändå inte fått mer än en ål, och den var så beskaffad, att hans lille son tog honom för att vara en pisksnärt.

Men hvar enda dag har han naturligtvis haft rysansvärda gäddor, hiskliga aborrar och vidunderliga ålar på refven, hvilka dock alltid besuttit en sådan djädrighet, att de slingrat sig ifrån honom just som han fått upp dem i vattenbrynet.

Äro icke sådana män som Manne och Gusten på väg mot fullkomligheten?

Och här gå nu vi andra vanliga och förnuftiga människor och grina åt och begabba alla dessa hjulmänniskor, jägare och fiskekarlar.

Men hvilka tålamodsfulla helgon äro de ej mot oss?

En tulldebatt i Skvaltaby kvarn.

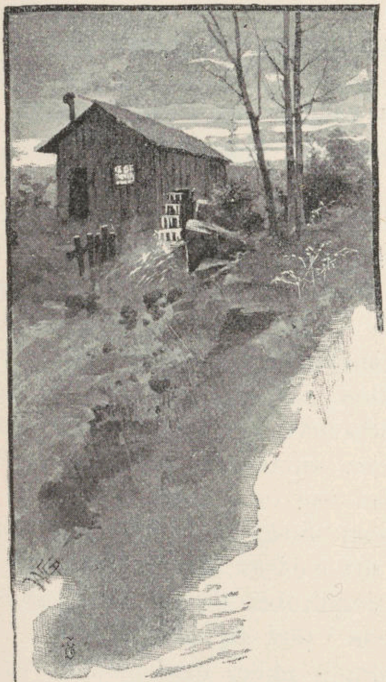

En liten tid efter den stora dag, då tullen på spannmål, gualof, höjdes bastant här i riket, hade de ett hundan så roligt kolifej för sig nere i Skvaltaby kvarn.

Efter som väl inte hela världen kan känna till Josop, som är mjölnare därnere, är det bäst, att jag nämner något om honom först, ty därigenom får man lättare att fatta andan i denna beundransvärda paschasa.

Josop är en dråplig mjölnare, det är ingen fråga den saken, men han är besatt svår att förstå sig på.

En del anse och hålla bestämdt före, att han rent ut sagdt är en dumbom och det med fetstil ändå, under det andra förmena, att han icke är ett tecken, dum utan endast illparig och så full af knep och skamstyg som kyrkan är full af bönder vid midsommartiden.

Huru det nu egentligen förhåller sig med Josops vett, är inte så godt att afgöra, men faktum är, att patron, som äger tullkvarnen nere i Skvaltaby och åt hvilken Josop mal för tredjedelen af tullen, själf påstår, det mjölnargubben är ett underverk af dumhet.

— Annars vore han inte så ärlig. Han är så förhärdadt dum, att han inte har vett att lura hvarken mig eller mäldfolket, och en sådan karl är ovärderlig! plägade patron säga.

Ett dylikt tal låter konstigt, men det är kanske inte så oriktigt ändå. Åtminstone ser det ofta ut, som om man rent af sökte ut trindskallar till att sätta på viktiga poster.

Sannt var emellertid, att Josop gick därnere och skötte sin kvarn som en dunderkarl. Inte upplyfte han just sin mun till mycket tal med mäldfolket, men så ofta det skedde, kom det alltid något konstigt ur honom.

För min del hörde jag till det parti, som höll före, att Josop inte var så dum som han gaf sig ut för, och den uppfattningen fick jag en gång, då några syndaträlar fyllt honom.

Rätt som han gick där i fyllan och kastade korsben samt dråsade utför trappan, kom, min själ, patron dit och fick se hur Josop vände sig.

— Bevars väl, jag tror att du är ösfull, ditt kreatur! röt han.

— Fuller? Nänämen, dä ä inte så väl häller, patron lelle! Ja ä bara lite ömfotad! svarade Josop och raglade mot kvarnkammardörr'n, så att det skrällde i hela inrättningen.

Patron kunde inte annat än grina och gå sin väg.

Nå, en kväll strax efter det spannmålstullen gått igenom, var kvarnen rätt talrikt besökt af folk, och en del af dem skulle stanna hela natten för att få malet med sig hem. Dessa senare sutto vid långvedsbrasan i kvarnkammaren och språkade om bå' nytt och nattagammalt, som man

säger. Att talet också vände sig kring det »betröckta jor'-bruket» faller af sig själf.

— Kors, dä va' så rätt! Ja' tog mä' mej ett tidningsbla' för å' ha' nån'ting att förli'a tiden mä'! sa' Sven i Hägnen och tog fram en tidning ur innerfickan.

— Brabo! Läs då opp di dö'e först högt och rejält för oss!

Sven läste upp dödsannonserna och se'n måste han pusta ett tag.

— Dä var då för ynkligt, — suckade Anders i Bo, rätt som han satt, — dä' va' då förfärligt, att Skam skulle få den gamle grefven te' sist!

— Skam? Hvilken grefve har han fått nu igen?

— Den, som va' dö i annonsen du läste. Där sto' ju inte, att han »afsomnat i tron på sin Frälsare», och då måtte väl Skam ha' huggit honom, om inte alla märken slå fel, ty den, som inte dör i tron, han ä' förlorad, dä' har du väl reda på?

— Ja, ja, det har du rätt i, sa' Sven och tittade i tidningen, här står bara, att han afled, men inte att han afled i nå'n tro. Då har den grefven hett om öronen nu, och Gu' hjälpe oss lite te mans!

— Gå nu in i tidningen och läs opp roligheterna för oss! Dä' andra ge vi attan'! påstodo karlarne.

Sven lydde och tittade efter roligheterna, men rätt i rappet skrek han till:

— Nej, du mildaste påsajödde! Hören, gubbar, hva' här står: »*Spannmålstullen höjd.*»

— Ä' du fly och evigt förbannad, dä' står väl så i helgotte häller?

— Jovisst, sjong-hi, sjong-hopp, sjong hej, fallerej! jubilerade Sven och började dansa på golfvet, ty Sven ville liksom gälla för att vara protektionist. Och ett par af de andra flögo nu också upp och började tralla.

— Åh, hojten I lagom, för dä' här ä' minsann ingen gröt å grina åt! inföllo de andra, som hade mindre och magrare hemman.

Och så spände de båda partierna till att gräla och diskutera och knyta näfvarna åt hvarandra och orera i Skvaltaby kvarnkammare, så att det var en lust och en glädje däråt.

Josop stod där handfallen och hörde på, men visste inte, antingen han skulle hjälpa protektionisterna eller frihandlarne, ifall det skulle bli stryk af'et till sist.

Plötsligt afbröt han hela meningsutbytet med att skrika:

— Ä' tullen höjd, go' vänner?

— Visst hundingen?

— Hur möcke?

— Mer än dubbelt efter hvad jag kan förstå, sa' Sven och började och stafva i tidningen.

— Kors för den dåli'e, mer än dubbelt! hojtade Josop och sprang ut i kvarnen som en vilde.

Karlarne trodde, att han blifvit riktigt galen och glömde sin dispyt samt gingo ut för att taga reda på hvad som gick åt honom.

När de så kommo ut i kvarnen, fingo de till sin yttersta förfäran se Josop fara omkring med sin kappe och tulla det svåraste han kunde i deras mäldsäckar.

— Josop, håll, ditt kreatur! Eller har du blett galen, som tullar två gånger? Lägg te'baks spannemålen, annars vankas här smörj!

— Vankas smörj! Sa' ni inte själfva att tullen är fördubblad!

— Javisst, men . , .

— Ja, titta hit, ja tar bara två kappar till i hvar tunna, det är ju ärligt och rätt det? Dubbelt ska' ja' ju ha' enligt tidningen.

— Men du begriper väl . . .

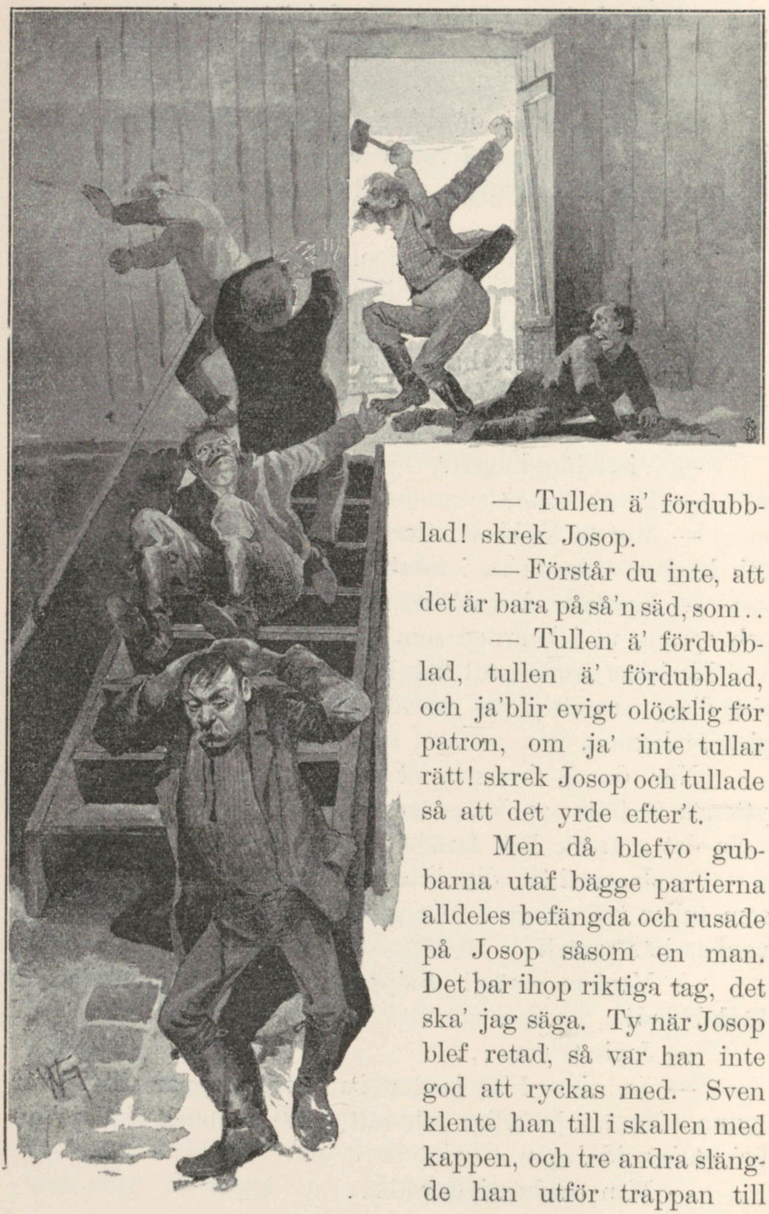

— Tullen ä' fördubblad! skrek Josop.

— Förstår du inte, att det är bara på så'n säd, som . .

— Tullen ä' fördubblad, tullen ä' fördubblad, och ja'blir evigt olöcklig för patron, om ja' inte tullar rätt! skrek Josop och tullade så att det yrde efter't.

Men då blefvo gubbarna utaf bägge partierna alldeles befängda och rusade på Josop såsom en man. Det bar ihop riktiga tag, det ska' jag säga. Ty när Josop blef retad, så var han inte god att ryckas med. Sven klente han till i skallen med kappen, och tre andra slängde han utför trappan till

nedre rummet. Se'n sprang han efter en kvarnstenshacka och dref ut bå' protektionister och frihandlare. Och det tog mindre tid än jag behöft för att tala om'et.

Så det kan man då säga, att maken till het tullstrid får man leta efter.

Ett farligt rustande och skrik och lif och svärjande blef där sedan utanför kvarnen, och rätt hvad det var kom självfva patron nedspringande och frågade, hvad som stod på.

— Har inte tullen fördubblats, patron? skrek Josop.

— Jo, men inte behöfver du lefva som en stolle för det.

— Lefva som en stolle! Det är de här fähunnarne, som skapa sig galna, när jag nu, som rätt är, vill ta' dubbel tull af dem!

— Ack, du himmelske uroxe! grinade patron. Tror du att det tusenåriga riket är kommet så när, att vi få tulla dubbelt i våra kvarnar också?

Se'n redde han ut affären och förklarade tullförhöjningen för Josop, som strax blef lugn och dum igen.

Alla karlarne voro ursinniga och svuro på, att det skulle dröja, innan de läto mala i Skvaltaby.

— Tull och stryk på en gång ä' vi för go'a te' å' underkasta oss här! sa' de. Och ingen vet, om de inte dragit dädan med säden omalen, om inte patron skickat ner kaffe och bränvin till dem.

Gamle Hägg.

För ett tjog år sedan hade vi den förskräckligaste hjälte man kan tänka sig nere i vår gamla fattigstuga.

Hägg hette gubben, soldat hade han varit, och om någon kunde klarera hur det gick till i krig, så var det då Häggen, ty han hade varit med både i Tyskland och Norge.

Särdeles i detta sistberörda rike hade han, enligt hvad han själf erkände, farit fram som det värsta vilddjur, så det är då inte så underligt, om norrbaggen har lite svårt för att älska oss svenskar.

Häggen svor och bedyrade, att han ensam förskrämde nästan hela Norge, och att det egentligen var han, som satte dess krona på Karl Johans hufvud och skapade unionen.

En sådan bjässe var Häggen.

Gubben tillbragte sista tiden af sin lefnad i fattighuset, fastän det är svårt att fatta, hvarför en så tapper man, en kungamakare ex professo, skulle få en sådan reträttplats på gamla dagar.

Ty om man fick tro allt hvad gamle Hägg berättade om sina bravader och mandomsprof i krigen och förnämligast under norska fälttåget, hvarunder han farit fram som en sannskyldig vandal, så hade han varit en riktig dunderkarl i sin dag.

Det var i allmänhet kort före julanna, då han vandrade omkring i socknen och tiggde heldagssofvel, som han kungjorde sina hjältedater för det förbluffade folket.

Själf påstod han med tvärsäkerhet, att det var ministrars intriger och tjufknep, som bragt honom i elände och fattighus.

— Di va' afundsjoka! upplyste han med sin egendomliga vana, att alltid uttala u såsom o.

Men en annan gratialist inom församlingen, hvilken ock varit med i krigen, påstod, att Häggen inte var annat än en lögnare, att han varit en riktig skråe och backhare i fält, där han för det mesta åkt med trossen och skurit sina lagrar som kock.

Men det är i alla fall inte godt att veta, hur det var med den saken, ty Häggen yttrade alldeles detsamma om den andre, hvilken han jämt och samt nedsatte. Han fulltygade ock sin tapperhet genom att visa ett stort ärr på sitt bröst.

— Det feck ja' utå en länkakola ve' Läppsig! Men hvar har den fördömde Spjot sitt ärr? Har han nå't, så setter dä' väl i röggen på den poltronen! dök Hägg.

Samma ärr lyckades han en gång få visa för kung Karl XV, då han reste genom socknen. Och den förevisningen inbragte en förhöjd gratifikation. Men ärret i bröstet var dock, skam till sägandes, ingenting annat än minnesmärket efter en gammal fistelgång.

Så något egentligt sanningsvittne var gubben svårligen, och det är nu godt och väl detsamma, ty hade han i själfva verket varit så barbarisk i Norge, som han sade, skulle norrmännens ovilja mot oss under dessa 80 år varit liksom en smula rättmätig.

Det må nu för öfrigt ha' varit hur som helst med hans tapperhet och grymhet; martialisk såg han dock ut, och när han berättade om sina öfverlägsna gärningar, syntes det tydligt, att han själf trodde på hvart enda ord såsom på det yppersta evangelium. — — —

Under det tyska fälttåget hade han naturligtvis också varit en hisklig bjässe.

— En gång kommo vi, sa' han, till en otäck stad, som det var nära på lögn för oss att ta' in. Kolorna stodsade mot stadsporten. Då blef Karl Johan så himla förbanskad, att han sparkade sönder sina stigbyglar, där han satt på hästen. Men i detsamma fick han syn på mej.

— Kan do säga mej, hor i hondan vi ska' komma in i den fördömda sta'n, Hägg? skrek prinsen.

— Ja, bevars! Får ja' tolf rejäla karlar till hjälp, ska' dä kveckt vara gjordt lät jag. Nå, jag feck 12 andra och så geck vi och högg ett timmerträ, stort som en körkstapel. Mä' dä' hejade vi ner stadsporten i tre tempo. När så porten skramlade ner, blef Karl Johan så skrofgla', att han grät och prisade God, sägandes: »do va mej då en helsekes oxe, korpral Hägg!» Och detta ä' dagsens sanning, för ja' ljoger inte som den poltronen och marodören Spjot gör. — —

Frågade man Hägg, hurudant han fann det tyska folket, svarade han alltid med sin allvarligaste och mest trovärdiga min:

— Åh, dom som andra utländare, otom det, att dom sköt opp och idisslade ett par timmar efter det de hade ätit!

* *

*

Sina dråpligaste mandater hade Hägg likväl utfört i Norge.

När det var slut i Tyskland, hade han hoppats att få hvila och gifta sig ett grand.

Då han emellertid i stället fick gå mot Norge, blef han för den skull så hiskligt ursinnig, att han beslöt att helt förkrossa det landet i två tempo och göra processen grufligt kort med norrbaggen.

— När vi kommo dit, sa' han, marscherade vi rakt på Kresjania, och där sto' allihop norrbaggarne och va' så

styfva i nosen, som om di rådt om hela jordklotet samt fördobblade sig på, att de skulle göra kål på hvarenda svensk krigsman som vågade sig inom skotthåll.

— Blef' ni inte rädda då, Hägg?

— Åh hot! Rädda för dem — tvi tosan! Vi sågo nog att hasorna darrade på dem, fast di va styfva i käkbena. Stor i orden och liten på jorden, heter dä' jo. Och Karl Johan bara grinade åt dem, så att han kunde spräcka sig.

— Stora ord och fett fläsk fastna inte i halsen på nå'n och minst på de där herrarne! sa' han.

— Nå, hva' fläsket beträffar, så är det väl sällan dom få smörja sig mä' så'nt, såvida vi inte ta' hand om dem, ty som de nu ha' dä' ställdt för sej, få di hålla te godo mä' sin blötfesk, Ers nåde! sa' jag te' Karl Johan, för han ville alltid ha mej i sin närhet, lät Häggen.

— Sen frågade Prensen dem på rena och rama allvaret, fast helt beskedligt och höggligt likaväl, om de ville veta hot och slota sej te' Svärjet och afskeda kongen, som de hade gjort åt sej. Men di va' fortfarande styfva i nacken och homöret och menade på, att de skulle stå som en man lika säkert och fast som »Dåreberget» — dä' ä' ett berg di ha' — ända te' domedagsottan.

— Men då blef Karl Johan stött och drog sabelen, reste sig opp i stigbyglarna och pekade på Kresjania:

— Skjot pojka, skjöt en rejäl salfva på skräfvelmånsarna, så få vi si hur länge di stå! ropade han.

— Och vi skot på sta'n. Men då ska' I se, att norrbaggen fick fötter under sej. Jesses, så dom la' i väg uppåt berga, och allri' har ja' sett och aldri' får ja' se så springas, grinade Häggen.

Se'n talade gubben om, hur han trängde in i Kresjania. Han och en vice korpral Bo voro de första, som rände in i sta'n. Strax innanför stadsporten träffade de på en norr-

bagge, som satt på gatan med bägge benen afskjotna och muttlade, grinade illa och pekade på sitt öra.

— Ja försto' grannt, förklarade Hägg, att karlen ville, att vi skulle skjota ner honom redigt, fast ja' töckte, att dä' inte var lönt att kasta krot på döa hökar. Men Bo klente te' honom mä' gevärskolfven, så han skulle slippa att plågas, den skråen.

— Se'n var det Bo och jag, fortsatte Häggen, som satte af i språngmarsch in i konglia slottet. Alla vakter flydde hofvodstopa, när de fingo syn på mej, och i det allra innersta rommet i slottet träffade vi på den norske kongen. Han satt på sin kassakista och hackade tänder och darrade i hela kroppen, så att krona' flaxade hit och dit på'n. Drottninga' sto' i ett hörn och grät och snöt sig i förklä't.

— Låt mej få smita af med drottninga' och kassan, Hägg, så ska' bå do och din kamrat få tosen dokater och en hoffröken hvar! tiggde kongen.

— Nä', du ska' väl så i helgotte heller, din räf, som vill fresta så godt som gefta karlar! röt Bo och sköt på kongen.

— Men det tog bom, förstås, för Bo darrade på manschetten, och det vill kallt blo' till när en ska' skjota ner kongar. Dä' ä' skam så vekti'a och högtidlia ögonblick. Men i detsamma la' ja' an på'n och det tog träff, så att kongen stopade utan att säja så möcke' som »aj» en gång.

— Var dä hemskt och barbariskt, säjer ni? Jojo, sådana där stugegriser, som folket nu ä', kunna väl tycka så, men på dä' viset ska' dä' gå till i krig, om de ska gå rejält!

— Nå, när kongen fallit, tog ja' opp krona', Bo tog kassakistan på röggen och så gingo vi ot på borggår'n, där vi mötte Karl Johan och generalerna.

— Si här, hva' ja' har hämtat hos Ers höghet! sa' ja' och räckte honom den norska kronan.

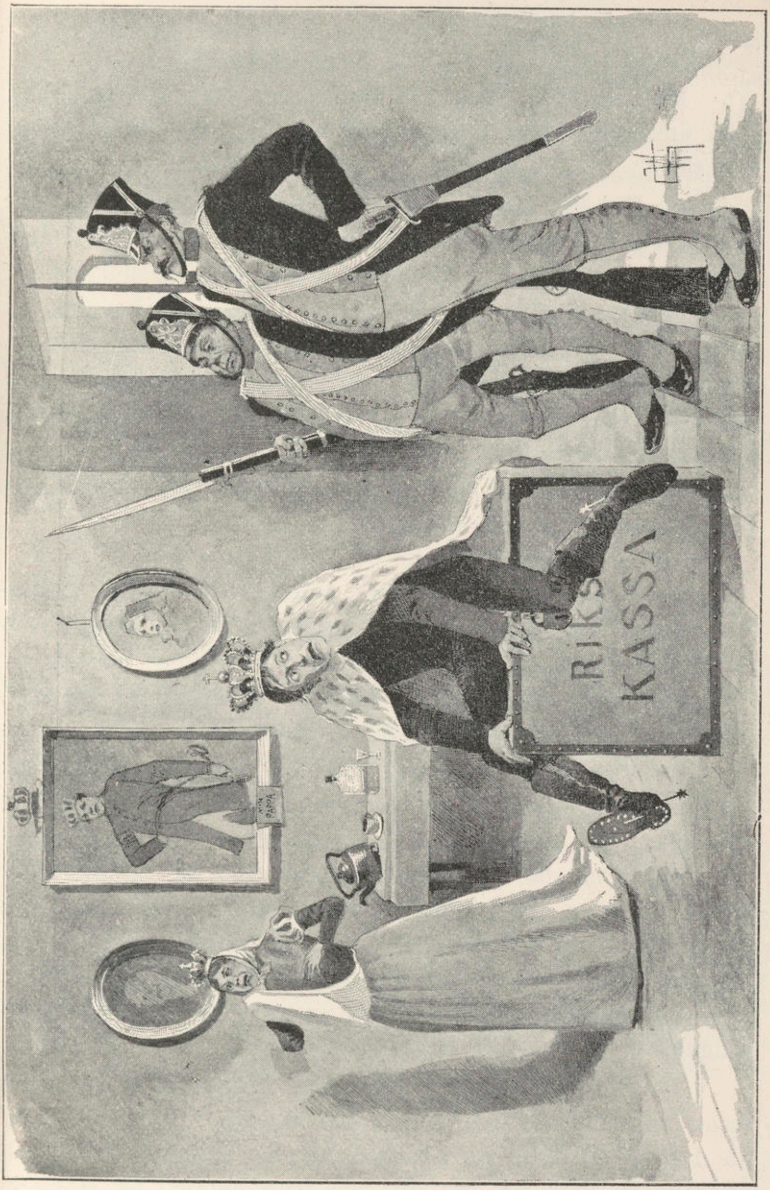
RIKS
KASSA

— Och här ä' rikskassan! pustade Bo och släppte kassakistan i marken, så hela jorden rongade.

Men då blef Karl Johan riktigt bå' rörd och gla'. Han fick stora tårar i ögona, när han hoppade ner af hästen och sa':

— Du' ä' hin håle själf, och Gu' välsigne dej, min käre Hägg! Men har du hämtat kronan, så ska', ta' mej skam, du och ingen annan sätta henne på mitt hofve'!

Och så knäböjde Karl Johan på borggården i Kresjania, och ja' satte kronan på hans konongsliga hofve'. Hon passade som om hon var't gjord åt honom. Och när han se'n reste sig opp, sa' han så att allesammans generalerna hörde dä':

— Kassakistan får do och Bo ta'. Dä' ä' väl inte för möcke för en kongakrona!

Och vi tackade förstås.

— Hva' dä' blef af den stackars drottninga, frågar Ni? Joho, när hon fick se, att ja' sköt ner kongen, så flydde hon genom ett fönster. Men hon hann inte långt. När hon kom ot på fältet, blef ho' belägrad otå generalstaben och nerskjoten, ho' mä' te slotet.

— Var dä' omänskligt? Nä', dä' va så hondan heller. Hade inte vi drabbat på så bra, hade norrbaggen sväljt vårt rike, så opphetsad och otsvolten va' han, pricis som en varg. Och där va' flera generaler, som sa', att den dag skulle komma, då vi finge ångra, att vi inte va' ändå strängare. Fast drottninga' var då kanske onödigt att belägra. Hon kunde väl inte stort ondt göra, den sjåtan. Men dä' doger inte att döma öfver generalstabens gärningar!

— Om Bo och ja' ble' rika, frågar Ni? Ja, vesst tosan var dä' en hel hop i kassakistan. Men när en ä' ote i krig, så aktar en hvarken lif eller pängar. Dä' geck åt som en dans bå' bränvin och fruntemmer! lät Häggen.

På det viset, lär det enligt hvad denne gamle krigsbuss berättade, egentligen ha' gått till med skapandet af unionen.

Det stämmer nog inte riktigt med historien, men denna har härvidlag så många versioner, så man kan inte så noga veta, hur det egentligen bar till. Hemma i socknen trodde vi i det längsta, att Häggens ofvanstående utredning var den enda riktiga.

En häradsfriare.

Det fins folk, som synas liksom förutbestämda till elände, olycka och lidanden, liksom det också å andra sidan finnes personer, hvilka allting går väl i handom, om de se'n rätt vända sig aldrig så illa.

Mången gång är det dock människans egen skull att hon blir slagen så att säga till en slant och att hon varder till spott och spe inför sina likar.

Sålunda kan man tämligen riktigt påstå, att de, hvilka icke med allvar söka till att tämja sina passioner och syndfulla böjelser, icke äro utan egen skuld till det elände, hvari de råka, och i hvilket de vanligen allt djupare och djupare sjunka.

Sven i Målen har blifvit en olycksfågel, en fattiglapp, som mistat sitt anseende bland människors barn på grund af sin okufliga passion för hästbyte.

Han har bytt och krånglat och krabbat, så han har nu inte en ett söndrigt grimskaft i behåll. — — — — —

Pelle i Månsagård har fått gå ifrån gård och grund för sin eländiga lust att springa omkring i skogen med bössa och hund, i stället för att masa fram och åter på sitt gärde bakom en plog.

Bonden är skapt att arbeta på åker och i loge, men inte till att springa toseter efter harstackare och tjäderhönor. Det är herrars och latmaskars göromål, fast Gu' må veta, att äfven det kan suga kroppastollen värre än den argaste ottetröskning. Men det slår dåligt i spann och medför nästan

lika usel förtjänst, som att bråka och slåss på marknader, torgdagar och auktioner.

Handelsman Vingelblixt i Åbo har blifvit ett reelt vrak för spels skull.

I början af hans bana var det storståtligt att se honom och iakttaga, hvilken maffe han var, när han kom fram till kyrkan vid midsommartiden i nya gummigaloscher n:r 13 med yllefoder och i stor ytterrock.

Han var så rotad då, att han inte med egen handkraft mäktade taga upp plånboken. Så stinn var hon och så trångt satt hon i innanfickan. Skulle hon fram mens han stod bland det beundrande folket på kyrkobacken, så dängde han alltid tillbaka öfverrocken och sa' till någon af de närstående:

— Ta' i ett tag å hjälp me' opp mä' plåneboka! Ho' sväller lite' för möet. Tråka ner henne kan ja', men ta' opp henne ä' värre!

Och folket var rent förbluffadt, fast det var en och annan, som grinade och sa', att det fans flera gamla flottiga nummer af »Fäderneslandet» än sedlar i boken.

Men nu ser Vingelblixt inte så väldig ut och det är sällan det fins nå't te salu i hans »botik»! Han har spelat bort alltihop, till och med »plåneboka», på knack och i Hamburgerlotteriet. — — — — — — — — — — — —

Jösse i Lappebo har dukat under för sitt brännvinsbegär, Sven på Skogen för sin högfärd och Kalle i Björnås har blifvit ett socknaspektakel för sitt myckna friandes skull.

Ingen af allihop de här stackarne har makt eller mod att resa sig ur sitt elände eller att lägga kapson på sina begärelser, utan de fortsätta i sina laster så godt de kunna. Är det möjligt, så byter Sven i Målen hästar än i dag, fast det nu bara kan ske med tattare och rackare. Pelle i Månsagård lägger ut giller för orrar, ty han har inte ens en bössa längre. Vingelblixt har alltid en gammal kortlek i fickan, Jösse vill inte bli »opslutist», Sven på Skogen kom med

gröna vantar till sista julottan, af högfärd blott, och Kalle i Björnås slutar nog inte opp med sitt friande förrän han tryter en gång. Fast man kan tycka att han häromsistens borde fått bot för det.

Kalle bor uppe i Norra Vedbo, och Gu' tröste oss, har han inte friat igenom hela häradet, utan att det någonsin velat ta' skruf för honom.

Han är slagen till en slant den stackarn.

I hela det goda häradet fins det inte en man, som varit utsatt för eller trotsat så många faror, som denne unge man. Han har fått smörj på hvarenda auktion och marknad, som hållits där i trakten på de senaste sex åren.

En julotta satte en rival krokben på honom midt på själfvaste kyrkogången, så att Kalle slog framstupa i Herrans hus och fördärfvade näsan, så att hon såg ut som en halfkokt palt på'n under hela helgen.

Sällan har han varit på någon ungdomsbjudning utan att de trattat i honom bittervatten i stället för sockerdricka. Och en gång när han skulle stå fadder i kyrkan fingo de fatt i honom utanför ringmuren och klippte af honom den ena mustaschen. Sådan måste han klifva fram till altaret. Prästen varsnade icke hans jämmerliga och förstörda skönhet förrän just i det ögonblick han grep barnet, men då blef han så förfärad och bestört att han på ett hår när hade tappat ungen i golfvet.

Kalle i Björnås har under sina giljarfärder nattetid dråsat ner i brunnar, hållit på att omkomma i gödselpölar, blifvit instängd i källare, tvingats att krypa upp genom köksskorstenar. Ja, det står icke till att räkna upp alla de fasligheter, han fått utstå under sina fåfänga försök att få begå äktenskapets sakrament.

Men han har aldrig låtit sig förbluffas.

Sistlidne jul trodde han sig vara nära målet. Han hade fått halft löfte af en flicka nere vid sta'n och de kommo öfverens om, att han skulle komma till henne en

kväll. Ty så där i närheten af städer äro töserna inte så värst krångliga af sig. Men äfven hon var falsk och full af svek, som ju många fruntimmer äro. Gunås, det ha' vi allt erfarenhet af litet till mans. Hon omtalade för några af sina andra beundrare att »all världens friare», som Kalle ock nämndes, skulle komma till henne den och den kvällen. Och så redde de sig genast till att göra honom ohägn.

Nå, på sagd dag gaf sig Kalle ridandes på sin mors gamla märr ner till flammans bostad och band hästen i skymundan vid en gärdesgård samt smög sig sedan med klappande hjärta fram emot huset. Rätt som han gick, fick han se en kjol skymta och en kvinna sväfva in i förstugukammaren,

— Anagga den Mina! Ho' vet hur dä ska' va' och ä' inte så motbärliger som de förhärdade slynorna där hemma! jubilerade Kalle och satte efter henne in åt kammaren.

Man kan tänka sig, att hjärtat klappade reelt i honom, när han förnam, att dörren stod öppen för honom, och än värre blef det, när han fick se ett fruntimmer på spjälsoffan därinne.

— Gu' kväll! stammade Kalle.

— Töst, töst! hviskade tösen.

— Ja, gubevars! ja' ska inte ställa till något skoj eller dån! mumlade älskaren samt gick på tå fram till flickan och tog henne i famn.

Men när han i samma vefva skulle till att kyssa henne, förnam han det alldeles som om han fått tusentals sylar emot ansiktet, och ett starkt os af bränvin och snus strömmade emot honom öfver den skönas läppar.

Och så underligt var inte det, ty det var ingalunda Mina, han fått fatt uti, utan en förklädd dräng, den mest stubbskäggige och fule grymsing, de kunnat leta upp i hela socknen.

Och då kan man tänka sig hur dan han såg ut.

Kalle barkade burdus på dörren och tjöt:

— Ja' ä evinnerligt bedräen igen! Men han hann knappt utanför förstugubron förrän en hop andra drängar fingo fatt i häradsfriarn och handterade honom värre än om han varit ett oskäligt kreatur.

Den ene öste öfver honom ett karbolbad, en annan smetade öfver hans ena kindben med bläck och det andra med rödfärg. Andra åter kastade kalfvablod öfver ryggen på'n och tjärade honom i håret. Hästen hade de släppt lös.

Till fots måste han alltså skumpa i väg hem, och folk, som kommo åkandes från kalas och mötte detta vidunder i månskenet, bäfvade och nyktrade till, så upprörda blefvo de.

Till sist kom han dock hem. Men när hans stackars gamla mor, änkan i Björnås fick syn på'n vid det flämtande skenet från långrudsbrasan, blef hon så förskrämd, att hon miste förståndet och skrålade, så att det hördes långa vägar.

Kalle tvättade sig, bytte om kläder och sprang efter folk, som togo till att läsa böner och hälla vatten öfver gumman.

Men hon fortfor ändå att vara toseter, och ingen kunde få ur henne, att inte satan uppenbarat sig lifslefvandes på natten.

— Det var bara ja', ingen annan satan än ja'! jämrade Kalle och vred sina händer.

— Nej, den riktige skam var det! Det kändes på oset och syntes på färgen! skrek gumman ideligen.

Det blef ingen annan råd än att Kalle måste resa ner till dårstugan med mor sin, ty hon blef allt värre och värre.

Nu skulle man väl kunnat tro att Kalle blifvit botad för sitt giljande. Men det var allt stopp det. Ty så djupt var han inväfd i sitt elände, att han på hemväg från hospi-

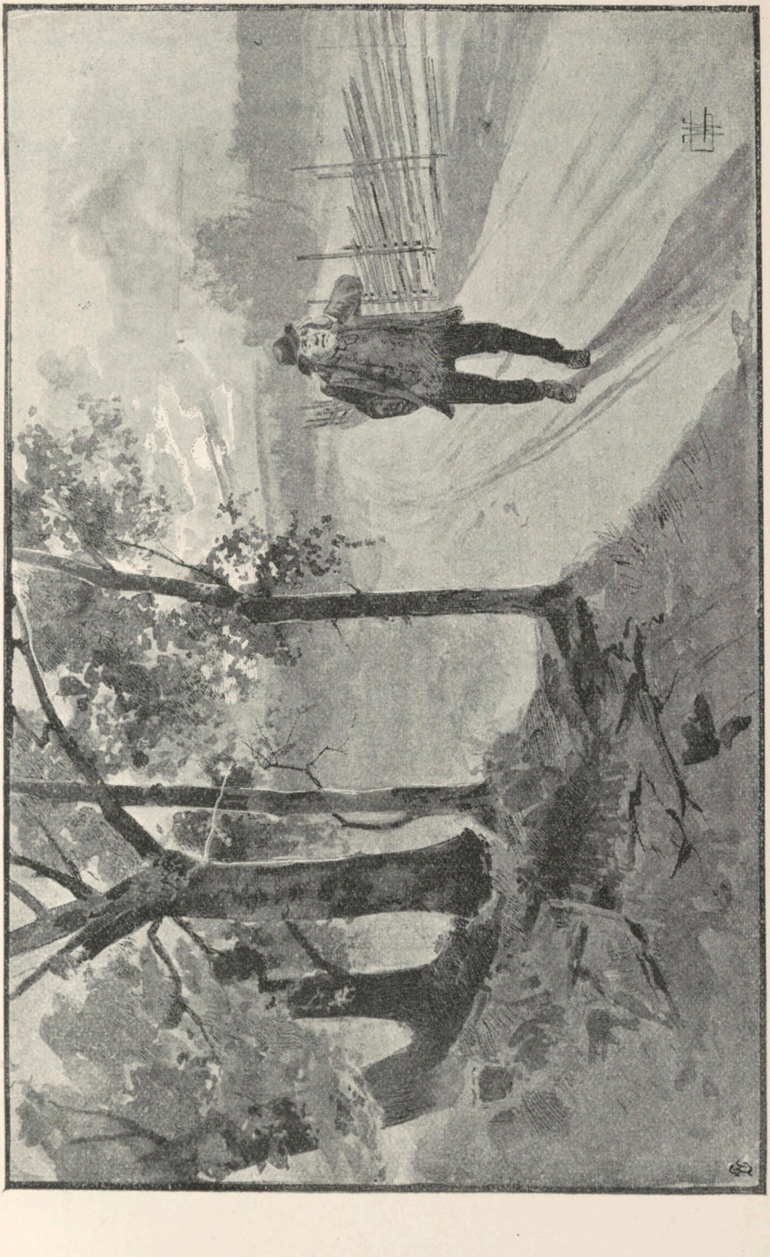

talet friade fyra särskilda gånger i tre olika socknar, dem han for igenom, fastän han väl borde hafva betänkt, att mor hans låg där nere på hospitalet för hans synds skuld och trodde sig hvarje stund och minut få se skam och höra domsbasuner.

Kuggade i pröfningen.

Med afseende på husförhör vet jag inte, antingen det är förmånligast att hålla dem före eller efter slåttern eller framåt hösten. Det brukas olika i olika socknar.

Men det har jag lagt märke till, att katekesvetandet är störst i de församlingar, där förhören löpa af stapeln på höstsidan och minst, där de hållas efter slåttern, ty det kan man tänka, att folk inte får tid på sig att läsa öfver i slåttertiden.

I alla fall lönar det sig egentligen inte mycket att språka om »läsemötena» nu för tiden, ty det är i alla fall inte något bevändt med dem, se'n de hållas i skolhusen och inte åtföljas af kalas och svalg och utsväfning i pannekakeväg.

Men det är så med det, att ju längre det lider, desto trubbigare och tråkigare blir mänskligheten. Och håller det på så här litet till, blir hela landet befolkadt af endast guitarrspelande och sångbölande gubbar och käringar, som gå och skrymta och spionera på samt kujonera hvarandra.

Nå'n riktig ungdom finns här snart inte.

Förr i världen voro husförhören muntra och roliga tillställningar, ljufliga både för själ och kropp. Man kan inte tänka sig något mera uppfriskande än att höra när pastorn pröfvade de gamle uti innanläsning eller ställde s. k. grundfrågor på dem.

Jag mins än i dag ett par trefliga paschasor från ett husförhör uppe i Bankeryd, där jag var med och själf pröfvades i min kristendomskunskap, hvilken, gudskelof, i alla tider varit af så framstående och öfverlägsen beskaffenhet, att jag gått segrande ur disputationer både med »träskomakaren» i Hånger, »biskopon i Julosten» och flera andra »vedkastapräster» och profeter i hela landet.

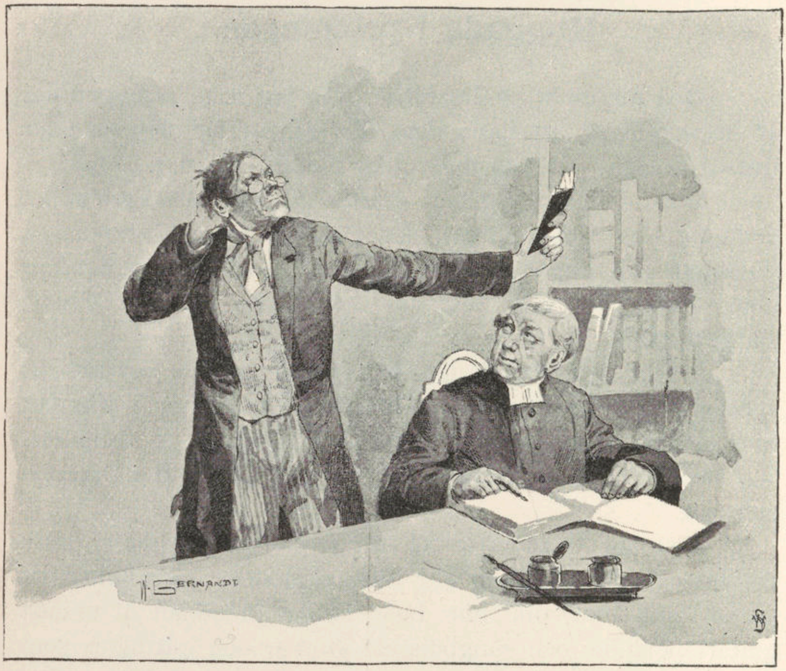

— Var go' och läs den versen! sa' pastorn till gamle Måns i Klenbo.

Måns klef fram till bordet, grep boken och höll henne på armslängd ifrån sig, plirade med ögonen, hostade och grinade värre än en solvarg.

— Dä' är löx! Ja' sir inte ett fnyk, och dä' värsta ä', att ja' glömt glasögonen hemma!

— Ni ska' få låna mina! lät pastorn.

— Tackar mjukast!

När Måns efter mycket stretande fått dem på sig, grinade han än värre samt knäckte till att svära på, att han inte såg bättre för det.

— Di ä' för herra, pastorns briller, di bara suger och drar mina bondögon, så dä' svier som en eld. Men hade ja' mina glas, så skulle ja' läsa som ett rennande vatten! utlät sig Måns. Och därvid fick det lof att bli, fast vi allesammans visste, att han inte kunde stafva sig fram en endaste rad.

Då tänkte pastorn emellertid, att han skulle sätta på'n en fråga för att något så när få veta, hvad gubben gick för.

— Hur många personer ha' vi i gudomen, Måns? sporde han.

— Hm! lät gubben och spände till att räkna på fingrarna och nicka med hufvudet. När han hållit på med det en stund, öppnade han munnen och svarade:

— Vi ha' la sex, vet ja!'

— Sex? inföll pastorn i yttersta förbluffelse — sex? Hvilka ä' de då?

— Abrahams Gu', Isaks Gu' och Jakobs Gu' och Fadren, Sonen och den Helige Ande! skrek Måns och tittade sig omkring som om han velat säga: »här hör ni, hvilken maffe ja' ä'»!

Men pastorn bara runkade på hufvndet, suckade och kallade fram gamle Sven i Skrikebo.

— Ja' kan inte läsa en enda ra', dä säger ja' burdus ifrå' och det får ta' hus hva' i helgotte det vill, ty ingen kan häkta mej för dä'! tillkännagaf Sven.

— Men det bör du lära dig! Det är ingen konst, Se här, detta är ett a! sa' pastorn och pekade i boken.

Sven tittade länge och väl på bokstafven och såg riktigt glad ut.

— Åh tusan ä' dä' ett a! utropade han.

— Jaha, och här ha' vi ett b! fortfor pastorn.

Sven glodde som förut.

— Nä', för f-n, ä' dä ett b?

— Och här ha' vi ett c!

— Kors för sjuttan, sir dä så ut?

— Jojomen, och här är stora D!

— Nä men dä var ett helsike te å si bra ut, nästan som en hvetekringla! Minsann var inte detta bå' roligt och löjeligt! lät Sven.

Pastorn, som inte tyckte att det var skäl uti att hålla på längre med honom gaf sig därefter i färd med oss ungdom, och då gick det som en oljad blixt utefter hela raden, ända tills han pekade på Tilda i Labbarp, och frågade:

— Hvad är det?

Han ville, förstås, att Tilda skulle läsa upp förklaringen till ett stycke, men det begrep hon inte, utan hon slog ner ögonen och rodnade som en törnros.

— Hvad är det? skrek pastorn än en gång och såg rätt så när ett grand ilsk ut.

Då blef Tilda rädd, steg upp neg och bekände:

— Dä' ä' bara en sölkesjal, som jag fick på sommarmärken utå Thure på Målskog för att han skulle få följa mej te Björnebergs äng.

För att åt eftervärlden bevara en beskrifning öfver prästens min, då han undfick detta svar på sin renläriga fråga, behöfves samtliga Upsalaprofessorernas pennor. Jag vill inte ens göra ett försök att åstadkomma en sådan skildring.

Förhöret slöts och vi förfogade oss ut till drickatunnan, bränvinsankaret och de hiskliga smörgåsar med ost på, hvilka alla håfvor voro uppställda på bord och bänkar utanför stugan.

När vi dvalts där en stund, kunde vi gå hem, uppbyggda till själen och så stärkta, till kroppen, att vi förmådde tralla och hojta och skråla, så att det hördes utöfver hela pastoratet.

— Si så, nu ä' förhöret slut i den roten! sa' folket i den öfriga församlingen, när de fingo höra vårt välsignade vrål.

Jaja, det var lif och lust och fröjd och gamman på den tiden!

Men nu finns här inte annat än tevatten och suckan, pust och sura miner, skrymtan och magkatarr.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Dock i vår grannsocken, där de hålla sina husförhör efter slåttern, hade de i fjol en smula lifvadt.

En rik knase och gammal man ifrån en annan församling hade köpt en gård där och flyttat in samt skulle, förstås, till husförhöret, där han i följd af sin mäktighet ju borde blifva en stor bjässe.

Men han var i alla fall led åt'et, ty läsning hörde just inte till hans talanger, och inte ville han gärna skämmas inför sina nya socknemän.

Nåväl, ett par dagar före »läsemötet» gick han bort till själasörjaren och bad att få tala ett par ord i »doldom» med honom.

— Nu ska' pastorn inte bli för sträng ve mej! Ja' har nog attan kunnat läsa, men ja' börjar bli gammal och skrabbig nu, så det vill inte gå så bra och dä' ä' förargligt för en egenråannes karl att behöfva stå och skämmas inför ungdomen, hviskade gubben och lät undfalla sig några ord om, att han skulle komma och sätta in en slaktestut i pastorns ladugård, äss han vore barmhärtig emot honom.

— Ja, ja, Johannes är en gammal hederlig och ärlig man! Kan ni bara göra reda för personerna i gudomen, så ska' ja' inte spörja er om mer! genmälde pastorn.

— Javisst, dä' ska ja' nok klarera! Käringa ska' få instrujera mej i'et! log Johannes och var glad.

Så kom den stora dagen och till sist fick Johannes sin fråga.

— Hvad heter förste personen? frågade pastorn.

— Hva' han heter — hm — —

— Fadren! hviskade pastorn.

— Fadren, ja det förstås, fadren! skrek Johannes.

— Nå den andre då?

— Den andre, jo — hm — —

— Sonen! sufflerade pastorn.

— Sonen! röt gubben. Ja, mötte inte pastorn honom på vägen, så har pojkarackarn, min själ ledt ginvägen till prästagårn mä' stuten.

Där blef efter den betan ett svårt och ganska syndfullt fnissande i hörnen, och ifrån den stunden anses Johannes som en stor spektakelmakare och en ganska framstående syndare i Lungamosa socken.

Men det är en orätt uppfattning, ty i själfva verket är Johannes mera enfaldig än hädisk.

När pastorn kom hem, stod emellertid stuten i hans ladugård. Och det var ju inte något ondt i det.

Sven Stutasprängare.

Det var inte så förunderligt just, om Sven Sågare blef litet konstig i hufvudet. Inte hade han af begynnelsen varit något ljushufvud, det förstås, men innan han blef gift och några år efteråt också hade han varit som andra människor samt arbetat och försökt dra' sig fram och försörja sig på ärligt vis.

Dock käxade Greta allt för rasande på'n, så fort hon kom i hans närhet, och för hvart år, som gick, blef hon allt ettrigare och värre.

Det tålde Svens skalle inte vid, utan han blef, som man säger, lite mellankalkonisk till humöret och konfyser på alla sätt och vis, så att de tordes inte ha' honom nere i sågen längre.

Men dummare blef han ändå inte, gualof, eller slöare heller, än att han ville äta, och då fann han på att vanka omkring och predika i socknarna. På det viset fick han födan en långlig tid och kunde på samma gång hålla sig afsides från Gretas förfärliga trut. Ty han var allt illmarig också, den sjätern.

Men när han inte skickade hem nå'nting till henne af det goda, som han predikade sig till och tiggde ihop i gårdarna, blef Greta rasande och beslöt sig för att fördärfva predikoämbetet för honom.

Ty så pass inpiskad och grym var hon till humöret.

Till den ändan satte hon efter honom samt träffade till sist på den arme korsdragaren borta i Björkhult, långt hundingen i våld i andra häradet. Och hon kom olyckligtvis dit en kväll, just som Sven stigit upp på ett bord i en stuga och nyss börjat tyda ut skriften för en skock folk.

— Jaså, du står där och himlar dej och ljuger för folk, du skojare! skrek hon till, så fort hon trädde näsan inom dörren.'

Sven blef naturligtvis mållös, när han fick syn på sin hustru, och inte blott det, utan han blef äfven så besattandes perplex, att han dråsade neder af bordet och höll på att rakt fördärfva en gammal döf käring, som satt där bredvid och vaggade med hufvudet.

Folket kom sig heller ingenting för, utan trodde såsom sanningen var, att det var satanas själf, som kom att förgöra deras lilla andaktsstund.

— Ska' du gå omkring och skrömta och må väl och låta hustru din sitta hemma och svälta, så att ögonen kunna trilla ur hösen på henne, din usling, för dä' ä' du, vet du dä', du! Har du gjort ett enda rejält dagsverke på tre månars ti', din latoxe? Eller brytt dej om hemmet? Har du dä', du bedragare, för dä' ä' du, så möcke du vet dä'! Du predika! Du snushane, som inte ä' mer väckt än min gamle underkjortel. Eller kanske du ä' dä', du klubbeduns, som knappt kan läsa i bok och inte sjonga en strof? Eller kanske du inte svärjer och regerar och slåss, när du ä' hemma i ditt hus, du våld driftande kreatur, för dä' ä' du, så du är! Och inte ä' I stort likare heller, som ge er till att höra på en sådan där ulf i fårakläder! fräste Greta och trängde sig fram liksom för att gripa sin gubbe i peruken.

Men just i detta högtidliga ögonblick försiggick något fruktansvärdt i själen på Sven.

Måntro, att bli så chikanerad inför sitt auditorium och att se hoppet om ett sorgfritt och på sitt sätt äfven ärorikt lif, fyldt af andakt, fläskpannkaka och kaffe, med ens grusadt,

det var minsann kitsligt nog. Också blef Sven i ett enda tempo så ilsk, att han inte visste hvarken hvad han sa' eller hvad han gjorde.

Just som käringen därför sträckte fram näfven för att grabba tag i honom for han upp och röt mera som ett vilddjur än som en from botpredikant:

— Låna mig en käpp, go' vänner, så ska' jag bota den helsekes markattan! Och en syndaträl gaf honom sin staf, hvarefter där blef det konstigaste bönemöte, som väl någonsin hållits i trakten.

Sven drämde på sin hälft så att det sang i henne, och han svor och röt och regerade precis som en ond ande. Greta tjöt, och kvinnorna bland åhörarne höllo med henne, det förstås.

Gubbarne togo däremot Svens parti. Man kan nog tänka sig oväsendet, men att beskrifva det går ingen i land med.

Smörj fick Greta, och så långt var då allt godt och väl. Men Svens predikarbana vardt ändå ohjälpligen fördärfvad genom denna tillställning.

Visserligen är folket i det häradet inte just så nogräknadt eller bortskämdt med afseende på predikanter, men säkert är, att när Sven ansåg sig ha' tillräckligt användt påken och slängt honom ifrån sig, så höll också folket före, att han i alla afseenden fyllt sin mission.

— Låt oss nu ta' opp en sång ofvanpå detta! lät emellertid Sven och sökte ånyo krafla upp på bordet.

Men åhörarna voro inte med på't, utan letade fram sina hättor och sa':

— Tag du din käring och gack åt helsefyr med henne. Man ska' inte röra ihop gröt och pannkaka eller slagsmål och Guss' or'!

— Vänta lite go' vänner, så ska' jag förklara hela schäsen, för jag vill stå ren inför er! bad Sven.

Men det var förgäfves.

De kvinnliga åhörarne började på att ballra och skrika och skälla ut honom med de värsta ord, som finnas i mänskligt tungomål samt bevisade honom med skriften, att vilddjuret i Uppenbarelseboken var ett helgon emot honom.

Och med det beskedet fick det äkta paret lägga i väg mot hemhållet.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

När nu predikandet på detta sätt tagit en ända med förskräckelse för Sven, slog han sig på spådomskonst och kreatursbotande, hvilket inte är något oäfvet göra ute på landet.

Det skadar inte heller en kreatursbotare om han är lite vriden i knoppen, ty det håller folket för ett bevis på öfvermått af visdom.

Det dröjde också inte så värst länge, förrän Sven förskaffat sig ett rätt bra rykte som förståsigpåare i läkareväg, och praktik fick han.

Han luffade dag ut och dag in omkring i bygderna med ett par påsar på ryggen. I den ena hade han krut och i den andra dyfvelsträck, så han luktade och stank såsom ett kreatur långa vägar omkring.

Krut och dyfvelsträck voro den enda medecin han kände till, och det vrok han i djuren, så att det stod härliga till.

Så kom han en kväll ner till Jösse i Sjöhemmet och bad att få låna hus öfver natten.

— Du kommer som du vore efterskickad. Min stora stut är så rasanes sjuk! lät Jösse.

— Dä' ska' vi väl snart bota! mente Sven och så begåfvo sig gubbarna utåt fähuset och smorde i oxen ungefär ett halft skålpund, hvarjämte Sven gjorde lite signeri öfver ryggen på'n.

Efter några timmar gingo de åter ut för att se till hvad verkan medecinen haft.

Men stuten hade, gunås, blifvit sämre i stället för bättre.

— Han får lof ha' en större dosis! förklarade Sven och tog ånyo fram sin krutpåse. Jösses käring skulle sköta lyset medan gubbarna hjälptes åt att tratta krutet i stutakräket.

Hur nu käringen ställt sig med taljdanken, det vete Herren i höjden, men stuten, som ville rädda sig, stötte till gumman, så att ljuset for i krutet och en explosion uppstod.

Hela stutens hufvud sprängdes, och det ena hornet flabbades för en stund fast vid Jösses hufvud, hvaraf den arme gubben sedan fått namnet »Horndal».

Sven slängdes hufvudstupa in i svinhuset och käringen fick företaga en liten himlafärd upp på hörännet. Ett sådant elände har nästan aldrig förut sports i grannhället.

Men en stor och välsignad sak var det, att inte hela fähuset sprängdes i luften eller tog eld.

Där lågo de nu på hvar sitt håll och hojtade.

— Lefver du Jösse? ropade Sven utur svinhuset.

— Ja, med lite lif! Men ja' vet inte hvad det är, som hänger fast vid hufvudet på mej! sa' Jösse.

— Jag hör inte Lisa! Ho' måtte väl aldrig va' sprängd ihjäl? fortsatte Sven.

— Gu' vet, men det ger ja' attan, bara stuten ä' bevarad! svarade Jösse, ty så mörkt och rökigt som det var, kunde han inte se, huru illa det stod till.

Men till sist kom Lisa ner och visade mera sinnesnärvaro än de båda männen, ty hon sprang efter ett annat ljus.

Då fingo de se hornet, som förmedelst en bit af huden hängde fast vid hufvudet på Jösse, och de bäfvade, både Lisa och Sven, ty de trodde i början, att det var själfva hin onde, som de hade framför sig i krut- och svafveloset. Till sist kände de likväl igen Jösse på skinnbyxorna. Men när de sedan fingo syn på stutens söndersprängda och döda

tillstånd, blef Jösse alldeles ifrån sig, och han grät, slet sig i håret och tjöt:

— Jag vet inte hva' jag har gjort för ondt, eftersom stuten ligger död i stället för Lisa, som är frisk och färdig. Dä' hade var't mindre förlust och skada, om ho' eller du, Sven, hade farit åt helsefyr och stuten fått lefva! Han va' värd hundratjugu! väsnades Jösse.

— Dä' är din skull alltihop, Sven! Du har hatt hit krutet, din rackare, och du är så go' och betalar stuten på eviga fläcken! skrek Lisa.

— Men det var du, som släppte värmen i krutet! protesterade Sven.

På det viset blef där ett vådligt gräl, som slutade med slagsmål.

Sven blef bet i den bataljen, ty han hade ju två emot sig, och dagen efter kom han hem i ett söndersargadt och fördärfvadt skick.

Det var klart, att historien om stutasprängningen snart började göra sin rond i pastoratet, och Sven, som nu inte kunde tro annat, än att hans praktik var slut, begärde fattigunderstöd.

Men kommunalnämnden, som alltid är rasande på sådana ansökningar, gaf honom i stället för understöd ett betyg om stor skicklighet i häfvandet af alla djursjukdomar och sa' till honom:

— Gack du opp åt grannhäradet, Sven, där dom inte har reda på Jösses olöcklie stut, och bota bå' folk och fä, så få de fö' dej och så slippa vi nå'n tunga af dig. Här har du ett bety' som talar lattin och som ger dej bättre kost än vår kommun kan komma ut med!

Kan man tänka sej sicket djup det kan vara i en kommunalnämd, och hur knifvigt och djädrigt de kunna lura ut sakerna!

Sven tog betyget samt masade åstad åt det föreskrifna hållet och där går han väl än och praktiserar.

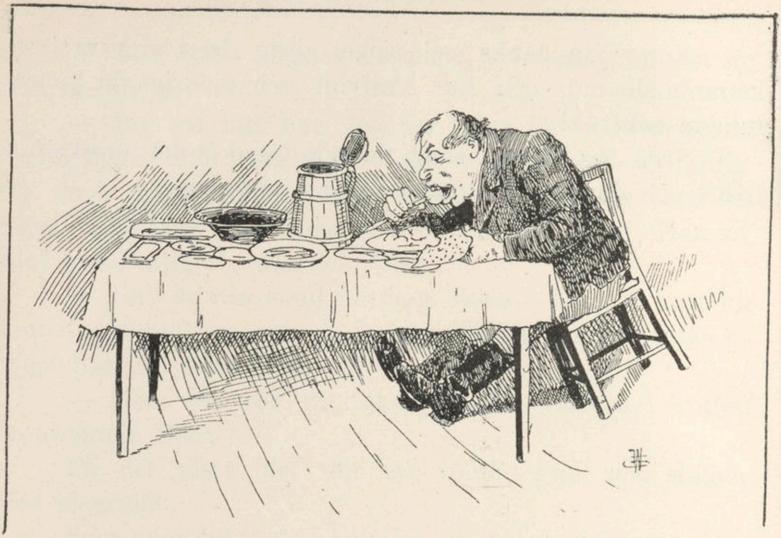

En ätaretrio.

Understundom då tidningsredaktörerna blifva riktigt lifvade och goda, släppa de så vådliga saker genom prässen, att det är en riktig lust och äkta glädje däråt. Men det händer också ibland, att de knäcka till med notiser, som de tro skola slå oss med den mest genomgripande förbluffelse, utan att vi likväl af desamma blifva det ringaste häpna.

Sådant var förhållandet med den artikel, hvilken en gång för icke så värst länge sedan gick genom tidningarne, handlande om storätarebedrifter, hvilka utförts i England och Amerika.

Ja, artikeln var, å grundlig, att den till och med omnämde ätarebragder, utförda i både det gamla Grekland och det påfviska Rom.

När vi läste det där härute, hissnade vi inte, utan mente som så, att man icke behöfde gå så långt hvarken i

rummet eller tiden för att få tag i riktiga dunderkarlar i storätning, och att vi, landtbor, inte stå tillbaka hvarken för engelsmän eller amerikanare, greker eller araber i ätareförmåga.

I supning ha vi däremot försämrats, och väl är det, ty supningen gör oss hvarken bättre eller starkare såsom maten gör.

För en fyratio år sedan eller så hade vi nog stått oss i supning också emot hvem som hälst, men nu ä' vi afvanda, gualof, rätt så de gamla begabba och håna oss för'et.

Anders i Flugeby körde häromsistens en lefvande gris uti bur till staden för att sälja honom, grisen förstås.

På kvällen kom han hemkörandes, och husfolket hörde hur vagnen stannade ute på ladugårdsbacken. Men det dröjde och dröjde och ingen Anders kom in. Då tände de en lykta och gingo ut. Minsann, låg icke självfvaste Anders, kommunalnämdsledamoten, vidöppen i grisaburen, så slankig och svag och eländig, att där icke blef annan råd för folket än att bära in hela buren in i stugan och hvälfva ut kommunalnämdsledamoten i sängen.

Dagen därpå frågade honom far hans, som är 85 år gammal:

— Hur mycket hade du i alla fall fått i dej i går, innan du ble' så matter? Dä va' i alla fall väl, att du hade förstånd te' å krypa in i buren, så du kunde hänga mä' hem!

— Åh, svarade Anders och såg »döalik» ut, bara sex supar och två flaskor öl!

— Tvy hundan! I mina glansdar hade vi minst tie supar i oss före körkedags hvareviga söndagsmor'n! svarade 85-åringen och hånlog åt sin svagare son.

Så det syns af det här, att i supning ä' vi degenererade.

Men i storätning stå vi oss.

Först vill jag nämna några ord om Peter i Appelt. Här finns nog icke många, till och med i utlandet, där de annars skola vara värre än vi i allting, som kunna äta i kapp med honom.

En vår hade klockarn körhjälpe, och då vet man, att det kan vankas en bastant kvällsmat för körkarlarna. Klockaremor hade också dukat fram bruna bönor och fläsk och hvitgröt för de tio karlarna, så att det rent knakade i bordsbenen.

Peter i Appelt, som hade längst hem, slutade en kvart före de andra och skulle förstås in och äta, innan han körde hem.

Nå, han satte sig ner vid bordsändan, läste sin bön samt knäckte till i faten. Och antingen ni tror mig eller inte, så är det likväl sannt, att där efter en stund, när klockaren och de andra karlarne kommo in, inte fanns mer än en bit ost och vid pass en half kaka bröd igen af hela kalaset.

— Ta' nu in maten te' oss, mor lella! skrek klockarn i köksdörren, när han såg att bordet var tomt. Han trodde, förstås, att hon inte satt in mera än Peters anpart.

Denne reste sig emellertid från bordet och sade i det han gick:

— Tack då för mej och för godt kalas! Så mätt har ja' inte kännt mej på länge!

Men klockaremoran kom in alldeles perplex.

— Ska' ja' ta' in maten? Ä' du galen? Ja' har dukat in alltsammans! skrek hon och började att stortjuta, när hon fick se alla grötfaten och bönkarotterna och fläsk- och korfbergen totalt uppsvulgna.

Ni kan tro, att där blef ett lif och lite sorg och bedröfvelse hos klockarns. Nio främmande och hungriga karlar, och inte ett dyft att mätta dem med i hast.

Hur de redde sig ur knipan, det hör nu inte hit, men Sven i Mjölkanabben, som var med på detta körhjälpe, satte sej i sinnet på, att han för sin del en dag skulle pröfva, huru långt Peter i Appelt kunde sträcka sig i ätareväg.

— Äss du tror dej för att äta opp en skäppa full med stinnkakor (tunna pannkakor), så kan du komma te' mej om sönda', Peter! sa' Sven en gång.

— Jaja, dä' ä' ingen synd att bju' te' och göra så godt en kan; men då ska' I klena lite' smör på innansidorna i skäppan, så slinka pannkakorna ner lite bättre! log Peter, som blef förtjust öfver att ha' ett sådant räfvamål i sikte.

Den söndagen hade fruntimren i Mjölkanabben ett fasligt bestyr, ska' ja' säga. De bakade stinnkakor, så att de kunde fördärfva sig och stodo kring spisen så heta och illröda i syn, att man kunde tro dem färdiga att fatta eld, när som helst. Det går minsann inte åt lite tunna pannkakor till att fylla en skäppa med.

Men när Peter i Appelt kom, var skäppan emellertid nästan jämnbreddad.

— Ge' honom nå't att bita i, mens han väntar tills skäppan blir full! sa' Sven.

— Tackar som bjuder! sa' Peter och mottog en vådlig smörgås, som han dock expedierade i en handvändning.

När se'n stunden var inne att hugga in på pannkakorna, tog Peter af sig rocken och satte sig bredvid skäppan.

Där fanns ingen bland alla de närvarande, som trodde att karlen skulle gå i land med det betinget, och flera fruntimmer tyckte att hela tillställningen var detsamma som att fresta vår Herre.

— Han spränger sej, suckade de och knäppte ihop händerna och vaggade med sina hufvuden.

— Åh, dä' ä' inte farligt, ja' vet hva' han uträttade hos klockarns. Och för resten ä' dä' ju bara mage hela karlen, si på'n bara! Han har ju inget bröst egentligen! log Sven.

Men Peter åt sig lugnt och säkert ner mot skäppans botten. Det gick lite långsammare mot slutet, det förstås, och tidt som oftast lossade han på spännet i västen och släppte upp ett par tum. Men gick gjorde det, och snart

fångade han upp sista pannkakan. När han fått denna i näfven och noga sett efter, att där ingen mer fanns, tog han upp skäppan i sitt knä och gned med pannkakan af alla smörlämningarne på dess kanter. Se'n snodde han i sig pannkakan och satte suckande ifrån sig skäppan.

— Gu' välsigne er för den go'e maten! Men ett stop mjölk skulle allt va' godt ofvanpå, sa' han.

Kära mor i Mjölkenabben flydde honom mjölken och han expedierade henne också. Jag tror inte att det finns många, som skulle göra det bravatet efter! Eller hur?

Men ifrån den stunden blir aldrig Peter bjuden på kalas i socknen. Det finns ingen, som ser sig god att mätta honom.

* * *

Ja, det finns här ute i bygderna många karlar, som ha alldeles vådliga svalg.

Ni ha' kanske hört talas om Vrigstabon, som höll på att sätta ihjäl sig af gröt en gång?

Jo, han satt och slefvade gröt i lugn och frid om kvällen och anade intet ondt, förstås. Rätt som han var bäst i tagen, kände han det alldeles som om någonting fastnat i grötagången på'n. Han sväljde och tråkade och tog i och istades och vardt alldeles blå i synen en lång stund, och trodde till och med en vändning, att hans yttersta stund var kommen. Men rätt i rappet sjönk det ner, så att han fick lisa. Han hade emellertid också ilsknat till, när han satt och sväljde, och han lofvade därför, så fort han fick sin talförmåga åter, hustru sin stryk, »äss hon inte framdeles böstade sönder mjölklonkarne, så att han sluppe sätta ihjäl sej».

Om en stund därefter, då hustrun hade diskat och skulle sätta sig till att stoppa strumpor, var det henne omöjligt att hitta sitt ullgarnsnystan. Hon sökte likt och olikt samt petade med ett piskskaft under hvarenda möbel i stugan.

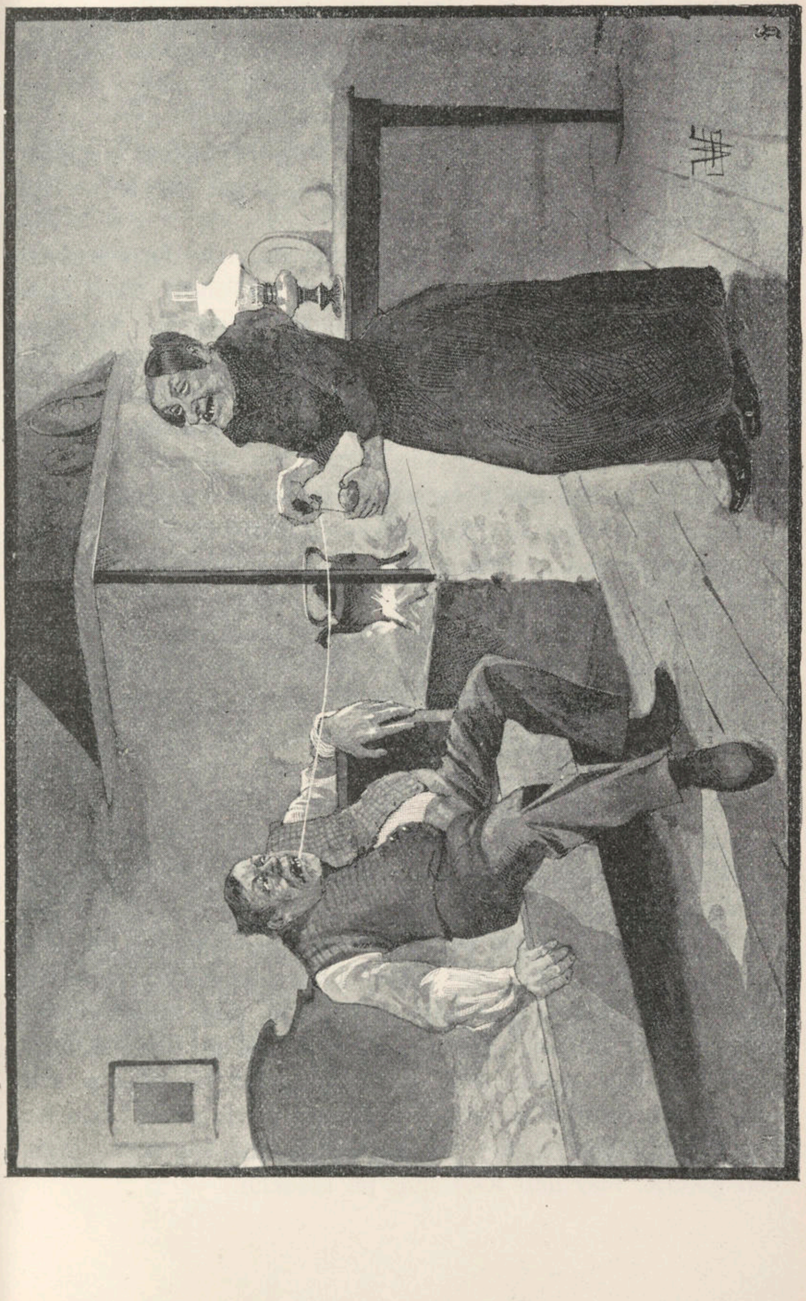

— Ja' menar skam ha' tatt mitt lilla nösta! skrek hon slutligen och tittade på mannen. Men i detsamma fick hon se något underligt i mungipan på honom.

— Torka dej om truten, du! sa' hon.

Och gubben tog ett stråk med tröjärmen öfver munnen, men det hjälpte ej. Då fattade hon själf tag i det underliga och ryckte till.

— Jesses, ja' tror minsann, att du har ullgarnsnöstat i munnen och sitter här och för skoj mä' mej! skrek hon.

— I munnen! skrek mannen och bleknade. Nej, inte i munnen utan i magen! Förbanningen börjar ja' inte tro, att det var ditt nösta, som råkat komma i grötafatet, och som jag sväljde. Dra' sakta i trån, så kan vi kanske harfva upp'et.

Och så satte gubben sej gapande på sängkanten och hustrun ställde sig framför och började nysta till sig tråden ur mannens innandöme. Det tog sig minsann ut liksom ett duktigt trolleri.

— Härfva sakta, mor, för dä' hvälfver sej i mej! pustade gubben.

Men gumman räddade till sist sitt ullgarnsnystan.

* * *

Ett mera ovanligt ätande utförde också Peter i Masås en aftonstund.

Trött och hungrig kom han hem från skogen på kvällen, och det var därför med glädje han satte sig ner bredvid sitt grötfat, hvilket mor Lena dukat fram midt under »väggstudsaren» i stugan. Peter åt länge, andäktigt och väl samt vardt omsider mätt. När han lagt ifrån sig skeden och mumlat sin bordsbön, tittade han upp på klockan ofvanför bordet för att se om det var läggedags. Men hur han glodde och glodde, blef han icke slug på klockan.

— Hva' i hundan ä' klockevisarn, Lena? sporde han till sist.

— Han sitter väl där han ska' sitta! svarade hustrun.

— I hälseke heller! Ja' ä' då åtminstone inte människa te' å upptäcka'n!

Det var sannt som han sade. Visaren fanns inte på taflan och bägge började leta på golfvet och öfverallt, men klockvisaren var ingenstädes till finnandes.

Sent omsider sa' gumman:

— Ja' undra om han möjligtvis kan ha' dråsat ner i grötabunken, så att du har fått honom i dej?

— Åh, dä' kan väl allri' stå tell!

— Kände du ingenting, när du åt?

— Jo, Gu' vet hur dä' va'? Ja' töckte bestämdt att dä' krasmade te' en gång i halsen på mej, och att dä' va' nå'et långt och styft, som slank ner, men ja' trodde att dä' bara va' en bit utå' grötaklynnan!

— Där ha' vi'et, du har fått visarn i dej, sa' käringen och ville taga till lipen.

Men Peter i Masåsen tröstade henne sägandes, att han var säker om, att visaren som »hållit parull» i 45 års tid, skulle gå sin gilla gång härefteråt också, och han spådde sannt.

Visaren gick samt kom till bys igen, och än i dag luffar han omkring urtaflan på studsaren där borta i Masås. Men Peter har numera girat fast honom med en bit af ett gäddsnar.

Skolprästen i Högakull.

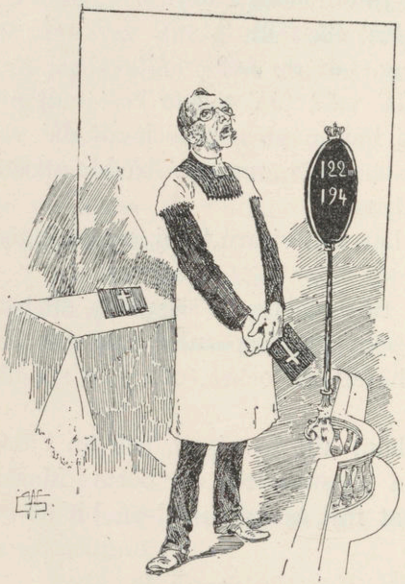

Di tala om att här agiteras och mutas och krånglas betydligt i stad och på land hvar gång ett nytt riksdagsmannaval skall gå af stapeln, och att många fula lidelser då släppas lösa emot hvarandra. Och det är nog sannt det.

Men ett så vådligt rabaskande åstadkommer dock aldrig ett riksdagsmannaval som rätt ett prästval gör det, hvilket i alla fall är ett sorgligt faktum. Ty när man ska' välja sig en själasörjare, så borde väl en så allvarlig och kristlig förrättning egentligen uträttas i frid och mycken kärlek.

Men det är, gunås, långt i från att så sker, utan det har händt och det händer inte alls sällan, att byamännen råka i lufven på hvarandra och klämma till att slåss på

själfvaste kyrkovägen, när de gå hem från ett prästval. Det hjälper inte, att de nyss förut fått uppbygga sig af kontraktsprostens förekomst i deras kyrkokor.

I tuårsen valde de sig en ny »körkeherre» borta i Högakull, och såsom de då lefde och härjade i den församlingen medan valet stod på, det har man då inte hört talas om hvarken förr eller senare.

Men så ha' de också blifvit straffade på folkavis.

Det var naturligtvis ingenting, som var godt nog åt Högakullsborna. De nöjde sig inte med förslaget, utan de bråkade till det åt sig och kallade en fjärde, som det heter.

Men då blefvo bå' kungen och biskopen alldeles besatta och rasande begge två, samt skickade i förargelsen på dem en gammal »skolepräst», som församlingen inte kände till.

Men denna blef då gua'lof, till ett gissel och till en tuktomästare åt dem. I början tyckte de rätt bra om honom och gingo till och med omkring och voro liksom litet smått högfärdiga öfver sin präst.

— Han har just inga stora gåfvor, men han är sekterlig och gemener! yttrade de och menade därmed att han var ärevördig och nedlåtande på samma gång.

Men det blef minsann annat ljud i skällan, när det gått en tid, ty det begaf sig snart, att »körkeherren» var snål ända till girighet, och han gnodde och gnor syndaträlarne i Högakull, så att det är en lust och en glädje däråt.

En söndagsmorgon sa' han till den ene kyrkovärden: Det var en ovanligt fet och härlig bagge Sven Nilsson har! Den ska väl slaktas snart?

— Ja, det har jag tänkt!

— Jaså, kan tro det! Kom då bort till prästgården med köttet.

— Ja gubevars! lät kyrkovärden och gladdes, ty han fann det ljufligt att få sälja slaktet hemma och slippa köra

ner till sta'n med det och sätta bort tid. Det töfvade heller inte länge, förr än han drap baggen och kom bort till prästgården.

— Nu är jag här med baggaköttet, som vi talades vid om! sa' kyrkovärden.

— Tackar allra mjukast! Det var något till rar present det! Bara inte kyrkovärden tar sig för nära! smilade kyrkoherden och bugade sig och klappade den arme Sven Nilsson och bjöd honom på rågkaffe och tackade och tackade för det rara fårköttet, så att kyrkovärden inte kom sig för att yttra ett ord. Utan han for hem och var så ledsen öfver sitt förlorade får, att han höll på att hänga sig.

En annan dag strax efteråt kom »körkeherren» under en spatsertur bort till nämndemannens.

Hustrun ville fägna honom, det var ju gifvet, och för att visa husets förmåga hof hon fram en rysansvärdt stor smörtrilling på bordet.

— Tackar mjukast, tackar aller ödmjukast! Jag är inte hungrig nu, men om jag får en gammal tidning att svepa in smörklumpen i, så ska' jag bära hem den själf och stanna i stor förbindelse! Tackar allra mjukast! Dä' var ett rart och präktigt smör. Tackar mjukast! smilade prästen.

Hvad skulle gumman göra, stackars människa, annat än låta kyrkoherden lägga i väg med det rara smöret.

Det var då i alla fall stor synd åt henne, ty hon hade lagat smöret i ordning såsom förning till ett bröllop i grannskapet och tog bara fram det för att det skulle se ståtligt och rart ut, när det kom ett sådant storfrämmande som själfva »körkeherren». När nämndemannen kom hem, fann han alltså sin gumma i förtviflan och upplöst i tårar.

— Hva' går nu åt dig igen, eller hva' in i den dålige lipar och tjuter du för? sporde han.

— Ih ih ih, körkeherren har tatt mitt smör, hela min rara och välsignade smörtrilling, så vi kan inte få

komma till bröllopet jämrade hon och ville inte taga någon tröst.

— Ä' prästen förbaskad, tar han nu smör till! lät nämndemannen och svor på att han skulle låta honom betala't.

Fanns där någon i socknen, som plägade fiska i vattendragen, bad han dem gå till prästgården, när de gjort någon fångst.

De trodde, förstås, att han täcktes köpa af dem. Men när de kommo, så anammade han hela subbet och bara bugade och tackade så aller ödmjukast.

Jojo, han gnodde dem för deras myckna synds skull. Till råga på eländet dref han igenom, att de skulle måla om kyrkan invändigt. Men för att få det billigt anstälde han den skröpligaste målare, som fanns i hela häradet.

Nå, denne målade och plitade och omsider vardt det färdigt. Då skulle där hållas en mer än vanligt högtidlig gudstjänst i det nyrestaurerade templet för att inviga nymålningen. Och hela församlingen var nästan mangrant i kyrkan den söndagen.

Men hur det var, hade målaren inte lagt reelt med torksaker i färgen, utan när församlingen skulle resa sig, så hängde de fast i fernissan allesammans. Med vedermöda sleto de sig visserligen upp ur bänkarne, men då hade de fernissa och spackelfärg i sitsarne hvar eviga kutte, såväl karlar som fruntimmer. Och hurudant det skulle te' sig i Guds hus, det kan enhvar föreställa sig.

Men det var just inte ledsamt att skåda denna Herrans församling bakifrån, när de tågade hem från kyrkan i arghet och raseri samt med nerklenta och fördärfvade kläder.

Nej ledsamt var det inte, men ynkligt var det.

Den enda gång Högakullsfolket egentligen har haft någon ro och fröjd af denna sin präst var en påskadag.

Men det var då i alla fall ett sorgligt nöje äfven det.

Kyrkoherden hade tagit hem mässkjortan för att låta frun tvätta och laga upp henne till högtiden. Och det gjorde hon väl, kan jag tänka.

Nå, på påskdagen kom han inskridandes i kyrkan med ett paket under armen, hvilket han lade på bordet i sakristian.

— Det är mässkjortan! sa' han till stöten.

Sen ringdes där samman, och stöten plockade fram skruden samt tog ihop med att kläda prästen. Till den ändan vecklade han ock upp paketet och började kränga skjortan på sin herde.

— Men hva' i all dar är detta för slags skjorta? skrek plötsligt stöten och sprang baklänges.

— Dä' är väl en mässkjorta, vet jag, snörflade herden.

— Men ho' ä' så konstig, ja' känner inte igen henne! svarade stöten och såg så vilsekommen ut som en gästgifvare i ett missionshus.

Då tittade äfven prästen på plagget, som han fått på sig, tittade stort och vidöppet och bleknade.

— Åh, herre du min skapare. Sannerligen, sannerligen har jag inte fått ett af fruns lintyg! Det är ett misstag! Men hvad ska' jag nu ta' mej till! jämrade han och pustade och suckade.

Ja, där var ingenting annat att göra än att behålla lintyget på under altartjänsten, hvilket väckte stor gamman samt gladde och fröjdade hela församlingen.

— Den synen var värd mer än en smörtrilling! säga de än i dag och kunna grina sig nästan fördärfvade, när de tänka på't.

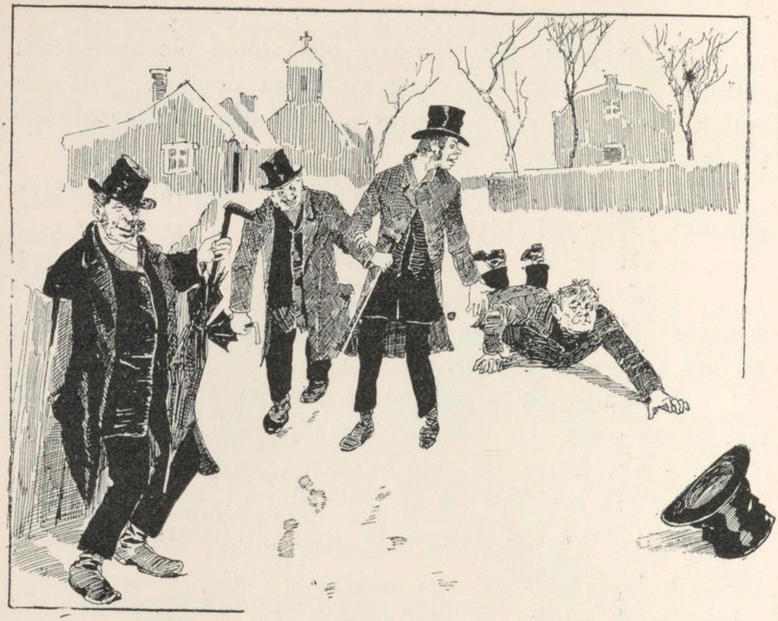

Kyrkvärdens syn i nyårsottan.

»Prata strunt och önska nyår, dä' går väl för sig, men äta ost, när en ingen har, dä' ä' värre», är ett ordstäf, som vi rätt ofta begagna härute.

Och det är sannt.

Nu för tiden ställer det där nyårsönskandet inga vidare kraf på oss, sedan vi lätt och lustigt komma ifrån hela affären med några tryckta kort, några 4-öres frimärken eller en enkel tidningsannons, hvilket senare naturligtvis är det allra förnämsta.

Men det fanns dock en tid, då nyårsönskandet, åtminstone inom småstäderna, satte vännerna på sådana prof, att väl ingen af oss i denna tid skulle stå ut med dylika ansträngningar och vedermödor.

Man brukade inga nyårs- eller visitkort på den tiden, utan man frambar personligen, uppsträckt i hvit halsduk och svarta kläder och »stukis», sina fromma välönskningar till samtliga sina grannar, vänner och bekanta.

Och på den tiden fanns det, gunås, icke heller något goodtempleri eller blåbandisteri eller någonting absolut på jorden, såsom det nu lär göra, utan det var glögg och mumma, konjak och starköl, rom och bränvin och vänskap och svinahös i husen.

När så de uppsträckta och ärevördiga gubbarna gingo ut på sina nyårsvisiter, var det alldeles detsamma som att börja sitt år med ett drickande utan like och ett ätande, på hvilket ingen ända fanns.

Det var, sägs det, heller icke med just så glada känslor som fruarna i dylika småsamhällen räckte fram de höga hattarne och söndagsstafvarne åt sina herrar och mästare, när dessa skulle draga ut på nyårsvisiter.

De voro aldrig riktigt säkra på, när de skulle få gubbarna åter, men i hurudant skick de skulle komma igen, det visste de af gammal pröfvad erfarenhet. Och det berättas vidare i de gamla småstadskrönikorna, att nyårsdagens middagssol alltid sken öfver en skock högtidsklädda män, som leende och nöjda, rödmosiga och trallande gingo och ledde sig vid staket och husknutar eller kraflade sig fram »på alla fyra» öfver de öppna platserna, där intet stöd fanns att tillgå. Och var så tillika halt väglag, skickades pigorna ut vid middagstiden att samla upp de goda husbönderna och nyårsgratulanterna hvar de kunde finna dem och deras hattar än här och än där vid dikeskanterna.

På den tiden var det alltså ingen struntsak att önska sin nästa ett godt nytt år.

Såväl i detta som uti många andra fall ha' vi därför fått det bättre med tiden. Nu sitta vi inne uti stor nykterhet och mycken kyskhet hos våra gummor och flammor,

medan de arma, svettande postmänniskorna få sköta om nyårsönskningarna åt oss.

Här komma icke vidare några svartklädda, trallande, lustiga bröder in till oss nyårsmorgonen och vräka i sig vår julamat och ragla omkull våra bord. I stället komma blott en skock fyrkantiga bref, dem vi sorglöst slänga i det för dem bestämda fatet på kabinettsbordet, utan att kanske se på dem.

Det är billigare och finare det här nya sättet, men Gu' vet, om det egentligen är så rasande roligt ändå. Men det får jag erkänna, rätt hvad jag än må tänka om den nya tiden och dess bekvämligheter, att om Jonas i Bagghemmet hade skaffat sig ett nyårskort och skickat det till kyrkoherdens i stället för att gå dit själf i julas, så hade det varit bättre för honom. Han hade då sluppit ligga med kalla omslag om hufvudet hela nyårsdagen samt hänga allra ytterst på den brant, som stupar neråt vansinnets natt.

Ingen vet hvad det kostade eller kommer att framdeles kosta Jonas, men säkert är, att han vid decemberstämman strax förut blifvit korad till kyrkovärd.

Förut under hösten hade vi gång på gång varit på gille uppe i Bagghemmet, och Jonas hade en långlig tid betett sig såsom än en framstående kristen, ty han har skrifvit på våra kreditivkontrakt och vexlar och 10-års lån med en min, som om det icke varit annat än hans förbaskade skyldighet, så det var stört omöjligt att inte rösta på honom till kyrkovärd.

Och skrifver han på åt oss lika beredvilligt i fortsättningen, varder han riksdagsman med tiden, det slår aldrig bom.

När nu Jonas emellertid lyckligt och väl blifvit kyrkovärd, ansåg han sig böra så tidigt på nyårsdagen som möjligt lägga i väg till prästgården och önska kyrkoherden ett godt nytt år och själf mottaga dennes välsignelse, innan han trädde in i sin nya, dyrt förvärfvade värdighet.

I den tidiga, dimmiga morgonväkten nalkades alltså Jonas i högtidligt och kyrkovärdsmässigt framskridande sin själasörjares och förmans tjäll.

Där var man redan uppe, det såg Jonas på afstånd. Ljus sken i alla fönster och förstuguportarne stodo öppna.

Jonas stannade en vändning, slätade ut håret och funderade på huru han skulle börja sin nyårshälsning vist och lärdt, så att »körkeherren» skulle förstå hvilken djädrans kyrkovärd han fått.

Just i samma stunden fick Jonas emellertid se, huru tre hvitklädda varelser med ljus i händerna sväfvade öfver förstugan i prästgården, tydligen kommande från det prästerliga ämbetsrummet.

— Jesses, dä' ä' himlatecken! mumlade Jonas och började darra i alla leder.

Strax efteråt såg Jonas, hvars bäfvan och förskräckelse allt mer och mer tilltog, hur prästgårdens stora hund, som eljes plägade skälla och ge hals, undergifvet, tyst och ödmjukt kröp utefter marken emot en lång och svart figur, som slank fram från andra sidan af byggnaden och snabbt men ljudlöst närmade sig förstugutrappan.

När Jonas fick syn på den uppenbarelsen, vände han tvärt och gaf sig till att springa hem mot Bagghemmet, dit han snart återkom och förskrämde hela huset.

— Jag har inte långt igen, ja' lefver inte öfver året, för ja' har sitt himlatecken på nyårsmorn! pustade han.

— Hva' har du sitt?

— Änglar i prästegårds förstu' och djäfvulen på gårdsplanen! Ä' dä' inte nok? skrek Jonas och skakade som om han hade fått frossan. Se'n tog han till att ömsom gråta och ömsom grina, så folket kunde inte annat än frukta för vettet på honom.

Till sist skickade de ett åkande bud efter barnmorskan, som ju är vårt allt i allom i läkareväg härute, och hon ordinerade kalla omslag om hufvudet på Jonas. Och där låg han hela nyårsdagen och fantiserade stollastycken, medan allt i Bagghemmet var försänkt i sorg och bedröfvelse.

På kvällen, just i solagången, kom hjälpprästen dit ner och skulle höra efter hur det stod till.

Folket berättade hvad de hört Jonas prata om änglarna i förstugan och satan på gårdsplanen. När den unge pastorn hörde det, tog han till att skratta så hjärtligt, som en ung framåtsträfvande präst vågar skratta nu för tiden.

— Lugna sig, Jonas, sa' han och for med handen öfver den nye kyrkovärdens kinder, lugna sig, det har inte varit några öfvernaturliga saker, som Jonas sett!

— Änglar och djäfvulen! pustade Jonas.

— Hör nu på, kyrkovärd, hvad jag säger, fortfor pastorn. Änglarne, som ni trott er se, voro kyrkoherdens döttrar, hvilka gått in att önska sin gamle far godt nytt år, halfklädda och med ljus i händerna!

Vid detta tal fingo ögonen på Jonas ett förnuftigare och vettigare uttryck, och han såg för ett ögonblick till och med litet flat ut. Det varade dock blott en sekund.

— Men satan på gården då? stönade han och darrade som ett asplöf.

— Ack, Jonas, log pastorn, det var inte annat än länsmannen, som ju friar till fröken Julia! Han kom mycket tidigt i dag med sina nyårsönskningar!

Efter den upplysningen låg Jonas och funderade en stund.

Rätt hvad det var slet han omslagen från hufvudet strök sig öfver pannan och var precis som en annan människa samt bad om en sup.

När han tagit den och smackat, la' han sig ner igen och tittade i taket en stund.

Se'n sa' han:

— Ja' förstår nu grannt, att det är som pastorn sagt. Men det var i alla fall vådligt, hva' *di* liknade änglar och *han* skam.

— Ack ja! svarade pastorn. Han tänkte förstås på mamsellerna.

Jonas blef snart karl igen, men det var inte utan, att han gick litet dyster några dagar, »ty» sade han, »det kan aldrig båda godt att få se en länsman det första en sticker ut näsan i nyårsottan»!

Mossros.

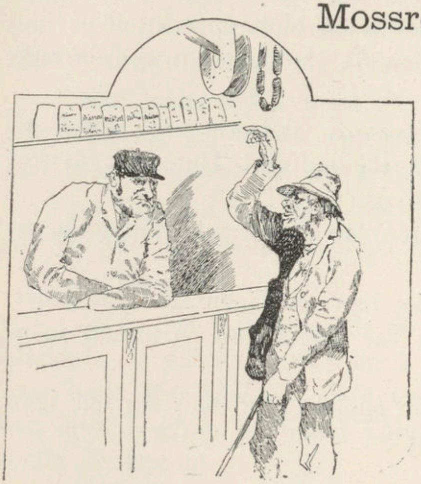

Landthandlanden Johannes Isaksson i Spången är under vanliga förhållanden just inte så särdeles vacker att se uppå, men en gång härom året var han då rent af anskrämmelig att skåda.

Då gick han nämligen omkring under fjorton dagars tid med hufvudet inviradt i en stor, icke allt för öfverdådigt ren handduk. Han lät inte se mer än det ena ögat, och äfven det var stort och ansvälldt, hvarjämte näsan, krokig och grym af naturen, som hon var, tedde sig mera såsom en här och där söndertrasad regnbåge än som en ansiktsprydnad och ett luktorgan.

Johannes Isaksson hade nämligen fått smörj en kväll, och det var riktigt prima smörj ändå, som vankats, samt ingalunda någon sekunda vara.

De, som dängde upp honom, sa' också midt under exekutionen, när handlarn skriade om nåd och antydde, att han fått nog:

— Nähäj du, vi likna inte dig! Vi knussla inte på mått och vikt, utan rejält ska' du ha' och god och dryg vara ska' du bekomma!

Hur det kom sig, att patron Isakson fick denna välsignade stryk, det skall blifva ämnet för den här djupsinniga betraktelsen.

Den underafdelning af det Kungliga Hushållningssällskapet, som kallas hushållsgille, hade sitt vanliga årsmöte.

Dessa möten äro lärorika, högtidliga och jämväl fina, ty till de samma komma icke annat än väldiga agrarer samt en och annan handlande, som gör sig till och smickrar agrarerna och bjuder dem på middag för att få sälja gödningsämnen och klöfverfrö till dem fram mot vårsidan.

På kredit och mot revers förstås.

I bland händer det nog, att dessa agrarer äro morska, öfverdådiga och arga, och då är det inte värdt, att komma dem för nära, men när tiderna äro så dåliga, som de gunås nu äro, låta de tala med sig och äro såsom annat folk.

Särdeles vid det tillfälle, jag nu åsyftar, voro de rätt undfallande, och aldrig sågo vi dem mera skickliga, än på den sammankomsten.

Det var bara när fläsket kom på tal, som de började ryta och grymta ett grand. Men det gick gualof snart öfver, ty det vet man ju, att stora ord och fett fläsk fastna icke längre i halsen på folk.

De satte hastigt och lustigt en rysansvärd tull på fläsket, och sen slickade de sig om munnarne, myste och voro glada igen.

Nå, när detta var gjordt, steg där fram en, som det sades öfver höfvan stor landtbruksingeniör, och höll ett väldigt föredrag om de slumrande milliarderna i våra mossar och om torfströets märkliga art och beskaffenhet.

Under detta stora föredrag var det lätt att se, hvilka af våra agrarer, som voro benådade med torfmossar.

Dessa skilde sig nämligen från de öfriga genom en allt högre grad af stormodighet och maffighet, som aftecknades i deras anletsdrag allt efter som den väldige föredragaren plockade fram million efter million ur de hittills tröstlösa mossarnas smutsiga djup.

Till sist sågo de alla ut som om hvar och en af dem vunnit högsta vinsten å danska klasslotteriet, medan de, som inga mossar egde, snusade och suckade.

När vi sedan gingo bort från hushållsgillet, kom jag i sällskap med patron Isaksson.

— Jag får allt lof att köpa mig en mosse! lät handelsmannen och gick mycket tankediger på vägkanten.

— Ja, måntro, du har allt kunnat hämta mycken lärdom och nytta af föredraget! inföll jag.

— Hur så?

— Hörde du hvad han nämnde om torfströets obegripliga förmåga att uppsupa vätskor?

— Jo, det mins jag väl, för ja' ä' inte så rasande dummer som du tror! utlät sig patronen.

— Nå, om du t. ex. har 3 à 4 kilo snus och kokar det i 100 kannor vatten, så får du ju en bra vätska!

— Men den duger ju inte te' nåt! Hvem vill äta så'n välling eller hva' menar du? undrade Johannes.

— Jo, om du t. ex. göte de hundra kannorna snussås öfver en bal torfströ, så kanske det inte vore så dumt för en person i din ställning och med ditt yrke och sinnelag! lät jag.

När handelsman Johannes Isaksson gått en stund och funderat, stannade han plötsligt och skrek:

— Nu begriper jag schäsen! Herren välsigne dig, som hjälpte mig på trafven! Slår jag den kokta snusluten öfver torfströbalen, så kommer den att få en stark tobakslukt, och som tobak ser den ju ut, alldeles som »Ystadsblandning». Halleluja! Sedan kan jag sälja ut torfströbalen såsom rökkardus till bönderna! — Gu' välsigne dej, som öppnat mina ögon för enstor affär! Jesses ja' ska' sälja tobak billigt och i gross och lassvis te' andra handlande, och ja' ska' minsann sätta upp en liten cigarrfabrik också! för till inlägg i cigarrer blir torfströet ändå bäst. Gu' välsigna dig än en gång! jublade Johannes och hoppade och dan-

sade på vägen som en tosing. Jag fick lof följa med honom hem och jag hade ett förskräckligt kalas på kvällen i hans hus. Vi hängåfvo oss åt ett grufligt svalg bägge två. Men innan jag gick från honom, måste jag svärja och betyga att inte för någon nämna ett ord om de blifvande tobaksaffärerna.

Följande vecka höll sig patronen för det mesta instängd i sitt brygghus, så folk fick knappt tala med honom, utan hustru hans skötte butiken. Om någon frågade efter mannen, svarade hon förnämt:

— Han håll's med ett expriment och vill inte bli störd!

Men nere i bryggstugan gick Isaksson och kokte snuslag, med hvilken han dränkte in och mättade en bal torfströ om 160 kilogram. En kväll midt under experimentstiden råkade jag honom. Han var litet blek och såg inte fullt kry ut.

— Dä' är inte så lätt som man kan tro! Tobaksoset ger en svår hufvudvärk! Men bra blir dä', och aldri' kunde ja' tänka, att torfströ söp i sig så helgottes möcke, som dä' gör! lät patronen.

Efter cirka fjorton dagars tid stodo de två öfversta hyllorna uti butiken fulla af större och mindre påsar, på hvilka Isaksson med sin dråpliga stil präntat denna täxt:

»1:a Måsross,

å 75 öre pär tjilogram».

— Di kan inte säga, att dä' ä' lögn, som står på påsarne, ty om nå't ä' måsross, så ä' dä' min tobak! flinade den gode handelsmannen.

Priset konvenerade folket, och där såldes en vådlig hop mossros under de första dagarna.

Isaksson var så glad som den värste speleman, och visste knappt, på hvilket ben han skulle stå.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Men öfver allt i socknen började det med ens lukta såsom det gör i trakter, där de elda med bränntorf, och mycket värre för resten.

Så fort Isakssons »måsross» kom in i ett hus, och gubbarne börjat röka, togo käringarne alltid till att blekna, draga väder och tala om trängrök.

— Här har bestämdt tagit eld nån'stans i huset, för så luktar det! Och så började de snoka i panelningen, kring murarne och öfverallt, hvarest de ansågo sig böra misstänka, att eld kunde ligga fördold.

Och gubbarne tyckte också, att det luktade konstigt, men de kunde aldrig tänka, att det var tobaken, fastän han hade en fadd och besynnerlig smak. —

Slutligen fingo gubbarne förfärliga kväljningar, och gummorna vordo samt och synnerligen beslagna med en oerhörd hufvudvärk.

I början höll man det för en influensaepedimi och skickade efter konjak, som ju är den enda medicinen mot den sjukdomen och spände till att supa.

Men under tiden kom man underfund med, att det onda endast grasserade i de hem, där man försett sig med Johannes Isakssons nya tobak.

Denna blef då föremål för undersökning, och när det så blef uppenbart, hvar han egentligen vuxit, ja, då blef ilskan väldig hos folket, och den arme Johannes Isaksson undfick den rysliga stryk, som här ofvan omtalas.

— Nu kan vi komma åt att ge' honom så möcke han tål; han törs inte stämma oss, för då anmäla vi honom för tobaksförfalskning! mente de karlar, som dömde Johannes till bastonaden, samt voro rätt glada åt att få betala honom för gammal ost. Ty han hade, oss emellan sagdt, i alla dar varit en filur i sin handel.

Och stryk fick Johannes, det må Gu' veta.

Men roligt var det att se, hur han gick och illgrömmade sig om dagarne och ömmade kroppen. När han stundom beklagade sig öfver sitt lidande, bara grinade folk och sade:

— Jaha, känn på den tobaken, Johannes lille!

Ett litet misstag.

Dagarna före jul i fjol, hände det vår kyrkovärd ett litet spektakel, som kom en hel hop väsen åstad härute i socknen.

Själfva saken var i och för sig själf inte så värst farlig och inte ärerörig heller, utan rätt naturlig, och själfva spektaklet hade kunnat hända hvem som helst, ty sådant inträffar gualof rätt ofta här i världen.

Men när det händer någonting, gör folk det så vidlyftigt och lägger ut det mycket omsorgsfullare än de skulle göra, om de finge i uppdrag att förklara en bönedagstext. Och därför blir det stora romaner och långa skandalhistorier af de simplaste händelser.

Nu är det också mycket värre än det var förr i världen, ty i vår tid ska allting, gubevars, också påtas in i tidningarna. Man kan snart inte nysa härute, utan att avisorna ska tala om det, ty här fins i socknarna en vådlig massa skribenter som sitta kvällarna igenom vid sina chiffoniersklaffar och dikta och ljuga redaktörerna fulla för 2 öre raden samt jaga efter skandaler, och de veta platt intet hvad som menas hvarken med sanning eller pietet. Men det har jag, gudskelof, reda på.

Därför vill jag nu omtala kyrkovärdens malheur precis sådan den var och inte såsom den blef utstofferad af käringapratet, till stor chikan för inte blott kyrkovärden utan för hela kyrkan och renlärigheten. Ty prästen och hans vackra fru blefvo ju indragna i det också.

Sanningen är, att kyrkovärden måste ursäktas.

Bevars, till och med en människa, som har mindre att tänka på än en kyrkovärd, kan bli förvillad i hufvudet under dagarne före jul. Man blir inte riktigt klar i knoppen förr än helgen pågått en tid och man fått hvila sig och sofva ut i hemmen och i kyrkorna.

Säkert är nämligen, att det icke gifves någon tid under hela året, då vi landtgubbar äro utsatta för så många frestelser och farligheter och då vår andliga välfärd kommer så nära fördärfvet, som just i december månad, då alla landsens tidningar slåss om våra själar. Måntro, det vill till att kunna vandra sin stig obesmittad, när de stora löftena och de billiga prenumerationsprisen hagla öfver oss, och våra stugor fyllas från golf till tak utaf gratisnummer och startande tidningar, så att vi bokstafligen vada i makulatur med våra träskostöflar.

Vi bli rent från oss, det är gifvet, och veta stundtals icke hvad vi skola taga oss till. Ty den ene lofvar att bevara fosterlandet och hjälpa upp jordbruket, den andre svär på, att han ska' hålla länsmän och andra vådliga bondplågare stången, en tredje slår sig i backen på, att han skall sätta af kungen och försätta oss i ett tusenårigt rike uti ett enda tempo för 2 öre om dagen. Allt det där frestar hufvudet på oss, så att vi blifva nära nog otillräkneliga i de dagarna. Samtidigt härja också käringarne och regera med sitt bryggande, bakande och slaktande, att man icke vet hvar man skall sätta sin fot eller lägga sin lekamen.

Nej, riksdagen borde gå i författning om, att sådana böcker, som denna, delades ut i julveckorna bland landets innebyggare, så att de i virrvarret icke råkade på villovägar, utan finge något ljus för sina fötter och någon tröst för sina jäktade själar.

Det här har jag måst förutskicka för att än tydligare ådagalägga, att vår kyrkovärd måste ursäktas och förlåtas, i stället för att skymfas och begrinas och utskällas.

Han hade fått en så vådlig massa profnummer, att det var utan all reson, och som han, gu'nås, är snål och vill ta' vara på sina stumpar, så läste han, så att han höll på att bli grönögd, den stackars kyrkovärden. Men något riktigt läshufvud hade han inte, så han tålte inte vid det, utan blef liksom litet vurmer och yr i skallen till sist, och han kunde inte sofva om nätterna eller äta reelt häller. Utan han blef blek, glåmig och slapp, så att Kajsa, hustru hans, blef orolig för honom.

Midt under denna hans eländes tid skulle han in till sta'n för att handla till julen, och efter som han tillika skulle uträtta en hel hop åt pastorn, fick han ta dennes gamla märr att åka efter.

När han gaf sig i väg på morgonen, var Kajsa ganska nedstämd och sa:

— Hva' du gör, så gå inte och ta' några störkedroppar därinne, utan kom ihåg ditt nökterhetslöfte och att du ä' körkevärd, Johannes lelle!

— Ah, du pratar jämt din evinnerliga smörja! Ja' måtte väl va' karl för min hatt! genmälde kyrkovärden i det han med piskskaftet sökte gångsätta prästens mycket ärevördiga sto.

Jag sa' här ofvan på ett ställe, att vi äro utsatte för många vådor under december månad.

Och att komma in till sta'n för att göra sina juluppköp är ingalunda den minsta farligheten. Handlandena äro då så hiskeligt beskedliga och fina och sockersöta samt ha så rysansvärdt många knep och illfundigheter till hands för att locka oss att köpa mycket och för att kunna med falska varor och svek draga till sig vår välfångna ägendom.

Kyrkovärden stod på sig i det längsta och det såg mörkt ut för handlarn att kunna purra på honom en grann sjal, som han nödvändigt ville ha honom att köpa hem til Kajsa.

När ingenting annat hjälpte, blef kyrkovärden uppmanad att stiga in på kontoret.

— Var så go', kyrkovärd, och stig in i firman på tretti dar! lät handelsmannen, ty han var så kvick och lustig, som de, gu'bevars, alla äro.

— Får dä' inte va' en liten konjak i kölden? smilade den förledaren.

— Nä tack! Ja' ä' vice or'förare i nökterhetsföreninga och smakar inget starkt!

— Asch, lite fin konjak ä' inte skadligt; dä' ä' bara medicin, när man är ute och reser och ä' ruskig!

— Ja, kanske dä', och här i ensamheta' skadar en ju ingen mä' exemplet; sjuk och illavuren ä' ja ju också, förstås! lät kyrkovärden och slängde i sig ett halft dricksglas.

— Men tala inte om'et, för då blir dä' ett förhärdadt lif där hemma! bad han efteråt.

— Var lugn, kyrkovärd! svarade handlarn och hällde upp ett glas till.

— Ja, dä' va' hundingen hvad dä' lenar godt i bröstet och lättar på hufve't. Han ä' sannerligen ingen dålig medoksin, den konjaken! log kyrkovärden och svängde i sig äfven det glaset. Se'n blef han fast för sjalen.

Gu' vet, om det var konjaken eller det vådliga profnummerläsandet, som gjorde det, men framåt aftonen vardt kyrkovärden befunnen i källarsalen på stadshuset drickandes tutingar, och efter som han inte ätit riktigt en tid förut eller sofvit ordentligt, så knäckte de där toddarna honom, det var naturligt Men det får han lof att ursäktas för, ty det kan hända den bäste. I alla fall gick det bra för honom, ty beskedliga människor hjälpte honom upp i åkdonet och vände näsan på prästens märr mot hans hemhåll samt hängde tömmen om nacken på kyrkovärden.

Väl var det, att han hade prästens häst, som är sedig och ärevördig. Det dröjde heller inte så värst länge förrän öket stannade utanför prästgårdens trappa. Ty dit gick,

märren naturligtvis af sig själf. Så fort åkdonet emellertid stannat, kom prästfrun ut i mörkret.

— Välkommen, välkommen! hälsade hon och gick fram till kyrkovärden.

— Go' kväll igen, Kajsa lilla! Dä va hundan hva' du ä' mör å' go' i mun. Dä' ska' du då, ta' mej attan, ha' dej en rejäl köss för! lallade kyrkovärden, som trodde att han var hemma. Och i det samma grabbade han tag i den arma prästfrun, som stod där i sin förbluffelse och oskuld och intet ondt anade. Innan hon visste ordet af, knäckte han, skam till säjandes, till att kyssa henne precis rakt på munnen.

— Förbaska mej, om ja' nånsin känt munnen så lener och go'er på däj se'n du va' flecka i världen, lella välsignade Kajsa, och så väl du osar se'n! jublade Johannes och klappade ochböstade prästafrun så att det sjöng efte'rt.

Men frun kunde naturligtvis inte annat än ge hals och skrika på hjälp. Vid detta skrän kom pastorn ut på bron med en lampa och fick skåda hela eländet.

Rätt så »dragen» kyrkovärden var, blef han dock snopen, när han fick se hvar han befann sig och att det var självfaste prästfrun han vänslades med.

Pastorn bleknade vid åsynen af detta fasaväckande helgerån och stirrade bestört än på den ene och än på den andre.

— Kyrkovärden har blifvit galen, ty rusig kan jag väl inte tro att han är! yttrade han till sist.

— Näj, gualof, fuller ä' ja' inte, bara lite matter och svager. Men pastorn får lof ursäkta mig, för den här kössninga har, så sant ja' lefver, skett i messtak! lallade kyrkovärden och höll sig i vagnshäcken.

Uj, uj, uj, sicken predikan pastorn höll, när han af talet och åtbörderna fick begrepp om af hvad slags galenskap hans kyrkovärd anfäktades. Det var måntro ord och inga visor det, och Johannes vardt till sist så förkrossad att han grät.

H. GERNANDT

— Käre pastor, dä' har då väl egentligen ingen skada skett, och dä' lofvar ja' inför bå' Gud och människor, att pastorn sa' få kössa mi' Kajsa så möcke och så ofta han vell, så ble' vi ju kvett om kvett!

— Gack kyrkovärd, gack hem och sof af dig ruset! ropade pastorn i det han återförde sin förfärade hustru. Men Johannes lommade i väg och mumlade för sig själf:

— Han trodde, att ja' ä' fuller, dumbommen! Ja' ä' bara matter utå medoksinen! Men tusen daler och ett par stutar skulle ja' gladeligt ge till, om Kajsa hade bara hälften så bra kösseverk som prästafrun!

Detta är nu hela sanningen om kyrkovärdens lilla malheur, och inte var väl det någonting så farligt eller så värst mycket att gapa om. Ty det är väl då i all världens namn ingen tjufvagärning heller att kyssa ett grannt fruntimmer.

Jag undrar, hvem som inte har gjort det i sin dag!

En lärd Disputation.

Det var midsommargille hos Erik på Tången och dit är det alltid roligt att bli bjuden, ty många finnes inte i trakten, som göra bättre och likare kalas än fader Erik.

Själfva pastorn brukar alltid att vara med där, men den här gången hade han ett barnsöl för sig i andra ändan af socknen och kunde inte vara med, hvilket hela socknen beklagade, både för gillets skull och för komministerns skull också. Ty hur det är, så är prästen i alla fall rasande rolig att ha.

Visst finns här, gunås, i landet en hel hop människor, som inte göra stort annat än förfördela och skälla ut det stackars prästadömet, folk stå nedanför Zions murar och gläfsa på dem, hvilka sitta på svår vakt däruppe. Men sådant är syndigt och orättfärdigt. Ty prästen är, som sagdt, bå' bra och rolig att ha' och nyttig också.

Man behöfver bara se på, hur det går till på våra gästabud och gillen härute i gårdarna, när prästen inte är med och lägger band på vår syndanatur.

Usch, så vi härja och regnera framåt kvällarne, så att både tak och väggar kunna ramla ner.

Men är pastorn med, sitta vi lugnt på bänkarne och lyssna på, hur hans visdom flödar.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Nå, vi voro på midsommarsgille nere hos Erik på Tången, och nu har jag ro af att på en liten stund språka

om, hur det kan låta och taga sig ut, när vi bönder ge oss till att tala i vetenskapliga ämnen.

Ty efter det vi redt ut kreaturspriserna och landsens vedermöda i allmänhet samt haft de »store ämbetsmännen» på tapeten och vid spöpålen en stund, så kommo vi verkligen vid slutet af kalaset in på vetenskaperna.

Ungdomen höll sig nere på gårdsplanen och dansade efter ett bäljaspel, ty på sådana saker begripa sig de unga bättre än vi, som däremot mera intressera oss för lärdom.

Rätt som vi sålunda sutto där, yttrade nämligen Sven Svensson i Hof, som är hvad vi säga »utstuderad» eftersom han gått igenom folkhögskolan:

— Dä ä' märkvärdigt hvad vetenskapen ä' högt uppdrifven i vår tid!

— Dä' ä' lögn! brummade gamle Andreas i Furelund, hvilken är en sådan där inspikad och envis gammal gök, som för sitt lif inte tål något nymodigt, rätt om det är aldrig så bra.

— Ä' dä' lögn? skrek Sven och såg ut som han fått en slef hvitgröt i vrångstrupen.

— Dä' ä' lögn och skräfvel! lät den andre.

— Ja, men tänk på våra krigsmaskiner! Tänk sådana förfärliga kulor om flere, flere skeppund, som di nu kunna slunga milsvis och ändå råka precken!

— Dom va' värre förr!

— Hur kan I säja så'nt; det vet en ju, att det är osanning?

— Har du inte sett jättestenarne där borta vid Bråten? Dom ä' stora som små berg. Jätten har kastat dit dem från Rumskulla! Hva' ha' I för maskiner nu för tiden, som kunna kasta sådana en så'n väg? Nähä du, min gosse lilla, där blir allt bå' du och den där »Kuppen i Essen» bet och små!

Vi andra till att hojta och grina, så att fruntimren trodde skam farit i oss. En del höll med Sven och en del

med Andreas. Men Sven, som ju gått i folkhögskolan, ville inte, förstås, ge tappt i en diskussion. Och så underligt var inte det.

— Nå, men järnvägen då och telefonen? Hade dom sådana i forntiden? sa' han och såg segerviss ut.

— Nähä, gualof, men dom hade det som bättre var! Dom hade Lonkentus och inte ett dugg till *skatter*.

Jestanes, hvad vi grinade och skrålade:

— Bravo!

— Anagga den Andreas. Han har, minsann, skallemejan då rätta stället.

— Där tro' ja' du blef bet, Sven!

Denne senare vred och vände sig och krängde med kroppen, som en ål på en ref.

— Dä' omöjligt att diskutera med en så'n, som bara sätter sagor emot verkligheten! lät han till sist.

— Sagor? Åh hut! Jag har sett jättestenarne tusentals gånger. Såg dom på hitvägen. Och det andra har jag läst i böcker, i tröckta böcker, du spoling! röt Andreas.

— Ja, det håller streck! inföllo vi, som inte riktigt visste hvem af dem vi skulle hålla med.

När vi så inbördes en stund öfverlagt om det här och just som bäst voro i färd med aftonvarden, ljusnade Sven, gick bort till Andreas och sa':

— Det kan väl vara, att di inte voro så dumma i forntiden häller, men en ting vet jag, som dom inte dugde till!

— Hvad skulle det då kunna vara?

— Ja, dom dugde inte till att resa till Nordpolen i luftballong! mente Sven och tittade omkring sig såsom en segerherre.

— Luftbalong? Tvy attan! På den tiden kunde dom fara i lufta utan ballonger! Vet inte du dä', du som vill va' så stoderad. Jo du, dom kunde flyga hvart hundan dom ville utan sådana instrument som kallas luftballong. Ja' har läst om stora andar och troll, som i ett ögonblick

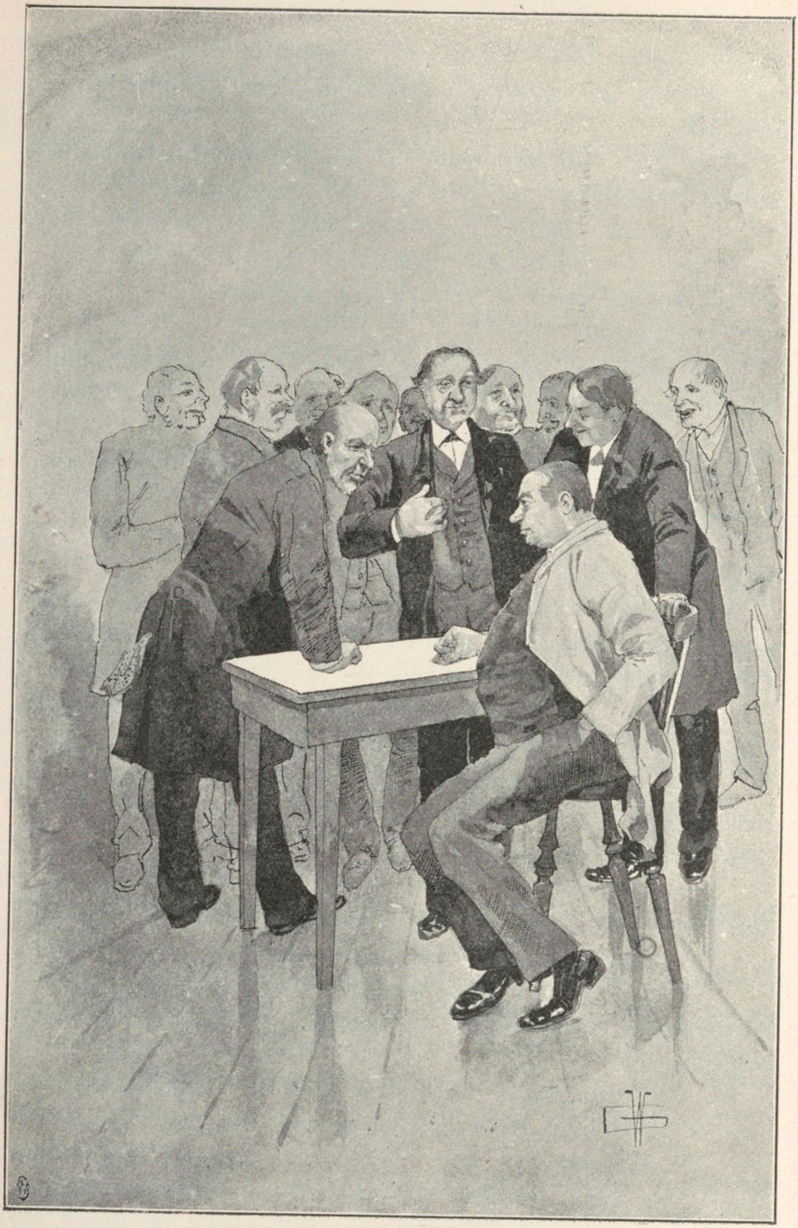

kunde dråsa från Lappland och till Skåne och tillbaka igen fortare än du sväljer en pankakebit. Och dom kunde till och med göra sig osynliga! Så möcke har jag läst!

Vi blefvo allt mer och mer förbluffade och visste rakt inte hur vi skulle tänka och tro eller hur det här till sist skulle redas upp.

— Besitta det, att inte pastorn ändå är här, så att vi kunde få de här sakerna klarerade! mente vår värd och ref sig i hufvudet med bekymrad min.

— Jo, det må du allt säga! Hade han varit här, så hade han redt det åt oss på eviga fläcken, inföllo vi.

— Asch, hva' behöfs det! I ä' väl inte dummare än att I förstå, att ja' har rätt! sa' Sven och log.

— Dä' ä' lögn! röt Andreas.

— Nå, men läkarekonsten då? inföll Sven. Det får vi väl erkänna att den är förskräckligt mycke större nu än under forntiden!

— Hahaha! grinade Andreas. Ja det har du rätt i. Men nu var du dum och högg i sten, så det förslog. I forntiden funnos inga läkare, utan då fans bara hälsa, berghälsa, godt folk, och inte en enda sjukdom. Det ordet ingick inte ens i språket. Dom blef flera hundra år gamla. Men nu görs här läkare på läkare och för hvar och en, som blir färdig uppstår en ny sjukdom. Tvi för den dålie, så usel och rutten din ti' ä', du Sven! röt gubben och spottade i golfvet.

— Jaha, jaha! Hundan vete ändå, om inte när det kommer till kritan, Andreas har rätt! mumlade vi och beto af ändarne på »rökcegarerna», som Erik bjöd omkring.

Sven Svensson blef så topp toseten, att han tvärt gick ut ur stugan och hu' vet, om han inte i dörren mumlade några ord, hvilka nästan läto som »bondkaniner», »mörker» och »idiotanstalter»

Farliga saker.

En hop unga pojkar och spolingar gå här och inbilla sig, att det inte är så värst hvarken syndigt eller straffvärdt eller farligt att föra skoj med och bedraga lättrogna och giftaslystna flickor i kärleksväg.

Men jag vill dock bevisa, att sådant inte blott är skamligt och omoraliskt, utan att det också nästan alltid har ett svårt straff med sig.

När jag sjelf rann upp i världen, var jag just inte något så värst stort helgon, utan jag trodde, jag som andra pojkslynglar, att töserna bara voro ett slags granna leksaker, som man kunde gyckla och härja och regera med hur som hälst, och att man ändå kunde få vandra ogild, som det står i lagen.

Men det dröjde inte länge, förrän jag fick veta af annat. Ty rätt som jag gick här ute i socknen och slog mina lofvar i öfverdåd och synd samt fladdrade såsom en fjäril från blomma hvit till blomma röd, så vardt jag, minsan, gift och fastskrufvad och fångad samt fick black om foten.

Straffet kom, Gu'nåde mig. Jesses, jag skulle kunna göra upp en lista, så lång som en gammal riksdagsmans syndaregister i valtider, med exempel på personer, för hvilka det gått på sned och åt häcklefjäll, emedan de inte kunnat hålla sig i skinnet och inom marginal i kärleksväg.

Men sällan har väl någon menniska varit värre däran för sin fjärilsnaturs och sitt myckna friandes skull än vår skollärare var det en Kristi Himmelsfärdsdag. Om han rätt lefver i tusen år, ska han säkerligen aldrig glömma den sabbatsmorgonen. Och vi socknemän skola nog också sent förglömma densamma.

* *
*

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Det kan väl nu vara så där omkring tre år se'n eller så, som vi behöfde en vikarie öfver sommaren, emedan vår gamle skolmästare var virrig i skallen af influensa, som han fått och som inte på vis eller villkor ville släppa honom.

Nå, då skaffade oss skolinspektören en ung man, nyexaminerad och mäkta lärd, så att han var då riktig dunderdon emot den gamle.

Skolan skötte han som en karl, spelade gjorde han, så att vi trodde kyrkan skulle spricka, och med sitt frieri höll han sig inom församlingen, såsom tillbörligt var, och flaxade inte omkring det ringaste utom socknen, åtminstone efter hvad man kunde spörja och förstå. Utan allesammans de förnämsta karlarna, såsom nämdemannen, kyrkovärden och landstingsmannen, trodde hvar i sin stad att de skulle få honom till måg i sinom tid, när han blifvit placerad.

Så serradö, dog den gamle skolmästaren på vintern och vardt begrafven, som det heter.

Hvad var då naturligare än att den unge vikarien, som nu sökte platsen, fick hvar eviga röst. Ty alla de gubbarne, som hoppades anamma honom till måg, arbetade för honom med både händer och fötter.

Men sedan han bara fått sysslan och till och med krånglat sig till ett grand ökning i orgelnistlönen, blef det gudnås ett annat ljud i skällan. Sällan vankade han sedan till vare sig nämdemannens eller kyrkovärdens och ej häller bort till landstingsmannens.

Och frågade man honom, om han inte ändå skulle måga sej hos någon af nämda ämbetsmän, så bara fnyste han med nosen och kasserade tvärt samtlige deras flickor.

Men hva' ä' det för fel med dem? mente vi ibland.

— Asch, den ena ä' ju rödhårad, den andra ä' som ett par hopslagna bräder, och landstingsmannens ä' ju som ett bykekar!

— Men di ha' schaber och dä ä' knuten! invände vi.

— Dä ger ja' hundan! lät han.

Alla tre flickorna gingo och sörjde och grämde sig, bleknade och tynade, så orgelnisten och skolläraren samlade därigenom en hel hop synd på sig.

Och straffet uteblef ej heller.

Nå, när det kom allt omkring, vardt det omsider uppenbart, att den filuren gick och slog sina slag för en ung och grann svägerska till garfvaren, som bor borta vid kyrkan och har sin fabrik alldeles vid uppkörsvägen till templet så där vid pass 300 meter från ringmuren.

Annars påstods det utaf sådana, som hade reda på saker och ting inom kommunen, att länsmannen skulle ha lagt nå'n slags kvarstad på den tösen, och nog kan det vara möjligt, ty hur det var, kom orgelnisten och skolläraren ingen väg med henne, efter hvad det sades.

Men han blef emellertid allt mer toseter efter henne, samt visste till sist inte, hur han skulle vända sej för att

knäcka henne. Han köpte blustyg och parfymflaskor och broscher och Gu' vet inte allt för halfva lönen, men ändå ville hon inte vid honom.

— Ho' bara drifver med'en, och det är, min själ, inte mer än rätt åt'en! mente folket.

Till sist hittade han dock på ett medel, genom hvilket han förmodade, att han otvifvelaktigt skulle kunna leda hennes hjärta såsom en vattubäck och slå länsmannen med ens ur brädet.

Han köpte sig nämligen på vårsidan en pencenez, den han satte på näsan.

Ni kan aldrig tro hur lärd och bra han såg ut efter den anordningen, och det fanns många, som yttrade, att det skulle bli omöjligt för henne att stå emot, när han kom koxandes med näsklämma framför ögonen uppåt kyrkogårdsallén.

Blott nämdemannen, som var rasande på'n för sin bedragna flickas skull, grinade illa och sa':

— Han ser ut som ena so med ett gyllene spann på näsona, såsom Syrak säger!

Men i alla fall var det en stor uppoffring af honom att anlägga pince-nezen, ty dels behöfde han honom inte, dels hade han fått rasande glas, så att ögonen runno på'n, och det var med knapp nöd han var människa att se med honom.

En gång tittade jag som hastigast igenom denna hans näsklämma, och minsan tyckte jag inte, att vår kyrka, som jag stod invid och skulle glo på, kom ända långt bort åt grannsocknen. Så det var då inte underligt, att den stackars karlen gick och slog emot stenar och träd och stubbar och väggar, hvar han vankade fram, sedan han fått det där instrumentet på näsbenet.

* *
*

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Kristi himmelsfärdsdag kom mycket folk till kyrkan, så att hela kyrkobacken var svart vid sammanringningstiden.

När klockorna tystnat, gick en del in åt kyrkan, men en stor mängd af oss stannade utanför, ty vi tyckte, som sanningen var, att vi gärna kunde stå där i solskenet tills orgelverket började låta.

Men det började inte, och till sist togo vi till att undra hva' i hundringen orgelnisten tänkte på.

Rätt hvad det var, kom prosten ut på sakristigtrappan och skrek:

— Hafven I sett orgelnisten, mine käraste?

— Ja, gu'bevars, många gånger, men inte i da'! svarade Per i Klynnan, som är en gycklejösse och en framstående syndare i pastoratet.

Pastorn blef liksom stött och sporde ånyo:

— Jag menar om ni sett honom nyligen här?

— Nä, för all del! svarade vi alla.

Då vardt prosten än argare och tittade illa samt runkade på hufvudet.

Så kom han bort till vår skock och frågade, om någon af oss trodde sig till att ta' upp ingångspsalmen, efter orgelnisten inte hördes af.

Men det vågade sig ingen på.

Prosten suckade samt gjorde sig redo att ånyo gå in åt kyrkan, då vi i detsamma fingo höra rysansvärda skrik och nödrop nerifrån garfveriet.

— Elden ä' kanske lös! hojtade vi och rusade dit allesamman och prosten med.

Nå, det dröjde, gualof, inte länge, förrän vi voro på ort och ställe, men nå'n rök förnummo vi inte, utan bara jämmerrop från bakgården och därför sprungo vi, förstås, dit.

Hvad tron i väl att vi fingo se? Jo, midt i den otäcka garfveripyren låg orgelnisten och skrek och plumsade i en sörja och i en stank, som det skall vilja en riktig genomgarad garfvarnäsa till att tåla vid.

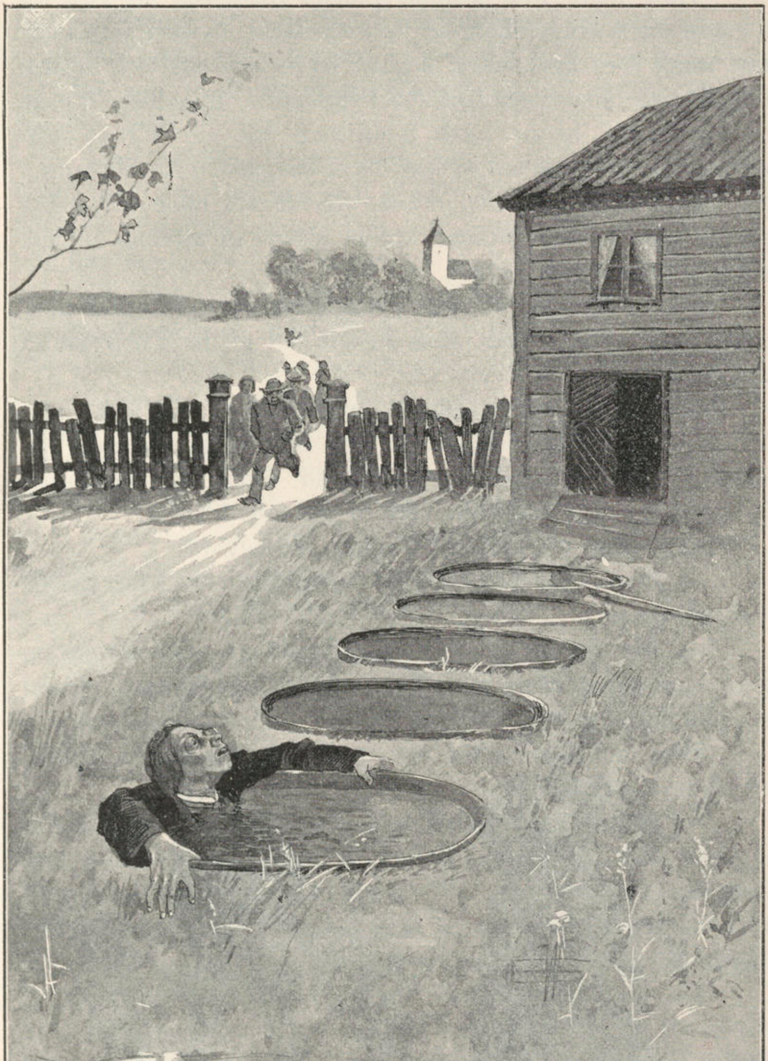

Han hade inte kunnat motstå frestelsen att visa sig för garfvarns svägerska i den nya vårdräkt, hvilken han hade fått strax före kyrkedags, och så hade han gått och loverat i den nya kostymen framför byggnaden, men inte fått se en skymt af henne. Då hade han till sin olycka gifvit sig till att göra en sväng öfver bakgården för att kunna glo upp åt de fönstren också, och därvid hade den sabla pincenezen narrat stackarn att gå miste, så att han råkade ner i garfvarepyren.

Där hade han nu legat en lång stund, under hela samringningen, innan han kom sig för att ge hals och skaffa undsättning.

Ni kan tro, att vi blefvo inte lite flata, när vi kommo till och sågo honom ligga där och pusta i det jämmerliga eländet, och det dröjde en god stund, innan vi kommo oss för att nappa en båtshake och draga upp honom.

Just som det verkstälts hann prosten dit.

— Hvad står på? Är det mord eller olyckshändelse? flämtade han.

— Åh, det är, gualof, hvarken det ena eller det andra, utan bara orgelnisten, som har svalkat sig ett grand i pyren! svarade kyrkovärden och såg liksom litet skadeglad ut.

Men när prosten fick syn på'n och fick känna lukten, blef han ledsen och sa:

— Det dröjer allt en half timme innan han kan bli så pass att vi kunna ta' in honom åt kyrkan utan att han förpestar Herrens hus. Vi ta ett litet katekesförhör, mens kyrkvaktarn tvättar honom och lemnar honom torra kläder! Låtom oss gå in i helgedomen, godt folk!

Nå, vi blefvo ilskna för kyrkoförhörets skull, ty vi visste, att vi skulle stå oss slätt, och flere stycken stannade därför kvar och erbjödo sig, midt i förtreten, att hjälpa till med orgelnistens rengöring.

Gu' vet hur de djädrans karlarna handskades med honom, men det dröjde inte så värst länge förrän han kom-

framdinglande till orgeln i kyrkoväktarens målskinnsbyxor samt garfvarns vinteröfverrock; och det kan man tänka sig, att det ena med det andra fördärfvade all andakt för oss på den dagen.

Man behöfde också bara se på orgelnistens jämmerfulla min, där han satt och glodde i sina noter för att bli alldeles proppfull af syndiga och ogudaktiga tankar. Och när han sen i den där kostymen skulle ramla igenom kyrkan och upp på predikstolen med kungörelserna, såg han så förkrossad och kostelig ut, att till och med de mäst »väckta» inom socknen inte kunde hålla sig för grin.

Efter detta spektakel var han emellertid glad att få hålla till godo med nämdemannens argsinta Sofi.

Och därigenom fick han så godt som lifstidsstraff för sin obeständighet och sitt krångel i kärleksväg.

Jojomen, det finns inte stort farligare saker att handskas med än de välsignade flickorna.

De ä' värre än dynamit.

Glädjekransar och sorgedok.

Det är alldeles obegripligt hvad människan blir lifvad i sinnet och konstig i kroppen, så fort luften börjar osa af vår.

Man kommer ut på sin förstugubro en morgon för att dra luft, och så finner man, att solen gassar ett grand varmare än vanligt emot väggen, att där trådes en liten myggdans rakt öfver den kulle, där man brukar ha bladgruppen, att luften tränger ner i lungorna med någon slags pånyttfödande kraft, som man med ens förnimmer, men som man inte kan beskrifva eller göra sig reda för.

Det dröjer i sådana stunder inte länge förr än man liksom känner att ögonen börja bli klarare på en, att man ser en bit längre bort än vanligt, att horisonten liksom drar sig tillbaka och att allting får en ljusare och gladare färg.

Trippar så en liten tös förbi utanför portarne, tycker man bums, att hon är vackrare än vanligt och man får ögonblickligen en nästan oemotståndlig böjelse att kila ut och ta henne i famn.

Ja, det kan en och annan gång i sådana stunder gå så långt med en gift karl, att han med strålande ögon och vidgade näsborrar kan krama till och med hustru sin mot sitt hjärta, om hon händelsevis skulle komma ut i detsamma.

Och om hon då med skäl bestört och förvånad spörjer:

— Hva' i Herrans namn tar åt kloka människan före frukosten? Så svänger man kring henne som vore hon en nystvinda och icke en matrona samt grinar och trallar:

— Anagga det, du mor, det har blifvit vår!

Så rusar man bort till ett kändt ställe i lunden för att se, om inte blåsippan har börjat titta fram mellan de gamla löfkåporna på marken. Benen kännas så förunderligt spänstiga och man slänger och dänger med dem precis såsom en af barnens spattlegubbar. Ja, man till och med försöker att skutta öfver gärdesgårdarne.

Så konstig blir man i kroppen, när det börjar osa vår i naturen.

Några veckor förut drog man sig för en promenad på en half kilometer. Men när våren kommit, får det vara bra långt ner till sjöstranden, äss man inte skuttar dit för att titta efter om gäddorna slå och leka utmed vassbänkarne.

Ja, egendomligt är det, som sagdt, med våren!

Jag hörde en vinterdag hustrun till en af mina vänner tigga sin man om, att han täcktes ställa sig upp på en stol och bösta in en spik i väggen att hänga en tafla på.

Karlen blef nästan arg och röt som ett lejon åt hustru sin:

— Nähej du, jag ä' ingen akrobat eller tapetserare eller timmerkarl och inte ä' ja' häller skapad att flyga åt luften eller krångla uppför väggar och tak.

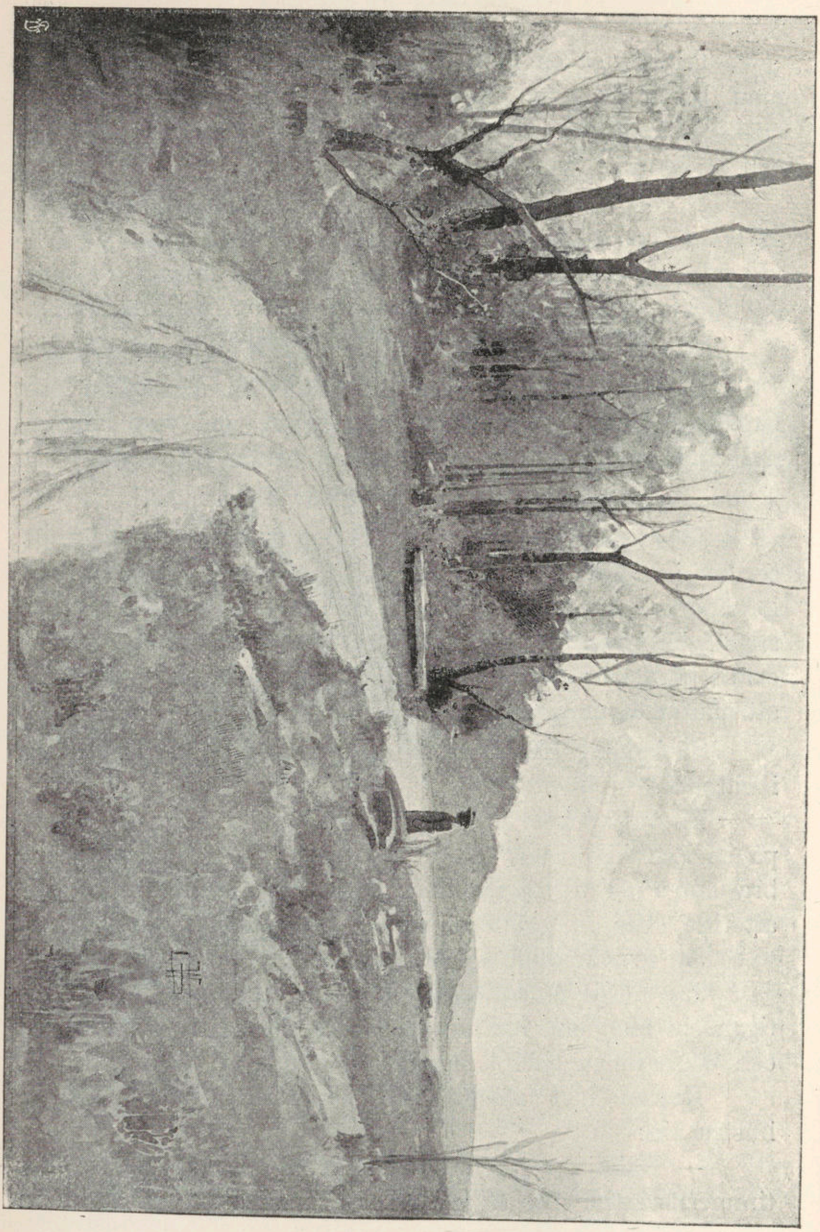

Men ett par månader efteråt, när löfven började spritta i våren, såg jag samme man trallande och nyter kila högt upp i en lönn, munter och vig som en ekorre, fast karlen vägde nittio kilo. Med fara för sitt lif äflades han nu hänga ut en holk åt ett par starar, som kommit öfverens om att sätta bo.

* *
*

Och barnungarne se'n!

Så länge vinter och källossning pågå, är det inte stort annat än mässling och feber och kikhosta och apoteksflaskor, bleka kinder och sjukluft i barnkammarn. Men titta bara på dem, när det våras, så får man se, hvilka läkare vårsolstrålarna äro. Med oemotståndlig makt, samma makt, med hvilken de tvinga sipporna ur mullen, draga de ut de små kulsingarne och lägga dem att rota i grushögen vid södra gafveln, färga kinder och läppar röda på dem samt fylla deras små strupar med jubelskri i stället för med jämmerlåt. Ja, titta på dem ett grand, där de tumla omkring, smutsiga om sina trynen som små grisar!

Det har råkat komma grus och sand här och hvar på smörgåsarne, som de mumsa i sig, men det generar dem inte. En med vårluften kommen aptit, som nästan är omöjlig att tillfredsställa, skyler öfver allt. Och litet sand i magen skadar aldrig grand.

* *
*

Men, gunås, de stycken af lifvets väf, hvarest inslaget är endast solljus och vår och lefnadslust och hälsa, äro inte så värst långa. Rätt hvad det är råkar man på en bit, där ränningen inte öppnar sig för några glada färger, och där slå sorgen och sjukdomen in sina mörka trådar, rätt hur solen än må lysa bakom och framför.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Vårfjärilar fladdrade under bokarne neråt stranden, bofinkar och andra glada fåglar sjöngo, kvittrade och älskade samt höllo på att rent af sprängas utaf lust, där de flaxade i solljuset mellan gröna grenar, bäcken pustade och hoppade som en stolle mellan stränderna och retades och gnabbades med de gamla saktmodiga stenarne, som stodo i vattnet och sågo trygga och dumma ut som en skock kyrkorådsledamöter på en majstämma; alltsammans vid åstranden var så fängslande liffullt och gladt, var en riktig mönstertafla af ett leende och hoppfullt lif.

Men endast några stenkast därifrån, just där stranden började slutta ner mot älfven, låg en liten rödfärgad stuga med hvitmenade knutar.

Äfven hon såg leende och inbjudande ut, när man betraktade henne utifrån. Men därinne rådde sorgesam skymning. Ängsligt hviskade de innevarande till hvarandra, och den dystra tystnaden afbröts då och då blott af en skafvande hosta från sängen vid främre väggen.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Det var just inte så många år sedan en kraftig yngling timrade upp den stugan under vänliga vårdagar. Han timrade och högg med kraftig arm och trallade och sjöng därtill. Det gick såsom en dans. Väggarne växte med en vådlig fart. I ett huj kom taket på, och en ljum och trånfull sommarafton flyttade det unga, modiga och kärnfriska hjonelaget därin.

Se'n kunde man se hur den lilla åkertäppan år efter år kröp allt längre och längre fram åt alla väderstreck. Rätt hvad det var började äppelträd blomma vid knutarne om vårarne; en liten ladugård kom till, och allt hvad det led, började det se allt mer och mer burget ut på den platsen.

Men för hvart år, som gick, blef där dock allt flera munnar, som skulle ha sitt bröd af den idoge mannens odlarflit.

— Snart kunna vi ej föda oss längre här. Berget tar emot, så du kommer inte vidare med åkern! sa' hon en kväll om hösten. Och det ville liksom stiga upp några misströstans tårar i ögonen på henne, när blicken gled öfver alla de små hvitlockiga hufvuden, som sofvo och drömde i träsofforna kring väggarna.

— Prat! Jag slår ett stort dike genom maden här nedanför och torrlägger henne. När den lilla lönnen därute, som nu rätt snart skall fälla löf, börjar knoppas till våren, så ska' du få se, att jag kan så en hel hop där nere! svarade han.

Och han satte sin plan i verket.

Hela hösten gräfde han fram sitt dike genom den vattensjuka maden. Det syntes inte mera än hufvudet af honom öfver marken, när han gick i det fuktiga djupet och kastade upp den tunga och sura jorden till en hög vall då båda sidor om sin kanal. Det var ett hårdt och ett tungt arbete, det var styfvare och tog längre tid än han trott ifrån början.

— Du fördärfvar dej med att gå och vada och plumsa i den våta sörjan! klagade hustrun, när han kom hem lungvåt en kväll, såsom han för resten alltid gjorde, se'n han tog ihop med det arbetet.

— Åh skräp, jag hinner minsann inte att frysa, och nu är diket för resten färdigt om åtta dar! svarade han.

Och färdigt blef det.

Men det där ideliga plumsandet i det kalla vattnet var likväl ett våld på hans hälsa. Det sög honom för hårdt, och efter julen lades han ner i lunginflammation. Lefde öfver det kritiska nionde dygnet det gjorde han, men där stannade likväl kvar en del var i lungorna på honom och det frätte omkring sig och ökades och blef allt värre och värre. Det rent af galopperade bort med krafterna och lifvet för honom.

Den sjuke låg där nu i vårdagen och arbetade tyngre med att få fram andedräkten än en gång med att slå upp det stora floddiket. Men ständigt ville han vara lagd så, att han kunde titta ut till sin lönn utanför fönstret, och så länge han orkade, såg han ock oaflåtligt dit ut till de ännu spröda grenarne.

— Gack ut, — hviskade han en dag till hustrun, — och bryt af en liten kvist åt mig.

Det gjorde hon, och när hon kom in, smekte han med sina kyliga och fuktiga fingrar grenspetsarnes små knoppar, hvilka just nu höllo på att sprängas.

— Mins du jag sa', att jag skulle få så, när knopparna slogo ut i vår? hviskade han efter en stund.

— Ja! Och så föll hon på knä vid sängen och skakades af förtviflans gråt.

— Gråt inte, Hanna! Inte får jag *så,* det är sannt! Men när knoppen spricker och kanske innan dess, får jag göra hvad bättre är — jag får *skörda* i stället, skörda för eviga tider . . . Gråt inte! Medan lifvet rinner bort ur mig, sipprar vattnet undan ur maden, som ska' bära skördar åt er! När dagsverket är lyktadt, låter Herren i sin nåd den trötte arbetaren få ro. Han vet hvad *jag* behöfver och då ställer han nog om hvad som är nödigt och nyttigt för *er.* Så trösta dej nu!

Men under det lifvet sakta och säkert drog sig bort utur den trötte dagakarlen därinne, och medan maka och barn skälfde af sorg kring den älskades läger, sprängdes knoppar och föddes lif strax där utanför. Medan döden sömmade sitt svarta dok därinne, band våren, sprudlande af lif, sina brokiga kransar därute.

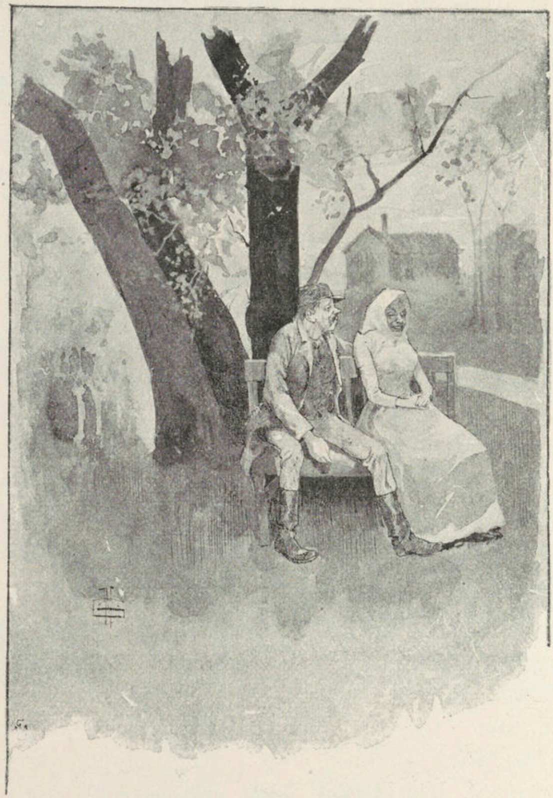

Pojkaenfald och kvinnolist.

Folk må tala och skrifva aldrig så fagert eller aldrig så ilsket om den tjänande och arbetande klassens förtryck och vedermöda, så skulle det ändå vara underbart att få se den karl i synen, som kan klifva fram och visa oss en människa, hvilken lefver mera lugnt och bekymmerslöst, mera godt och gladt, än just den tjänande bonddrängen.

Himlen ska' veta att han icke försläpar sig i sitt arbete, och när det bestämda klockslaget kommer, går han och sätter sig till ett godt bord.

Han kan ge attan uti — och han gör det också samvetsgrannt — hur'dan väderleken är och skörden blir. Sina reela och kraftiga mål ska' han ändå alltid ha' i rätter tid, och sin stora lön också. Inga skatter, inga inteckningar eller andra onera trycka och fördystra honom. Det är husbonden, den stackarn, som får ligga och grubbla på tocket om nätterna, medan drängen sitter och håller gladt kärleksglam med pigan.

Jesses, en hjälpepräst, som kommit ut i socknen, har knappt större lön eller dyrbarare och finare hälgdagskläder än nutidens bonddrängar, och han får knappt så kraftig kost som dessa. Och ändå har den arme prästen vakat och slitit ondt med gamla greker och romare och kyrkofäder hela sin ungdom igenom, samt åsamkat sig skulder, som skola följa honom till grafvens brädd, för att likväl, när han omsider är fullbordad och vigd vid sitt ämbete, till en början få det knappt så bra som en vanlig dräng. Och så komma de likväl här och skrika och illfänas och röra upp himmel och jord, talandes om den kroppsarbetande klassens betryck och om den omänskliga husbonden, som drifver den stackars tjänaren att träla lifvet ur sig. Jo, jo minsann! Men himlen vare den hemmansägaren nådig, som skulle försöka sig på att få sin dräng att göra ett så reelt dagsverke som vi gjorde förr i tiden, när jag och mina jämnåriga runno opp i världen. Jag skulle då åtminstone inte vilja vara i den karlens kläder. — — — — — — —

En tröst är det då, gualof, i allt det här skriket och eländet, att man aldrig hör den arbetande gossen själf jämra sig och klaga, utan han går där på åkern och hvisslar och tänker på sin lilla Lotta samt grinar »i mogg» åt sin självgjorde målsman.

Dock, kläder och föda och litet lagom arbete till motion äro inte ensamma i stånd att bringa fullständig sällhet.

Det behöfves litet kärlekslycka därtill, och äfven i det fallet är det förunderligen väl beställdt för bonddrängen. — Ack, han må vara hur djädrig som hälst att se uppå, han må va' så linhårig och skefbent och snusig och fräknig som en människa kan vara, så har han ändå flera älskarinnor än den vådligaste kavalleriofficer. Vanligen har han en »riktigt bestämd» fästemö, och se'n en 3 à 4 i reserv. Ja, gu' har han så, det är dagsens sanning.

Så han har inte ens kärlekskval att dra's med här i tiden.

Eljest hör man jämt ute i sällskapslifvet talas om den ödeläggelse, som landsens krigsmän åstadkomma i kvinnolägren. Men deras framgångar äro dock blott att räkna såsom ett intet mot bonddrängens fullständiga och jämna segrar på det fältet.

Jag tror därför stadigt och säkert, att våra unga samhällsförbättrare icke känna till huru våra tjänande bröder ha' det, och hvad mig själf vidkommer, skall jag bums gå hän och städsla mig till nämdemannen i Fästampen eller kyrkovärden i Granåsen, så fort jag bara har tjänat ut hos den här förläggaren.

Hej, det skall bli en annan känsla att få sitta och hålla en liten trinder och rödlätt Stina om lifvet under kvällarna, än att hänga här och fåna öfver bordet med ett gammalt och magert pennskaft i näfven! — — —.

Nu kan någon komma och säga, att sorger och vedervärdigheter kunna träffa äfven en bonddräng och att framtiden för honom stundom blifver törneströdd och mager och jämmerlig.

Visst det ja! Det har händt och det händer också ofta nog. Men då är det, ta' mig sjutton, drängens eget syndiga kött eller hans dumhet och rakt inte hvarken husbönder eller ställningar och förhållanden, som bringa honom uti eländet.

* *
*

Stina på Klampen ville aldrig gå åt. Hon hade vänslats med hvarenda dräng i socknen under de 4 sista åren, men aldrig lyckats blifva »bestämd fästemö» åt en enda, utan hon hade ständigt gått och hört till reserven. Det var ingen som »extimerade» henne, se'n de lärt känna henne. Inte var hon just nå'n granlåt att se på, och så snarsticken och ilsk och svartsjuk och djädrig på alla vis var hon, att pojkarne kallade henne »kattan» och liksom flydde henne.

Men så, serradö, fick hon i fjol somras för sig, att hon skulle bli riktig fästmö åt Karl Anders hos rusthållarens, hvilken egentligen inte hade någon annan synd än den, att han är så illmänskadt snål.

Nå, hon försökte på alla vis med pojken och hängde efter honom hvar enda hälgdagskväll, men han stod emot rätt bra en långlig tid.

Då föresatte hon sig en gång, att hon skulle sätta alltihop på ett kort, och så tog hon till alla sina lönebesparingar och köpte 5 alnar af det allra raraste kamgarnstyg och gaf det åt Karl Anders till en kostym.

Se'n var det, minsann inte godt för honom att stå emot längre.

— Ja' ska' betala sömningalöna också! myste hon.

— Nä', nu ä' du då rent vådlig, Stina! sa' Karl Anders.

— Och här har du ett fint söndagsbla, på köpet, log Stina.

— Kors! men är du vettig, lilla vän?

— Ack, ja' ä' så rysligt gla' ve' dej', så ja, skulle ge' dej' hela världen, om jag kunne, suckade hon.

— Nu ä' ja' då tvungen te' å' kössa dej rejelt för alla dessa saker, mente pojkstackarn och kysste henne det värsta han kunde.

— Och här har du en fin körkehatt!

— Nä, nu ä' du då fly förbanskad! Nu ska' då ingen annan än du bli mi bestämda fästemö, jubilerade Kalle. Ty snålheten bedrog honom, förstås.

Sen gick det en tid. Men ju längre det led, dess mera funderade Karl Anders på, hur han skulle komma ifrån Stina och ändå få behålla kläderna, ty hon kommenderade och kujonerade honom hiskligt och ville aldrig låta honom vara i lag med den andra ungdomen.

Till sist grunnade han ut, att han skulle ge sig på arbete långt åt ett annat håll, mens han slet upp kläderna, och så tog han ingen tjänst för följande året.

Så ställde ungdomen till ett dansgille en lördagskväll strax före flyttningstiden, som vanligt är, så att alla, som skulle flytta, fingo ta' afsked af dem, som blefvo kvar.

Karl Anders smög sig också till gillet, Stina ovetande, och han var, förstås, uppsträckt i de nya kläderna och hatten.

Och ungdomen dansade och hojtade, trallade och hade roligt borta hos torparen i Bommen.

Fram på natten, när det var som allra trefligast, och Karl Anders rent af hade glömt Stina för en annan liten tös, kom torparen fram och hviskade till honom, att det var någon där utanför, som ville tala vid honom.

Karl Anders sprang ut på gården och där stod Stina, min själ, lifslefvande och ilsk som ett bi.

— Jaså, är det på dä' viset du hushållar med en fästemö, att du ränner ifrå' henne om nättera! Ge hit hatten! skrek hon.

Nu hade Karl Anders fått sig ett par supar i pälsen, så han var just inte ledsen, utan han dängde hatten i skallen på henne och sa' henne samtidigt några sanningsord.

— Ja vars, ta' du igen hatten, du ditt långa förbaskade etterbo och ryk och ränn se'n så långt vägen räcker! sa Karl Anders.

Men se'n kom han just riktigt illa ut.

— Jaså, ä' dä' så'n kärlek du talar, så ta' å' dej tröjan på eviga fläcken, din snålhane! hväste Stina.

Det regnade och blåste alldeles fasligt den natten och kallt var det också, men hon hade intet förbarmande med

gossen, utan hon slet af honom kavajen och lät honom stå där i skjortärmarne och hacka tänder.

Ingen kan undra på, att han började finna det kusligt.

— Hit mä' sönda'sblaet och rosetten! Ja' har själf köpt'et för mina egna pängar! röt hon, ock nappade äfven den härligheten ifrån honom.

— Kan du inte nu gå ditt håll, ditt otäcka troll! invände Karl Anders.

— Sa' du troll? Hit mä västen, å dä' lite' fortare än vanligt. Ja' ska' ge' dej för troll, ja'!

Om en stund stod Karl Anders barhufvad, utan väst och tröja och söndagsblad och frös och skalf ute i den kalla höstnatten.

— Se så, kräng nu å' dej böxera mä', så ska du slippa trollet. — Böxera ä' mina, dä' vet du. Sen så kan du gå in och svänga dej hos din nya fästemö. Då ä' du just passelig åt henne! flinade Stina och såg riktigt genomdjädrig ut.

Det halp inte Karl Anders, att han tiggde och grät och bad att åtminstone få låna pantalongerna till da'n därpå.

— Kräng bara af dig dem! skrek hon och ryckte och slet i den arma stackarn, tills han omsider stod där mer än halfnaken i natten.

Då knallade hon omsider i väg med sitt klädesbylte, medan rägnet strömmade ner öfver den nakota ynglingen.

Han uthärdade inte länge.

Att gå in i lekstugan sådan han nu var, det stod inte till för honom. Det fanns bara en utväg till räddning tyckte han, och så sprang han i fatt Stina.

— Låt mig få ta på mig kostymen igen, så ska' jag följa dej hem! ropade han efter henne.

Hon gaf med sig förstås, ty det var dit hon ville ha det, och klädde på'n och tog honom med sig hem och vaktade honom granneliga till dagen därpå.

Så fort det var dager tog hon honom med sig till prästen.

Han försökte väl bjäbba emot, men då hotade hon med att släppa ut honom naken på vägen midt ibland kyrkfolket, och då var han dum nog att ge vika och gå med.

* * *

Nu sitta de bägge i en hyrd kammare borta i Ågården.

Det är knappt med mjölken till gröten om kvällarne för dem. De ha' inte så godt nu som när de tjänade, och den stackars Karl Anders får mera ovett än fläsk till sina potäter.

Men inte rår arbetsgifvarne för det; utan det är väl snarare, tänker jag, kvinnans begärelse och mannens dumhet, som bragt dem i denna otrefliga situation. — — —

Patron Snuselin och jag på äfventyr.

I.

På den stolta plats, där jag bor, ha' vi en ganska reputerlig och dråplig handelspatron, som heter Snuselin. Han och jag äro stundtals de bästa bussar i världen, men rätt hvad det är blifva vi dödsfiender, hvadan vår vänskap kan sägas vara så där tämligen obeständig, alldeles som flickornas kärlek.

När jag skrifver det här äro vi osams igen.

Nu är det så, att patron Snuselins hustru är tämligen sträng af sig, så att karlastackarn har just inte alltid så roligt i hemmet. Det är en sak som jag måste erkänna, rätt så stora ovänner vi äro.

Han behöfver alltså en smula muntration ibland, och det må ingen förtänka honom. Men det är inte alltid en ren och oskyldig glädje han jäktar efter, och det är på grund däraf, som vi stundom råka i ovänskap. Och eftersom synden ju alltid straffar sig själf, går det ock Snuselin ibland rasande illa, när han försöker sig på sina syndiga nöjen och tager sig för att lura hustru sin och föra henne bakom ljuset.

En dag kom han emot mig på gatan, log och sa':

— Vill du följa med på en liten tripp neråt Lungemosa socken i moron? Det är grannt väder och lätt väglag och så ta' vi en treflig matsäck med oss!

Om jag mins rätt flikade den kanaljern också in några ord om, att vi, i djupaste hemlighet förstås, skulle kröka af ner till flickorna i Blankebo gästgifvargård och dricka en kopp kaffe där, men att vi skulle hålla tyst med den saken, så att inte våra käringar fingo nys därom, emedan det då, som han sa', skulle bli ett evinnerligt spetakel.

Jag var inte med på't till att börja med, det var som en inre röst hade varnat mig, och jag hade ordet uppe i munnen för att säga:

— Vik hädan, Snuselin, och fresta mig icke med matsäck och Blankebo flickor.

Men just i detsamma knäckte den djädrans skalken till att under en half timme utbreda sig till den grad öfver arten och beskaffenheten af matsäcken samt smackade med läpparne och utvecklade en sådan vältalighet vid beskrifningen af den ena Blankeboflickans ögon och växt, att jag till sist accepterade hans förslag och räckte honom näfven till ett

vedertecken uppå, att jag följande morgon skulle följa med honom på en liten sväng.

Och så skildes vi åt.

Men jag hade inte gått så särdeles långt, förrän jag hörde honom komma springande och flåsande efter mig.

— Hör du! Kom ihåg, att vi ljuga för våra käringar och säga att vi bara resa ut till en missionsfest i Lungemosa! Glöm inte det, ty vi får lof bägge ljuga lika, så att det bär ihop för oss!

— Men ljuga är syndigt och det vill jag inte va' med om! lät jag.

— Nä, gubevars, det är ingen synd att skarfva lite för sina egna hustrur. Det är ens rättighet, och det må de för resten bara väl utaf! log Snuselin.

— Jaja, det kan du då egentligen ha rätt uti! sa' jag och gick hem och anförtrodde hustru min, att jag kände ett stort behof af att följande dag i sällskap med Snuselin öfvervara en missionsfest ute i Lungemosa socken.

— Det gör du rätt i, det är vackert och tillbörligt! sa' hon.

Da'n därpå, vid niotiden, satte vi oss upp i vagnen och voro glada.

Snuselin, som hade en rysansvärd massa gräjor och päls och Gu' vete allt på sig, nödgades vi trilla upp i sätet, och det var minsann ett styft göra. Men omsider fingo vi dock upp honom och så grep han tömmarne samt skulle gubevars sätta åstad på ett högst imponerande sätt.

Till den ändan drämde han först till hästen med piskskaftet utefter ıefbenen. Och se'n ryckte han till i den ena tömstjälken.

Så bar det i väg. Men på sned gick det. Vi hade inte kommit mer än ungefär 20 fot från utgångspunkten, förrän vi fingo en af köpingens lyktstolpar mellan vagnshäcken och bakhjulet, hvilket förorsakade, att hästen dråsade

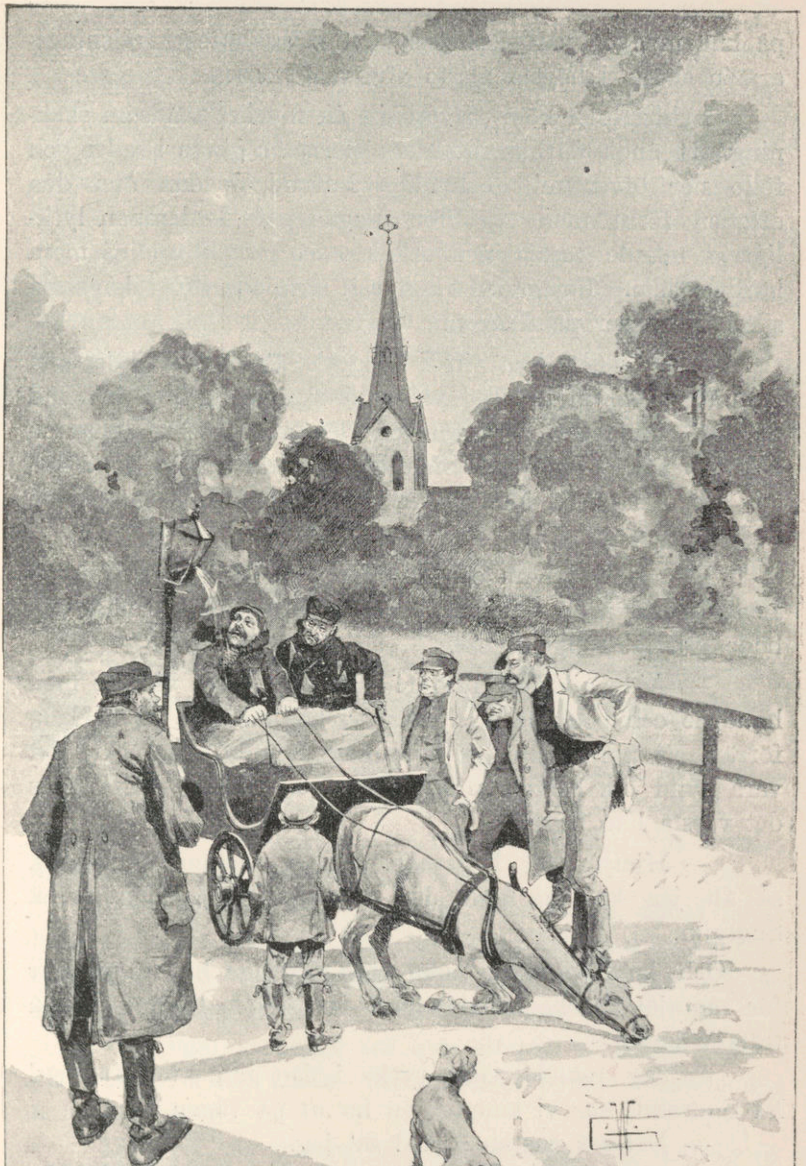

på knä med en vårdslöshet, som en stabskapten i frälsningsarmén skulle i högsta måtto afundats honom.

Lyktstolpen kom gifvetvis i en mycket våldsam skakning, ja ända därhän, att dess glasrutor gingo sönder och föllo ner öfver mitt oskyldiga hufvud, medan åter den aftonen förut med två liter fotogén påfylda lampan lyckligtvis råkade ramla ner och krossas mot Snuselins mera hårda skalle. Fotogénen rann och skvalade öfver hans ansikte och öfver pälskragen.

— Pu-u-uh, hva' in i helgotte ä' dä' för blött, som kommer öfver mej? Dä' väl konkurenten, som slänger ner nå't på mej ifrån sitt fönster, det svinet, för dä' har en äcklig smak. Tvy! lät Snuselin, ty han var så påpälsad, att han knappast kände eller såg och kunde inte vrida hufvudet en gång.

Där stodo vi nu och stretade. Snuselin frustade och spottade och svor, och folket utefter hela gatan grinade och hade grufligt roligt åt oss.

— Ajö, ajö, go herrar! hånade de och viftade med hattarne och bockade sig. Men vi kommo inte ur fläcken, förrän ett par beskedliga landtmän kommo och tyckte det vara synd om hästen, som ryckte och knyckte och istades det värsta han kunde.

— Hjälp mej, I gossar! Backa vagnen baklänges, så att jag kan gå klar den förbaskade löktpålen! skrek Snuselin.

Och landtgubbarne, som voro skyldiga honom pängar för rågmjöl »backade baklänges» åt oss och hjälpte oss på trafven igen.

— Jag råkade visst rycka i den galna tömstjälken! lät Snuselin, när vi kommit en bit ut på vägen.

— Det ser nästan så ut! sa' jag.

— Men ja' ska' visa dej, att ja' kan köra på folkavis, bara ja' kommer i gång! fortsatte min vän och knäckte till

att rycka och slå och sätta i väg, så att jag inte såg annat än himmel och hästskor på en lång stund.

— Nu ser du hva' jag duger till! hojtade han.

Jag hann aldrig att svara honom på den saken, ty ungefär samtidigt fick han ånyo fatt i galna tömstjälken och ögonblicket därpå rullade vi ned mot ett dike. Sedan vet jag egentligen inte om hvad som hände under de närmaste sekunderna, men när jag kunde taga situationen i betraktande, låg jag intrasslad i en gärdesgård utan förmåga till eller begrepp om, hur jag skulle komma dädan.

Och ett stycke öster om mig kunde jag iakttaga Snuselin liggande på ryggen utan makt att vältra sig till rätta. Han låg där som en upp och nedvänd sköldpadda och fäktade med armarna samt stönade och svor.

— Lefver du? skrek jag.

— Nej, dä' gör ja' troligtvis inte, för ja' ä' inte människa att rulla mej så, att jag kommer på magen och det ena benet är knäckt! — sa' Snuselin.

I detsamma kom Sven i Svensbygget dit och försökte välta upp honom. Men det gick inte. Snuselin kunde inte reglera det ena benet.

— Dä' blir nock bäst, att jag går hem efter mina stutar och ett remmalag att köra hem patronerna på, och se'n får min pojke följa med och leda hästen, för vagnen är burdus i kras! mente Sven.

Han gjorde som han sagt, och något annat fanns häller inte att uträtta. Han kom efter en stund med stutar remmalag och två plankor, öfver hvilka Snuselin och jag rullades upp på åket.

Där lågo vi bägge två som ett par skållingar. Sven gick bredvid och körde. Efteråt kom pojken ledande den halte araben.

Det var ett dystert tåg och gudeligt tog det sig ut. Snuselin jämrade sig ideligen grät och gjorde till sist sin syndabekännelse:

— Det har jag för mina synders skull! sa' han. Ty jag har allt blandat mycken krita i hvetemjöl, mycken småsten i kaffe och stöpt mycket bly på undersidan af vågen i min dag, för att inte tala om allt vatten, som ja' öst på bresilja och snus!

— Ja, det är allt säkrast att du bättrar dig! förmanade jag.

— Det ska' jag också ta' mej attan göra! grät Snuselin.

Under sådana uppbyggliga och om sinnesändring vittnande samtal körde oss Sven på sitt remmalag in uti köpingen. Vi hade inte varit borta stort mer än en timme, men ni kan aldrig tro ett sådant mottagande vi rönte. Om själfvaste kungen kommit, hade det inte blifvit ett värre hurrande på gatorna. Det var nära på att stutarna skenat för Sven, och jag hörde till och med gamla kristna påstå, att de inte sett någonting så ynkligt och löjligt i all sin tid. Och så grinade äfven de åt oss.

Fruarne Thure S. och Snuselin voro egentligen de enda, som inte deltogo i det allmänna jublet, utan de trängde sig med mycket olycksbådande miner fram till remmalaget och befallde hvar och en sin korsbärare:

— Andas på mej, så ja' får känna om du supit nå't!

Vi andades på dem, ty vi tordes inte annat.

— Jo, det är just grannt det här, pep fru Snuselin, när hon drog sin näsa från sin herres och mästares anlete — det är just fint. Min ussling har hällt fotogén öfver hufvud och hals på sig för att dölja bränvinsoset. Har din gjort så med?

— Nej, tack du! sa' min käring och knyckte på nacken. Men det såg jag på henne, att inte skulle jag i brådbrasket få resa ut på någon missionsfest i Lungemosa.

II.

— *Åka!* Hvem i all världen tror du lämnar oss häst och åkdon i ett sådant välsignadt väglag? Nej, vi gå bäst och krångla oss nog fram på kanterna! Och för rästen ha' vi nog i hundingen varit ute och åkt vi bägge, när vi gjorde den där sista olycksaliga resan! sa' vännen Snuselin en dag i källossningen.

Saken var den, att patron Snuselin fått för sig, att vi ovilkorligen skulle till en auktion, som hölls i granhället.

Det hade nog kunnat lyckas för oss att få en skjuts, det tviflar jag inte på, men allt sedan det gick så olycksaligt, då vi skulle ut till bönestunden i Lungemosa hade Snuselin en viss respekt för åkturer och jag tror icke häller, att han fick egna sig åt sådana, utan att hustru hans följde med. Ty han är, han så väl som en annan, rätt strängt hållen och köres med bra korta tömmar af sin husära.

Vi kommo alltså öfverens om att tillsammans gå till auktionen.

— Gå vi, så kan här inte bli något spektakel af, som de fördömda köpingsborna få att gapa och grina åt! mente Snuselin. Och det höll jag med honom om.

— Och så slippa vi komma hem till våra hustrur, — tillade han — med vrickade armar och ben!

— Och så slippa vi att betala skjutspängar och skadeersättning för sönderkörda åkdon och annat tyg! log Snuselin och var glad.

Nå, på ett bestämdt klockslag kom jag bort till min dyre vän. Jag säger med flit *dyre,* ty han gör sig inte samvete att ta' sju för tu, om han kommer åt.

Han stod verkligen fullt i ordning, och hustrun hans höll som bäst på att förmana honom.

— Kom nu hem som en människa och inte som ett kreatur! sa' hon.

— Ja gu'bevars! låt Snuselin.

— Och så går du hit hem direkt i kväll och vräker dej inte på Gästis, begriper du!

— Vräka mej på Gästis! Brukar ja' häfva mej där om kvällarna! Hva' ä' dä' för prat? Eller när var jag där sist kanske? Det är en hel evighet se'n dess!

— Var du där inte i går natt till kl. 4, din — — —

— Kom nu, så gå vi! skrek Snuselin, och så knallade vi i väg.

Dagen var dimmig, så man såg då inte så särdeles långt framför sig, och det första Snuselin kom ut på gatan, rände han i dimman och i sin närsynthet på sin konkurrents vackra piga, så att det sang i dem begge två.

I detsamma dunkade det i hans fönster som om elden varit lös, och när vi tittade dit upp, stod fru Snuselin där, grön i synen och knöt handen åt sin man.

— Hva' vell hon? sa' jag.

— Jo, hon tror förstås, att jag ville kössa pigan! suckade patronen och satte hatten till rätta på sitt visa hufvud.

När vi så kommo bort i trakten af Gästis, började han sakta takten och tala om hvilket välgörande och välsignadt inflytande konjak hade på honom, när han skulle gå ett stycke väg.

— En kan lätt få lunginflammation, om en inte värmer upp innanmätet med några halare i den här vårdimman! lät han.

— Ja, gack du in och tag dig en dram! svarade jag.

Snuselin slickade sig om munnen och tittade försiktigt bakom sig neråt gatan.

— Nej, se så, fördubbla mig sitter inte hustru min, den ormen, och glor i reflexionsspegeln för att titta efter,

om ja' dråsar in på Gästis! Nu är det förkyldt! suckade Snuselin.

Men då lärde jag honom ett bra knep, ty jag begriper mej, gualof, på hur man ska' ta' käringarne.

— Vänd dej om och se så trånande ut som möjligt samt kasta några slängkyssar åt henne, så blir hon gla' och går från sin post, sa' jag.

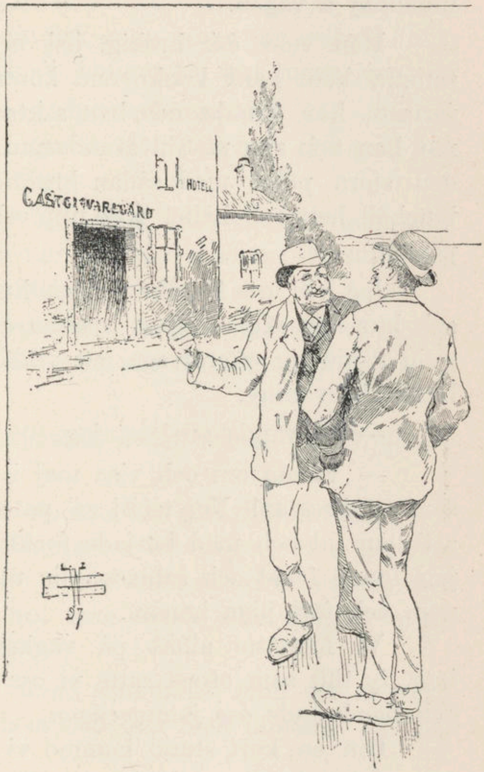

Det gjorde han och jag såg tydligt hur hon blef blidkad och nickade samt drog sig lugnt undan, så att Snuselin kunde slinka in och få sig några bägare.

Se'n knäckte vi i väg, och Snuselin var så upprymd och glad, att han trallade till att börja med. Men så fort vi kommo ut på landsvägen och började balansera på vägkanten, byttes hans sång i rysansvärda svordomar öfver länsmannen, som inte höll vägen i ordning.

— Dä' ä' underligt, att inte Skam tagit honom för längese'n! pustade han och sökte med käppen bryta upp sina galoscher, som fastnat en aln nere i lersörjan.

— Svärj inte på honom, Snuselin! Vi ha källossning, och för öfrigt är ju länsman din vän, som hjälper dej att flå och krossa dina gäldenärer.

— Visst tusingen ä' han min vän och bror och kund. Men det hindrar väl inte, att hin tar honom ändå! röt patronen.

— Nä' tvärtom! sa' jag.

I detta moment stod Snuselin, som var något efter mig, och gräfde efter galoscherna vid sidan af ett stort gult innanhaf å vägen.

Han stod där krokig, ilsk och stönande. Just i det samma kom hans konkurrent körande med två hästar det fortaste han kunde, och han saktade minsann inte farten, när han fick syn på sin afundsman, utan han körde igenom den stora pölen med sådan kraft och energi, att allt dess innehåll helt och hållet yrde upp och öfverspolade Snuselins person.

Jag vill inte försöka skildra, hur han fräste och skällde, och hur han såg ut ifrån hjässan och till fotabjället. Snuselin tedde sig efteråt som ett vilddjur, doppadt i halftjock hafremjölsvälling.

— Vi vända om! sa' jag.

— Vända om och visa mej i köpingen, när ja' ser ut som ett kreatur! Nej tack! sa' patron och var så förtörnad, att han till och med började förfördela mig och påstå, att jag funne fröjd och sabbatshvila uti att föra skoj med honom och förlöjliga honom.

Vi fortsatte alltså på vägkanten, men fort gick det inte, ty tidt som oftast satte vi oss fast och trillade omkull och handterade oss jämmerligen.

Om en kort stund kommo vi att kryssa oss fram på en smal och slipprig stig utmed ett bredt och vattenfyldt floddike.

— Passa dej där, Snuselin, så att du inte slinter! förmanade jag.

— Sköt dej du själf; ja' ä' hvarken full eller galen! svarade han.

Men det dröjde inte just många sekunder efteråt, förrän jag fick höra ett vådligt plumsande och ett hiskligt grymtande. Och när jag vände mig om, si då låg Snuselin på rygg i diket. Jag såg i början blott nästippen och tåspetsarne på'n. Allt det öfriga dvaldes under vattnet. Men han flöt opp och började anropa mig och Herranom om hjälp och frälsning utur floddiket. Aldrig har jag slitit värre i min tid än jag nu fick göra, innan jag lyckats draga min vän utur djupet och få honom på fast mark igen.

— Nu får jag nog lunginflammation och dör på kuppen; ja' ä' alldeles genomvåt! sa' han och grät och bättrade sig riktigt allvarsamt.

Lyckligtvis voro vi inte långt från ett litet torp, som heter Vraket, och dit ledde jag den stackars Snuselin och sökte trösta honom så godt jag kunde.

När vi kommo fram till torpet, träffade vi endast hustrun hemma och bådo henne att få låna mannens hälgdagskläder åt Snuselin.

— Du ska' få en fjärndel kaffe och ett paket cikoria för'et! lofvade Snuselin.

Mannen hade dock olyckligtvis gått till auktionen, och där fanns endast hans skinnbyxor att tillgå. Men det blef intet annat råd. Snuselin måste anlägga skinnbyxorna, fast de, krokiga som de voro, icke nådde stort längre än till knäna på'n.

— Ja' nöjes med hvad som hälst, bara det är torrt, så att jag kan komma hem och tala med doktorn! sa' han med darrande röst.

Och vi plockade ihop litet af hvarje: ett par träskostöflar, en kalfskinnsväst och skinnfodrad vadmalströja, så att Snuselin till sist såg rätt hygglig ut.

Men när vi skulle gå, blef det fråga om ytterplagg och hufvudbonad. Gubben Svens mössa var alldeles för liten och ytterrock fanns inte i huset.

Det blef till sist nödvändigt att krångla på Snuselin käringens gamla vinterkappa och knyta en ylleduk om hufvudet på'n. Den senare ville han till en början icke på några villkor anlägga. Men jag sa' honom, som sanningen var, att han måste hålla sig varm om hufvudet, annars kunde han lätteligen få hjärninflammation.

— Men ja' kommer att se ut som en stolle! suckade han.

— Vill du hällre dö då? sa' jag.

— Nej, för hundingen! svarade han och lät Sara knyta på sig ylleduken.

Sådana gingo vi ifrån torpet och sådana återvände vi hem vid middagstiden.

Klädd i Svens på Vraket träskostöflar, skinnbyxor och Saras vinterkappa, kilastrumpor och gröna ylleduk tågade Snuselin fram öfver vår storgata och jag skred vid hans sida mera liknande en murerihandtlangare än en apostel. Alla skolpojkarne följde efter oss och hurrade, ty de trodde, att patron Snuselin var full och att han klädt ut sig »för skojs skull».

Hvad fru Snuselin sa' mig, när jag öfverlämnade mannen åt henne, det kan inte upprepas i tryck, men andemeningen i hennes anförande var, att hon ansåg, att jag af elakhet och för att skämma ut hennes man lockat och tubbat honom att anlägga den dräkt, hvari han återvände.

Och det fick hon visst Snuselin att tro också, ty dagen efter stod han på sin trappa och titulerade mig »rackare» och »oxe», när jag gick förbi.

Det skulle, förstås, utgöra tacken för det jag räddade hans lif utur floddiket och från förkylning.

»Te' våren!»

Ute hos oss på landet skall allting stort ske antingen på våren eller om hösten.

Har man fått i sinnet att draga till med någon riktigt märklig gärning, heter det alltid, att »det och det ska' göras till hösten, och blir det då inte förr, så ska' det då förbanningen ske te' våren!»

Om hösten gifter man sig bra gärna, och om våren »tages man med jordbruk».

Har man någon fordringsegare — och hvem har inte det — så tröstar man alltid den betryckte och djupt bedröfvade mannen, när han kommer och kräfver, med detta lyckliga budskap:

— Ja, nu är det då stört omöjligt, men till hösten så ska' det då bestämt vankas pängar!

Har man gått och bytt bort sitt hjärta — och det göra vi ju alla — samt lofvat den lilla tro och äktenskap, så heter det ju ständigt i sommardagar: »Te' hösten, du, så ä dä allt vi, som sätta bo, när potater och krösen bli mogna!»

Den lilla blir, förstås, så innerligt glad för hvar gång hon hör dessa ljufliga ord hviskas i örat under skymmande lördagskvällar, och se'n går hon och tycker, att sommardagarne äro så långa och skrida så sakteliga.

Men så kommer omsider hösten, fårorna remna öfver de svällande potatisknölarna och marken i skogsryarne står

illröd af lingon. Då bleknar däremot den lilla tösens kind, när det — såsom ofta är händelsen — heter:

»Dä' va omöjligt att få ihop'et; dä' ä' så godt att vi töfva te' våren, så få vi lite' bättre i ordning mä' bå' dä' ena och dä' andra!»

Slutligen bryter så våren in, men då heter dä' kanske: »Te' hösten» igen.

För många, måhända för de allra flästa, kommer på det viset aldrig den vår eller den höst, som hägrade så vackert på hoppets himmel, som skapade så många fagra sommardrömmar och väckte så många värmande tankar i vinterdag.

Men detta hopp hjälpte oss dock att lefva, det satte nerv i våra armar och det födde mod i våra bröst under dagarnas långsamma och tröttande släp. Ty det välsignade hoppet är dock elden under lifvets stora ångmaskin. När det flammar och brinner, så går det undan, men slocknar det, så är det minsann inte mycket bevändt med hela maskineriet. Det stannar helt plötsligt med ett jämmerligt gnisslande och stönande. — — — —

* *
*

De bördigaste åkrarna och de fetaste betena på sluttningen af Grimdalsåsen, hvilken skär af större delen af vår socken, ägdes af Per Nilsson, »draken» och »enstöringen», som de kallade honom.

Per var född snål och illfundig, stackarn, och han hade fördenskull just ingen fröjd eller något gästabud under sitt lif.

Till och med hans barnafröjder voro en smula problematiska.

Innan han dugde till att arbeta och i den ålder, då andra småttingar pläga hängifva sig åt lekar och ras, hade Pers unga sinne redan hunnit växa fast vid ärgiga slantar.

Rikemans barn, som han var, sökte han likväl sin barnafröjd uti att under sommartiden drifva bort till landsvägen och spana efter åkande, åt hvilka han för en slant kunde få öppna grindarne.

Tidigt om morgonen drog han dit med en brödkant i fickan och lade sig på lur i närheten af den stora grinden midt på mon.

Han låg där med ängslan och oro i sin själ tills han fick höra dånet af någon liggfjädersvagn. Men så fort det ljudet träffade hans öra, blef det lif i honom, och sen kunde

han för löftet om en batting springa med halfmiltals för att öppna en och annan grind åt grinande resenärer.

När vintern sen kom, och grindarne lyftes af sina krokar, hade Per sin stora glädje uti att gång efter annan räkna igenom de slantar, han sprungit ihop under sommaren.

— Han ligger, som en drake och rufvar på sina grindpängar! sa' hans jämnåriga.

När Per just hade kommit till myndiga år, dog hans far en afton, och lämnade honom såsom arfvinge till de präktiga åkrarna och de feta betena på hällningen af åsen.

Det första han gjorde efter det han futtigt och eländigt firat sin fars likbegängelse var att säga upp och göra sig af med drängen.

— Han är lika dyr att fö' som ett par oxar, och så ska' han ha' lika möcke i lön, som jag får för ett par elfvakvarteringar! sa' han.

— Men hvem ska' uträtta arbetet! inföllo grannarne.

— Jag får vånnas själf så fort ja' hinner, mente Per.

Men när hösten kom, fick han icke in sitt hö i tid, fast han slet dag och natt och till och med om sabbaterna. Hafren grodde i skylarne, och frosten hann på honom innan han fick upp sin potatis.

Då insåg Per, att han måste skaffa sig hjälp och hela socknen blef perplex, när det spordes, att han stadt Tina i Lund, den vackraste och bästa och för den skull den dyraste pigan i hela pastoratet.

Husbönderna rent af slogos om henne och öfverbjödo hvarandra bara för att få henne.

Nu dör Per snart, när han kostar på sig så dyr piga! mente folket i grannhället.

Men Per hade minsann allt gått och grundat ut, hur han skulle ställa till med saken.

När han skulle betala ut den första halfårslönen, kastade han fram till Tina några ord om, att det kanske skulle bli nyttigt för gården och bruket, deräst han och hon gifte sig med hvarandra »te hösten». Ty det voro de öfverens om att hemmanet kräfde rejält både ut- och inarbete.

Tina gillade förslaget och tog inte ut mer än tredjedelen af sin halfårslön.

Men när hösten kom, menade Per, att det vore förståndigt, om de väntade till våren med giftet, så att de under vintern hunne skaffa sig en smula flera möbler. Och så gick vintern. Men när våren kom, resonnerade Per som så med Tina, att det egentligen passade bäst att »dra te' med saken framåt hösten, när man hade bättre om tid.

På det viset rann år efter år bort, och alltjämt gick Tina och släpade och slet såsom för sitt eget hos Per samt inbillade sig i sin enfald och beskedlighet att hon efter halfårets slut skulle vara mor på gården och bli »skrifven i köpet», som det ju heter.

Men det gick dock och var på det gamla viset under många Herrens år.

Till sist blef Tina, förstås, gammal, men hon hoppades likväl och trälade ut sig, så att hon blef både fullmogen och ful. Men sina löner lät hon stå inne hos Per.

En höst packade hon dock tillsamman sina fattiga grejor och låtsade göra allvar af att flytta sin kos. Men då svor och bedyrade Per, att giftermålet skulle ovilkorligen komma till stånd såsom till följande vår, och på den grund stannade Tina kvar hos honom äfven öfver vintern.

I källossningen hade Per förbundit sig, att bröllopet skulle stånda, och gamla Tina hade ända sedan julen farit omkring såsom ett yrväder och ett torrt skinn samt sökt ställa huset på vederbörlig fot och rustat för den stora bröllopsdagen.

Men just som snön började smälta bort och det tycktes arta sig att bli slut med vintern, fick Per lunginflammation.

Man kan tänka sig, hur Tina skötte honom med grötar och värmda tallrikar. Hon gaf sig ingen ro, utan vakade nätterna igenom vid hans säng. Men det hjelpte inte ändå.

Per tröt och jordades.

Strax därpå kommo hans släktingar och gjorde rent hus samt drefvo bort Tina.

— Ja' ska' väl ända ha' ut mina innestående löner! menade hon.

— Visst dä', för sista året! Men ha' du nå't te' godo för gammalt, så hör det inte hit! svarade släktingarna, och Tina måste gå i gryende vår icke till brudstol såsom hon så länge hoppats och trott, utan till fattigstugan.

Och där sitter den stackarn nu vid spismuren och hoppas att Herren ska' förlossa henne »te' hösten».

Hvart vägskatten ta'r vägen.

Allt folk i hela riket har i ett par års tid gått och undrat hvad de här vägskattemedlen användas till.

Omsider ha' vi emellertid kommit underfund med den saken, och väl var det, ty vi höllo på att rent af grubbla oss fördärfvade på't.

När det först blef kunningt ute i bygderna, att den nya väglagen blifvit antagen af riksdagen, blef här måntro ett hurrande och ett jubilerande utan all ände.

Ty vi tänkte, förstås, att vi efteråt skulle få skrifva räkningar och bära upp pängar för hvart eviga lass grus, vi körde på våra vägstumpar, och att det skulle vankas en god och rund ersättning för hvart tag vi togo till igenräfsandet af hjulspåren på vår gamla kyrkoväg.

Och hvem kunde väl tänka annat, när ju köpingsinvånare och fabriker och handelspatroner och allt reelt folk i hela riket skulle dela vägbesväret.

I den första förtjusningen gingo vi också in till landshöfdingen och begärde att dels få en hop nya vägar härs och tvärs i socknarne, och dels att få våra kvarn- och byvägar indelade till allmänt underhåll.

— Nu ska' hundan knussla, när herrarne ska' betala! grinade vi och förhäfde oss öfver den lysande seger vi vunnit.

Men den psalmen togo vi, gunås, upp för tidigt. Ty det dröjde inte så särdeles länge, förrän vi själfva fingo punga ut med vägskatt och därtill hålla de gamla vägstyckena liksom förr.

Hvad vi fingo tillbak's, var blott några usla ören, och länsmannen for och härjade, svor, skällde och kasserade vägarne alldeles som i den gamla, goda tiden.

Då blefvo vi först snopna och sedan arga samt togo till att hata väglagen, fast ingen af oss begrep sig på honom.

— Hvad begagnar dom vägskatten till? frågade vi hvarandra på stämmor och kalas. Men det fanns ingen, som kunde svara på den frågan.

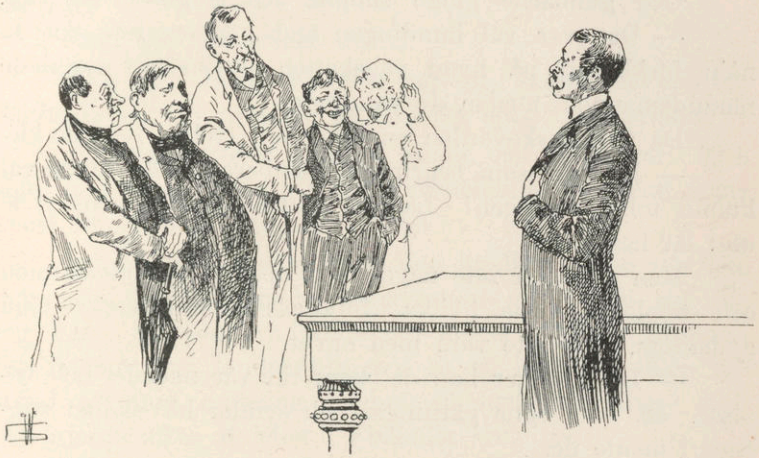

Så, serradö, satte vi till en deputation, bestående af två snöplogfogdar, två nämdemän och en kyrkovärd och skickade dem till själfve häradshöfdingen för att bedja honom uttyda och förklara väglagen för oss.

Nå, häradshöfdingen var i början beskedlig och las i lagen, men ju mer han las, dess ilsknare blef han, och till sist dängde han boken i golfvet, spottade och sa':

— Jag begriper mej lika lite på väglagen, som nämndemannens oxe därhemma förstår sig på hebreiska!

— Då är det väl bäst, att vi resa upp till den, som har skrifvit honom, och be' att han tolkar lite grand för oss? inföll deputationen.

— Lönar sej inte! Han begriper honom, min själ, inte själf! lät domarn.

— Hva' ska' vi då göra?

— Skrif till riksdagsmannen, att han bums motionerar om anslag till en komité af sjuttio uttolkare, som ge sig ihop med att skrifva en förklaring öfver väglagen! mente häradshöfdingen och var så förgrymmad, att han körde ut hela vår deputation.

Och gubbarne gingo snopna och långnästa sin väg.

— Det var väl hundingen ändå, om en inte ska' få nå'n förklaring på hvad vägskatten nyttjas te'! mumlade nämndemannen, medan de vandrade.

Då fick kyrkovärden en, som han tyckte, lysande idé.

— Pastorn, som begriper Uppenbarelseboka, måtte väl kunna tolka väglagen! Låt oss gå till honom, mens vi ä' ute! lät han.

Men det blef inte något med det, ty nämndemännen och snöplogfogdarne, hvilka i följd af sina ämbeten äro föga gudaktiga, ville inte vara med om'et.

— Då kränger han det bara till vår nackdel och bevisar, att våra egna gärningar och synder ha' skapat väglagen! mente de.

Och på det viset fingo vi inte något förstånd på väglagen, eller veta hvart skatten ta'r vägen, förrän det sedan helt plötsligt vardt uppenbart för oss.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

De hade lagt in en dålig planka i bron vid Flathälla norr upp i häradet.

Det var ett par stora kvistar i plankan, och hvar och en kunde begripa, att hon inte kunde hålla länge. Men rusthållarn, som åtagit sig brons byggande, bjöd den gamla brostyrelsen på toddy, så de sågo inte eller ville inte se felet, när de synade in arbetet och lämnade rusthållaren betalning.

Nå, på hösten kom Peter i Sobo i olycka där.

När han kom och körde ett litet bjälklass med sina stutar, rände den ene ner benet i kvisthålet och bröt af det, så att Peter, den stackarn, måste slakta stuten.

Men det var ingen, som brydde sig om'et. Peter vände sig visserligen till den gamle brofogden, men han svarade:

— Dä' angår mej inte! Nu ä' det en högre makt, som regerar och vägstyrelsen heter han. Vänd dej dit, äss du vill!

Men det tordes icke Peter.

Se'n gick Justus i Målen ner sej i samma hål och fördärfvade sej vid jultiden, så han låg sjuk i sex veckor.

Få dagar efteråt kom en knalle och körde där. Och som han inte kände till brons förhållande, fick han frambenet förstördt på sin häst i hålet.

Ett fasligt kolorum förde den knallen. Men när han fick veta, att han hade vägstyrelsen att vända sig till, teg han. Ty han var rädd, att herrarne kunde förgöra't för honom hos landshöfdingen, så att han icke finge tillstånd att fara omkring i länet och lura folk längre, ifall han gjorde affär af hålet i Flathälla bro.

Men en tid efteråt kom patron i Bäckaryd körandes vägen framåt med två hästar sent en natt. Fort gick det, ty patron hade varit på julkalas hos häradsprosten och var rätt lifvad, så han satt och trallade för sig själf och manade på kamparne.

Allt gick välsignadt och bra, ända tills han kom ut på Flathälla bro.

Där stöp emellertid högerhästen, som om han hade fått ett skott i bringan, schäsen stannade som genom en ögonblicksbroms, och patronen höll på att kastas öfver broräcket af knycken.

Nå, när de fått låna lyktor i gården bredvid, befanns det, att hästen brutit af sig bägge bakbenen. Plankan

hade gått midt af vid kvisthålet, och patron höll på att få gallfeber.

Nu blef det, förstås, anmälan till ordföranden i vägstyrelsen om brons skick, och folk väntade dag efter dag, att skadan skulle bli afhjälpt.

Men det tog tid.

— Jag kan ingenting göra förrän jag fått höra den öfriga styrelsens mening! lät ordföranden.

Och så utlyste han sammanträde med styrelsemedlemmarne vid tingsstället, som ligger någorlunda midt i häradet.

De reste dit hela högen, och dumma hade de väl eljes varit, ty de fingo ju tillgodoräkna sig reseersättning och traktamente.

Så blef saken föredragen och diskuterad.

— Det är ju lätt hjälpt! Låt mans blott lägga dit en ny planka! sa' en af ledamöterne.

— Det är inte i enlighet med väglagen. Vi få lof resa dit, syna skadan, tillkalla sakkunnig och hålla entreprenadauktion på det blifvande reparationsarbetet! förklarade de andra.

Och i enlighet med deras förslag blef det äfven beslutadt.

Efter två timmars ytterligare öfverläggning hade de bestämt dag för synens hållande och kommit öfverens att som sakkunnig tillkalla en ingeniör från staden.

Under tiden bröto ytterligare två oxar benen af sig i det olyckliga hålet i bron.

Men på utsatt dag infunno sig alla de sex styrelseledamöterna vid Flathälla, dit tre af dem hade fyra, två tre och en två mil, så att reseersättningen gick ju till rätt bra pängar.

Ingeniören från staden kom ock tillstädes och bron underkastades vederbörlig syn.

Undantagandes plankan var hon gudskelof i ett godt skick, hvilket togs till protokollet jämte uppgift om reseer-

sättningarnas och dagtraktamentenas sammanlagda belopp 92 kr. 30 öre, hvarjämte den sakkunnige tillerkändes godtgörelse för resa och besvär med af styrelsen skäligen ansedda 125 kr.

Se'n drog det ut fjorton dagar innan entreprenadauktion

för skadans botande hann blifva vederbörligen kungjord i alla häradets kyrkor.

Under de fjorton dagarne knäckte två luffare och en fattigstugugumma benen i hålet och tillskyndade församlingen en utgift af 33 kr. i läkarearvode och medicin.

Till sist kom dock auktionsdagen och då åtog sig Magnis i Flathälla att ställa bron i vederbörligt skick för 75 öre, och arbetet tog endast 20 minuters tid i anspråk.

Men af den här sannfärdiga och i enlighet med väglagen tillkomna historia om brolagningen fingo vi, gualof, kunskap om hvad vägskattemedlen ska' användas till.

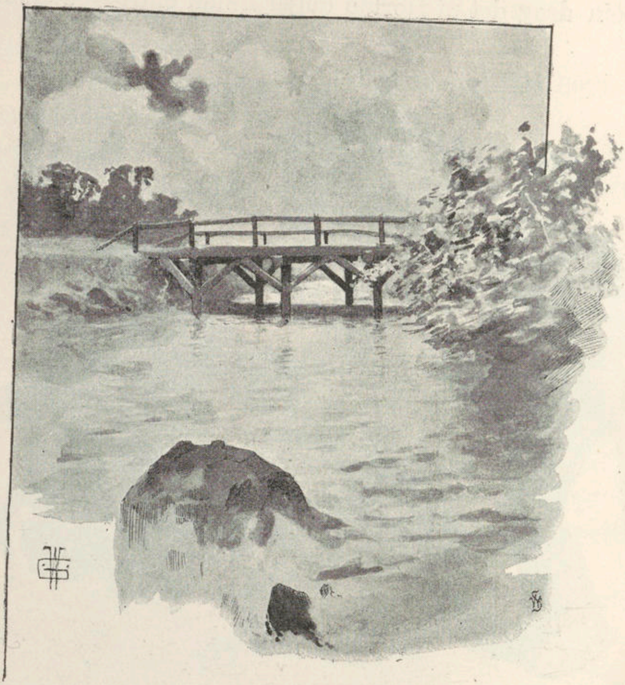

Ett sorgebarn.

— Den sakramentskade pojken gör mig med grå hår! röt brukspatron Strömvall en dag.

Och det var minsann inte första gången han låtit ett sådant uttryck undslippa sig med afseende å sin son Axel. Han hade ändå inte mera än det barnet, och det var väl för den skull gubben var så bedröfvad öfver, att denne inte ville arta sig efter hans önskningar.

— Men hvad har du då emot den stackars gossen, efter du jämt och ständigt käxar på'n och hundfilar honom och aldrig bemöter honom som det höfves en kärleksfull fader? plägade patronessan säga.

— Åh f-n, han har så rasande simpla böjelser! Ser du inte, att han jämt och samt hälst håller sig ute bland tjänstfolket och dagsverkarne. Och aldrig kan jag häller glömma, att han icke dugde till att ta' sin studentexamen! fräste patronen.

— Jaha, gubbe lilla, du vet, att man kan gå ifrån gård och grund, men inte från sitt sinne.

— Nå, ifrån gård och grund får han, min själ, nog gå en gång, ty en sådan där yrskalle, som inte håller sig uppe, så att han kan gifta sig efter sitt stånd och så att han får pängar, kan inte efter min död sitta vid det här stället, så intecknadt som det, gunås, är. Hade han dugt till att läsa och bli ämbetsman, kunde det redat sig. Men nu vräker han mej — som det står i bibeln — med grå hår i grafven, den nötstöfveln! suckade Strömvall.

— Nej, det gör han aldrig, gubbe lille!

— Gör han inte? Hur tusan kan du säga det?

— Jo, det kan jag! Ty du är ju flintskallig och har peruk! Hur ska' du då kunna komma gråhårig i grafven?

— Dra åt...! fnös patroner, som i själfva verket var en smula råvalkad af sig, och gick sin väg.

Sådana där meningsutbyten voro inte alldeles sällsynta hos brukspatronens. De förekommo tvärtom allt mera ofta, sedan herr Axel slutat skolan och gifvit sig till att gå hemma och titta på jordbruket.

Sannt var det också, att ung Axel just inte ätit visdom med sked. Men om främmande språk och logik och tocke där inte gick uti honom, så var han dock benådad med ett praktiskt förstånd, och det såg nästan ut som om han haft en medfödd instinkt för landthushållning, såsom ju många människor ha. Och när han gått där hemma och spovelerat bland arbetsfolket ett år, var han hundan så mycket styfvare i både solrosfrökakor och kainit och pudrett än kontraktsprostens son, som gått fyra år vid Ultuna samt svor på, att han »legat i» de artificiella gödningsämnena alldeles förskräckligt.

Men brukspatron Strömvall hade en gång för alla fått i sin tjurskalle, att en människa inte duger till ett dugg här i världen, utan att hon så och så många år hängt öfver en hop tråkiga böcker, och han var fullt och fast öfvertygad om, att ingen kunde bruka jord, utan att han hade fosforsyra och guano på sina fem fingrar och kunde tala som en präst i flera timmars tid om Ayrshire och Yorkshire och kali och magnesia och alla de där krokiga tillställningar och ord, som bo på en modern landthushållares visdomsdrypande läppar.

Men Axel gick munter omkring på åker och äng och lärde sig praktiskt alla jordbrukets göromål, och hvart han kom och hvar han högg i, satte han ett vådligt lif i spelet, ty folket tyckte om honom.

— Han ä' så beskedlig och gemen som en gelike; dä' ä' annat än den förhärdade gubbastuten! lät folket.

Kom det främmande till brukspatronens och man ville hafva reda på herr Axel till sällskap åt de unga damerna, hände det oftast, att man fann honom med grep i näfven ute i gödselstaden eller med tömmarne i hand bakom en harf långt borta på ett gärde.

Vid sådana tillfällen svor alltid brukspatronen på, att bedröfvelsen skulle »göra honom gråhårig bums».

Var det så, att herrskapet Strömvalls skulle ut på fest i grannskapet eller in till bal i staden, bedyrade ung Axel alltid, att han hade skoskaf eller håll i bröstet, så att han måste stanna hemma.

Men de gamle hade inte väl gifvit sig i väg, förrän han spände till att tralla som en speleman samt for i väg

bort till häradsdomarns, så att rockskörten flaxade såsom ett par örnvingar efter honom. Och när brukspatronen satt vid virabordet i det festliga laget och drack grogg och blef bet, så satt Axel, den muntergöken, och virade sin arm om häradsdomarens dotter samt tog hem spel på spel från den skälmungens läppar. Det var »gask», som han tyckte om.

På det viset gick det ett par år och knappast en dag förflöt, utan att brukspatronen förklarade, hur rasande gråhårig han snart skulle bli på grund af sonens simpla böjelser och eländiga bondkurtis.

Men Axel lät honom gorma och gnata.

— Hvilken är den torparpiga, som du är kär i, efter du jämt och samt hänger ute hos folket, du sorgebarn? kunde han fråga ibland.

— Kors, jag tycker om dem allesammans! skämtade Axel.

— Ja, jag kunde väl tro, att det skulle bli en turk af dej! Men hvem tusan brås du på?

— Åh, det vet du allt! Äpplet faller inte långt ifrån trädet, heter det ju!

— Hut! Nu gör du mej med grått hår igen! Aldrig gör du annat, din dagdrifvare! — — — — — — — —

Det gick emellertid sin gilla gång hos patronens, ända tills han i följd af ett par borgesmäns obestånd fick sitt betydliga kreditiv och ett par andra lån uppsagda.

Hur patron Strömvall for och konkade i bygden och i sta'n och krusade sina bekanta, blef det honom stört omöjligt att få andra borgesmän och ännu omöjligare var det för honom att betala in beloppen.

— Mor, sa' han en eftermiddag, då han kom hem efter ett nytt och fåfängt försök att få affärerna ordnade, mor, nu få vi gå ifrån vårt hem! Det går åt hälsefyr och blir konkurs innan veckans slut. Jag skjuter mig väl med revolvern eller med Axels fogelstudsare. Hade han skött sig, så kunde ett rikt gifte räddat oss, för han ser i alla fall ut som en karl, den odågan. — Ja, jag tar hans fågelstudsare, så samlar jag glödande kol på hans hufvud!

Patron hade knappt talat ut, och frun hade inte ens hunnit få tappen ur tåretunnan, förrän Axel och häradsdomaren kommo in.

— Jag hör, att brukspatron fått en hop pängar uppsagda, och nu ville jag ödmjukast fråga, om jag inte kunde få sätta in min dotters möderne hos patron, eftersom jag just nu har di pängarna oplacerade! sa' häradsdomaren.

Man kan tro, att där blef en nyter brukspatron. Han hoppade till som en kalf på golfvet och skrek;

— Låt bära in toddyvirke på eviga momangen! Sitt ner häradsdomare! Jo jo, visst går det an! Hur stor ränta?

— Ja, si det får brukspatron egentligen göra upp med sin son om!

— Jag ska' väl så i pocker häller och inte göra upp med den pigadonisen!

— Jo, efter som han ska' ha' flickan och gifta sig med henne, blir det väl egentligen hans pängar! lät häradsdomaren och släppte ner några sockerbitar i toddyglaset.

Patronen bara glodde och glodde än på sorgebarnet, som stod där och log, och än på häradsdomarn, hvilken egnade allt sitt allvar åt toddyberedningen.

Å ena sidan betänkte Strömvall sitt ruinerade läge och häradsdomarns stora rikedom, och å den andra sin finare släkt och sin förnämligare extraktion.

Och det slets med honom, som man säger. Men så kom han att se ut genom fönstret öfver sina vackra egor och gårdens trefliga byggnader. Att få gå bort från allt

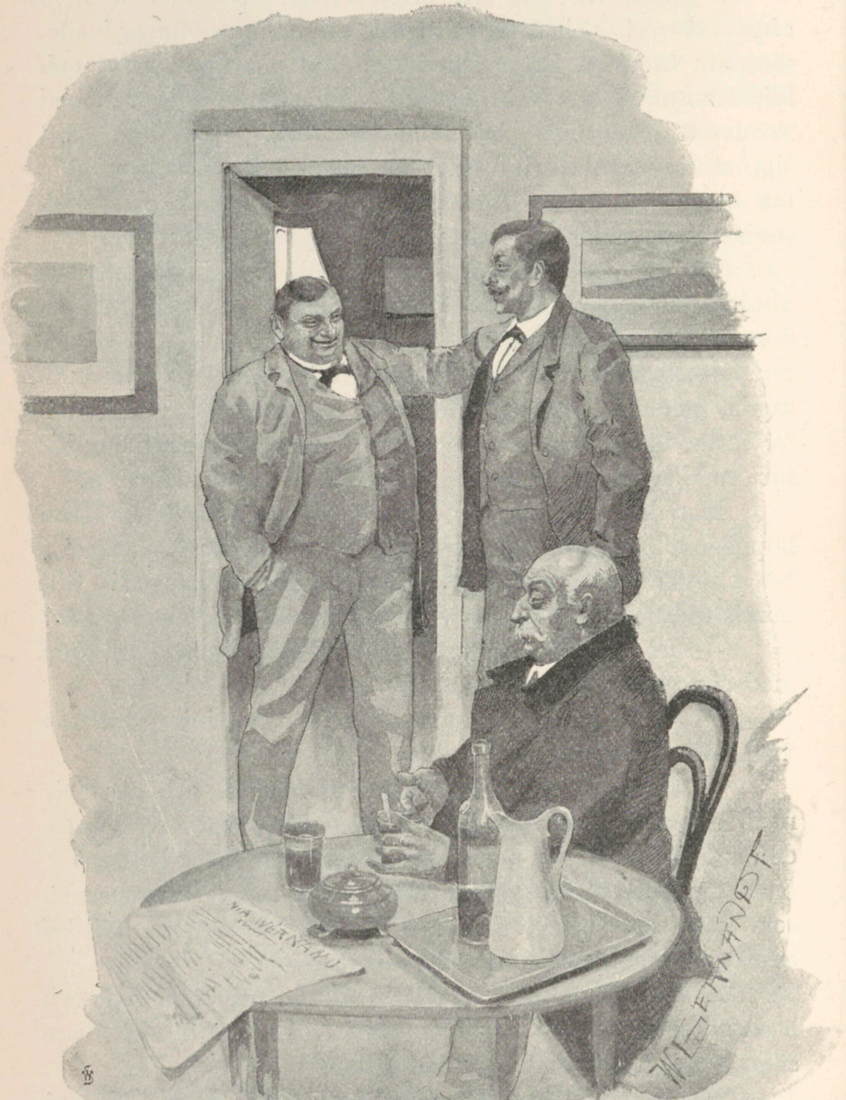

detta och sätta fot under fattigmans bord — det vore dock ett rackaretyg, det kände han.

Och så gick han bort och slog Axel på skuldran:

— Lycka till, du! Är det inte som jag alltid sagt, att jag skulle få glädje af dig, fast du inte passade till bokmal och pennfäktare.

— Men hur går det nu med dina grå hår, far! log sonen.

— Dra åt...! Skål häradsdomare!

— Tack patron! Dä' tycks arta sig bra mellan herrarna angående räntesatserna, ser jag! Skål!

Axel masade ut och hämtade flickan på kvällen, och patronen var så nöjd och uppspelt, att han tog henne i sitt knä och medan hon satt där, fattade han sitt glas och sa':

— Låt oss lägga bort titlarne, häradsdomare!

När Bom var på »treater».

Gamle afskedade korpral Nöjd och sonen hans, granadör Bom, hade kommit ner till sta'n för att köpa hem sina julagrejor, och det vet man, att ett sådant affärsföretag är nästan det viktigaste en människa ger sig ihop med under hela året.

Ett vådligt helgon skall väl ock den landtman vara, som icke vid ett så högtidligt tillfälle tar sig en knaber eller två, och månget blått band har äfven, gunås, blifvit förorenadt, när bäraren skolat köpa sin julafisk.

Jesses, det blir ju inte jul mer än en gång om året!

Nöjd och Bom voro emellertid inte hvarken helgon eller blåbandister, utan vanliga syndare, och därför begaf det sig, att de fram på eftermiddagstiden befunnos sittande vid ett bord på stadshuset.

Nöjd började redan att bli lifvad, och när han det blef, hade han för vana att skrika, härja och regera som om han haft att kommendera en halftropp rekryter. Och samma takt hade sonen också i sig.

— Skrik inte så förbålt, när du pratar, gubbe. Här ä' vi inte lomhörda! snäste kyparn.

Men den uppsträckningen retade Nöjd, så han rynkade ögonbrynen och började att i sitt sinne fara efter kyparns argesta.

Rätt hvad det var, hviskade han till sonen:

— Är du kveck i bena, Bom?

— Som en lärka i vingarna, far lelle', svarade pojken.

— Nå, ränn då fram den ena skånken och fäll omkull den där krankelhanen, när han går förbi med kaffebrickan, som han nu dukar opp! log gubben.

Bom var minsann inte sen till det, utan då kyparen med den väldiga brickan öfver hufvudet kom i närheten, visste han inte ordet om förrän han låg där pladask och framstupa på källargolfvet. Och det gick så kvickt och med sådan fart, att kaffekannan singlade bort och utgöt sig öfver hufvudet på själfva stadsfiskalen, som händelsevis

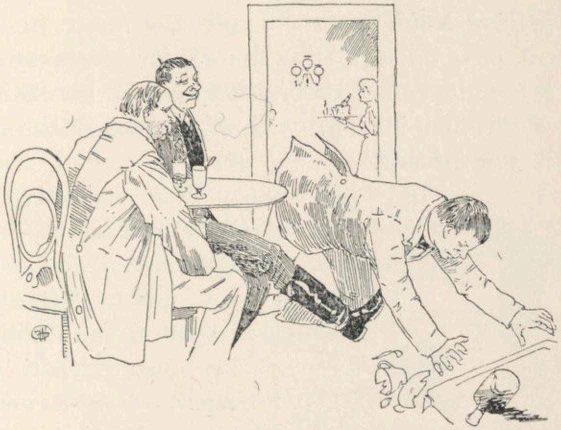

kommit in, och gräddsnipan for i synen på ingen mindre än nämdemannen i Tranhult, hvilken satt vid ett annat bord och kråmade sig.

Man kan tänka sig hvilket elände det blef. Stadsfiskalen vrålade och hotade kyparen med lifstidsstraff, och nämdeman steg upp, gulhvit i ansiktet och skriade:

— Vet I kanske inte hvem ja' ä'!

Där blef ett hissnesamt lif inne i stadshuskällaren.

De landtbor, som voro där och de voro inte få, påstodo med nämndemannen i spetsen, att alltsammans var

en anläggning mot dem och ett uttryck af stadsboarnes vanliga oförskämdhet emot »modernäringens» idkare och det var som på ett hår när, att det hela hade afslutats med ett allmänt slagsmål.

Men stadsfiskalen uttryckte som sin mening, att det var en olyckshändelse. Ty ingen hade sett den unge Boms mandat.

Till slut satte sig också de stolta böljorna, men då hade stadsfiskalen nästan skrikit sig fördärfvad och hes för de närmaste fjorton dagarna.

— Här var hundingen så omväxlande och trefligt! Skål pojk! log Nöjd.

— Nu får du säga »du» te mej, för om ja' är ett grand äldre, så har du gått i korpralskola och ä' kveckare i bena! fortfor Nöjd till sin son. Och så drucko de brorskål och vordo än mer lifvade.

När de sedan gingo dädan, fick Bom minsann i förstugan se en stor affisch, som omförmälte, att där om en stund skulle bli en gruflig muntration i stadshussalen, och att en herre skulle sjunga visor och berätta historier. Bom kunde inte stå emot det där.

— Kan I låna mig lite pängar, far, så får jag gå upp på treatern en vändning!

— Ja vars, men dröj inte för länge. Här har du en krona!

— En krona! Hur långt in i hälsefyr tror du att ja' kommer mä' den!

— Hur långt vell du då?

— Jo, ska' dä' va', så ska' dä' va' rejält! mente Bom.

— Nå här har du fem! Då vet jag, att du måtte väl komma åtminstone till främre gafveln! röt gubben.

Sen kommo de öfverens, att gubben så fort han blef i ordning skulle traska af i förväg. Bommen trodde att han skulle hinna honom efter han var så kvick i benen. — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Aldrig hade stadsborna haft så roligt på någon soaré som den kvällen.

Den resande vissångaren hade inte väl sjungit en vers, förrän Bom gaf sig till att stampa och slå sig på knäna och ropa:

— Dä' va' då den värste hälseke, som går i två skor! och så grinade han så hjärtinnerligt, att det rungade i hela salen. Och folket, som såg honom, tog ock till att grina och själfve borgmästaren grinade allra värst.

— Ska' jag föra ut karlen? frågade en poliskonstapel.

— Nej, gubevars, han är ju bara löjlig. Låt honom vara! sa' borgmästarn.

Och allt efter som konstnären sedan sjöng eller berättade, skriade Bom:

— Kors en så'n attanalning! Jesses, ja' menar att karlen ä' rent förbaskad — hi, hi, hi! Jag grinar ih'äl mig. Han är ledigare i truten än en präst, och har värre galepenne än klockarn, ha, ha, ha! Dä' här va' värdt minst tre reksdaler!

På det viset gick han på och klappade i händerna och ref sig i hufvudet. Publiken applåderade och jublade, så att svetten lackade af hvarenda själ, och konstnären sjöng och regerade och gjorde krumsprång, så att han rent kunde spränga sig, så glad var han. Ty han trodde, att det var åt honom folket gladdes så svårligen.

— Förbaska mej, om jag haft så roligt eller varit med om värre spektakel på mången god dag! pustade borgmästarn, när han sen gick ner för trappan.

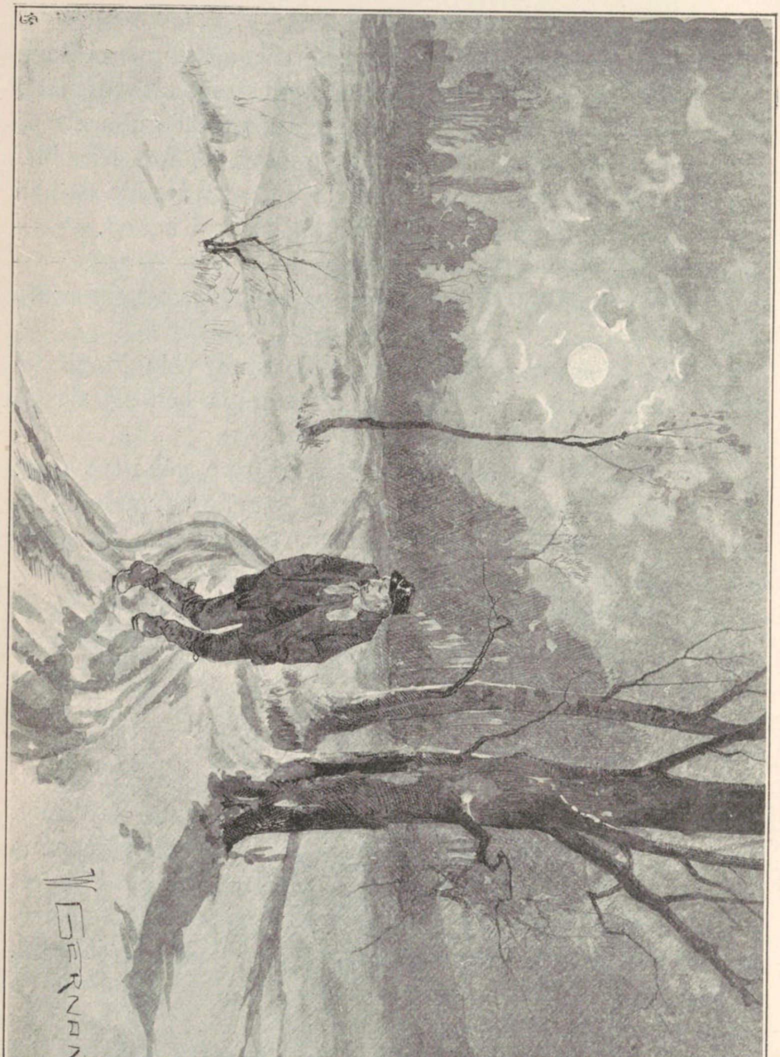

Bom blef bjuden på punsch och annat godt af flera stycken, när soarén var slut, så han var alldeles föryrad, när han till sist knäckte i väg på hemhållet.

Då han gått vid pass en half mil och kom in i Kullarps mörka hage, fick han höra något plumsa och ryta och svära i ett kärr, som ligger där vid sidan af vägen.

— Är du skam eller spöke eller en oxe eller hvem är du? skrek Bom, ty han var inte buskablyg den kvällen, ska' jag säga.

— Nö-ö-jd ä' ja'! svarade en andfådd röst från kärret.

— Jaså, jaha! Ä' du nöjd, så ä' ja' nöjd och belåten också! skrek Bom och gick vidare och trallade:

»När du ska' ut å fria
Så ta' dig ej en gammal mö»!

Han tänkte inte på, att det var far hans, som gick i fyllan och vadade i kärret, så pass var han förvriden utaf punschen och »treatern», utan han gick hem och satte sig vid spisen och somnade bums.

Om en timme kom Nöjd efter, våt som en tupp och ilsken som ett vilddjur, och han hade inte väl fått se Bom sitta där och snarka, förrän han gaf honom en örfil, så att granadören slog i golf som en torsk!

— Ä' du nöjd och belåten med den du? röt gubben.

— Jaså, var det I, som var i kärret? Ja, då ä' ja' nöjd! snörflade Bom och kastade sig på sängen.

Gubben ville ge sig på honom om igen, men käringen afstyrde det.

— Jag kan spricka, när jag tänker på att den lömmeln lurade ifrån mej fem kronor för te' å' gå på »treatern»!

— Har I vatt på »treatern», far, eller hva' säjer I? lallade Bom i halfslummern.

— Ja, Kullarps kärr! skrek Nöjd och stampade i golfvet, så att vatten och dyjord yrde omkring stugan.